

DZIENNIK URZĘDOWY

WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Szczecin, dnia 23 stycznia 2015 r.

Poz. 266

UCHWAŁA NR III/14/2014 RADY MIEJSKIEJ W GRYFICACH

z dnia 22 grudnia 2014 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami dla Gminy Gryfice na lata 2014-2017”

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 594 z późn. zm.¹⁾) w związku z art. 87 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tekst jednolity Dz. U. z 2014 r., poz. 1446) Rada Miejska w Gryficach uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się „Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Gryfice na lata 2014-2017”, zaopiniowany pozytywnie przez Zachodniopomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Gryfic.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Zachodniopomorskiego.

Przewodniczący Rady

Krzysztof Tokarczyk

¹⁾ Dz. U. z 2013 r. poz. 594; zm.: Dz. U. z 2013 r. poz. 645, 1318; z 2014 r. poz. 379, 1072

Załącznik do uchwały Nr III/14/2014
Rady Miejskiej w Gryficach
z dnia 22 grudnia 2014 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA LATA 2014-2017 DLA GMINY GRYFICE

1. WSTĘP

CEL OPRACOWANIA GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY GRYFICE

Podstawowym, ogólnie pojętym założeniem niniejszego „Programu opieki nad zabytkami dla Gminy Gryfice na lata 2014 – 2017” jest ukierunkowanie polityki Samorządu, służącej podejmowaniu planowanych działań dotyczących finansowania, inicjowania, wspierania oraz koordynowania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz upowszechniania i promowania dziedzictwa kulturowego. Jest to uzupełniający dokument w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Zadaniem Programu jest także organizacja działań edukacyjnych i wychowawczych wobec miejscowej społeczności. Dla realizacji powyższego założenia niezbędna jest realizacja szczegółowych celów określonych m.in. w art. 87 ust. 2 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o *ochronie zabytków i opiece nad zabytkami*, do których należą:

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami
- zapoznanie z zasobami dziedzictwa kulturowego, historią i zabytkami Gminy, w tym także rozróżnienie obiektów wpisanych do rejestru zabytków województwa i figurujących w ewidencji Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków
- wspieranie działań zmierzających do pozyskania środków finansowych na opiekę nad zabytkami
- uwzględnienie uwarunkowań ochrony zabytków przy sporządzaniu i zmianie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego oraz studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy.

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. 2013 r., poz. 594 z późniejszymi zmianami)

· *art. 7 ust. 1 pkt. 9*

„Zaspakajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy:

9) kultury w tym bibliotek gminnych i innych instytucji kultury oraz ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.”,

Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. Nr 162, poz. 1568 z późniejszymi zmianami)

· *art. 4*

„Ochrona zabytków polega, w szczególności, na podejmowania przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1) zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwale zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;

2) zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;

3) udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;

4) przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;

5) kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;

6) uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz kształtowaniu środowiska.”,

· *art. 5*

„Opieka nad zabytkami sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;

2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;

3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;

4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwale zachowanie jego wartości;

5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.”,

· *art. 18 i art. 19*

zakładają obowiązek uwzględniania w strategii rozwoju gminy, w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego ochrony zabytków i opieki nad zabytkami oraz zapisów zawartych w gminnym programie opieki nad zabytkami

· *art. 20*

studium i plany miejscowe wymagają odpowiednio zaopiniowania lub uzgodnienia przez wojewódzkiego konserwatora zabytków

· *art. 22 ust. 4*

„Wójt (burmistrz, prezydent miasta) prowadzi gminną ewidencję zabytków w formie zbioru kart adresowych zabytków nieruchomych z terenu gminy.”,

· *art. 71 ust. 1 i ust. 2.*

zakłada sprawowanie opieki nad zabytkami, w tym finansowanie prac konserwatorskich i budowlanych przy zabytku, do którego tytuł prawny posiada gmina i jest to zadanie własne samorządu

· *art. 81*

Organ stanowiący gminy lub powiatu ma prawo udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale.

· *art. 87*

Artykuł ten stanowi, że:

- 1) wójt (burmistrz, prezydent) sporządza na okres 4 lat gminny program opieki nad zabytkami;
- 2) gminny program opieki nad zabytkami przyjmuje rada gminy po uzyskaniu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków;
- 3) gminny program opieki nad zabytkami ogłaszany jest w wojewódzkim dzienniku urzędowym;
- 4) z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami wójt (burmistrz, prezydent) sporządza co 2 lata sprawozdanie, które przedstawia radzie gminy (miasta).

Szczególną uwagę należy zwrócić na zasady dotyczące zagospodarowania zabytków, prowadzenia badań, prac i robót oraz podejmowania innych działań przy zabytkach, które wyszczególnione zostały w następujących artykułach ustawy:

· *art. 25*

1. Zagospodarowanie na cele użytkowe zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru wymaga posiadania przez jego właściciela lub posiadacza:

- 1) dokumentacji konserwatorskiej określającej stan zachowania zabytku nieruchomego i możliwości jego adaptacji, z uwzględnieniem historycznej funkcji i wartości tego zabytku;
- 2) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym, określającego zakres i sposób ich prowadzenia oraz wskazującego niezbędne do zastosowania materiały i technologie;
- 3) uzgodnionego z wojewódzkim konserwatorem zabytków programu zagospodarowania zabytku nieruchomego wraz z otoczeniem oraz dalszego korzystania z tego zabytku, z uwzględnieniem wyeksponowania jego wartości.

2. W celu spełnienia wymagań, o których mowa w ust. 1, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany nieodpłatnie udostępnić do wglądu właścicielowi lub posiadaczowi zabytku nieruchomego posiadaną przez siebie dokumentację tego zabytku oraz umożliwić dokonywanie niezbędnych odpisów z tej dokumentacji.

· *art. 26*

1. W umowie sprzedaży, zamiany, darowizny lub dzierżawy zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru, stanowiącego własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, przy określaniu sposobu korzystania z tego zabytku należy nałożyć, jeżeli stan zachowania zabytku tego wymaga, na nabywcę lub dzierżawcę obowiązek przeprowadzenia w określonym terminie niezbędnych prac konserwatorskich przy tym zabytku.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do decyzji o oddaniu w trwały zarząd zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru.

· *art. 27*

Na wniosek właściciela lub posiadacza zabytku wojewódzki konserwator zabytków przedstawia, w formie pisemnej, zalecenia konserwatorskie, określające sposób korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także zakres dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

· *art. 28*

Niezależnie od obowiązków wynikających z opieki nad zabytkami, określonych w art. 5, właściciel lub posiadacz zabytku wpisanego do rejestru lub zabytku znajdującego się w wojewódzkiej ewidencji zabytków zawiadamia wojewódzkiego konserwatora zabytków o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;

- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Mając na uwadze zachowanie zabytków archeologicznych należy też wskazać artykuły dotyczące ochrony tychże zabytków:

· art. 31

1. (utracił moc).2)

1a. Osoba fizyczna lub jednostka organizacyjna, która zamierza realizować:

- 1) roboty budowlane przy zabytku nieruchomym wpisanym do rejestru lub objętym ochroną konserwatorską na podstawie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub znajdującym się w ewidencji wojewódzkiego konserwatora zabytków albo
 - 2) roboty ziemne lub dokonać zmiany charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, co doprowadzić może do przekształcenia lub zniszczenia zabytku archeologicznego
- jest obowiązana, z zastrzeżeniem art. 82a ust. 1, pokryć koszty badań archeologicznych oraz ich dokumentacji, jeżeli przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w celu ochrony tych zabytków.

2. Zakres i rodzaj niezbędnych badań archeologicznych, o których mowa w ust. 1a, ustala wojewódzki konserwator zabytków w drodze decyzji, wyłącznie w takim zakresie, w jakim roboty budowlane albo roboty ziemne lub zmiana charakteru dotychczasowej działalności na terenie, na którym znajdują się zabytki archeologiczne, zniszczą lub uszkodzą zabytek archeologiczny.

3. Egzemplarz dokumentacji badań, o których mowa w ust. 1, podlega po ich zakończeniu nieodpłatnemu przekazaniu wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków.

· art. 32

1. Kto, w trakcie prowadzenia robót budowlanych lub ziemnych, odkrył przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem, jest obowiązany:

- 1) wstrzymać wszelkie roboty mogące uszkodzić lub zniszczyć odkryty przedmiot;
- 2) zabezpieczyć, przy użyciu dostępnych środków, ten przedmiot i miejsce jego odkrycia;
- 3) niezwłocznie zawiadomić o tym właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1 pkt. 3.

3. Wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany w terminie 5 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 pkt. 3 i ust. 2, dokonać oględzin odkrytego przedmiotu.

4. Jeżeli w terminie, określonym w ust. 3, wojewódzki konserwator zabytków nie dokona oględzin odkrytego przedmiotu, przerwane roboty mogą być kontynuowane.

5. Po dokonaniu oględzin odkrytego przedmiotu wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję:

- 1) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot nie jest zabytkiem;
- 2) pozwalającą na kontynuację przerwanych robót, jeżeli odkryty przedmiot jest zabytkiem, a kontynuacja robót nie doprowadzi do jego zniszczenia lub uszkodzenia;
- 3) nakazującą dalsze wstrzymanie robót i przeprowadzenie, na koszt osoby fizycznej lub jednostki organizacyjnej finansującej te roboty, badań archeologicznych w niezbędnym zakresie.

6. Roboty nie mogą być wstrzymane na okres dłuższy niż miesiąc od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt. 3.

7. Jeżeli w trakcie badań archeologicznych zostanie odkryty zabytek posiadający wyjątkową wartość, wojewódzki konserwator zabytków może wydać decyzję o przedłużeniu okresu wstrzymania robót. Okres wstrzymania robót nie może być jednak dłuższy niż 6 miesięcy od dnia doręczenia decyzji, o której mowa w ust. 5 pkt. 3.

8. Po zakończeniu badań archeologicznych, o których mowa w ust. 5 pkt. 3, wojewódzki konserwator zabytków wydaje decyzję pozwalającą na kontynuację przerwanych robót.

9. W przypadku odkrycia przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, z wyłączeniem zabytków archeologicznych, w sprawach własności i wynagrodzenia dla znalazcy tego przedmiotu stosuje się odpowiednio art. 189 Kodeksu cywilnego.

10. O odkryciu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego. Przepisy ust. 1 pkt. 1 i 2 i ust. 3–8 stosuje się odpowiednio.

· art. 33

1. Kto przypadkowo znalazł przedmiot, co do którego istnieje przypuszczenie, iż jest on zabytkiem archeologicznym, jest obowiązany, przy użyciu dostępnych środków, zabezpieczyć ten przedmiot i oznakować miejsce jego znalezienia oraz niezwłocznie zawiadomić o znalezieniu tego przedmiotu właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków, a jeśli nie jest to możliwe, właściwego wójta (burmistrza, prezydenta miasta).

2. Wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest obowiązany niezwłocznie, nie dłużej niż w terminie 3 dni, przekazać wojewódzkiemu konserwatorowi zabytków przyjęte zawiadomienie, o którym mowa w ust. 1.

3. W terminie 3 dni od dnia przyjęcia zawiadomienia, o którym mowa w ust. 1 i 2, wojewódzki konserwator zabytków jest obowiązany dokonać oględzin znalezionej przedmiotu i miejsca jego znalezienia oraz, w razie potrzeby, zorganizować badania archeologiczne.

4. O znalezieniu przedmiotu, o którym mowa w ust. 1, na polskich obszarach morskich należy niezwłocznie zawiadomić właściwego dyrektora urzędu morskiego.

Dodatkowo należy wskazać odniesienia do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego, zawarte w następujących aktach prawnych:

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2012 r., poz. 647 z późniejszymi zmianami)

Na mocy ustawy planowanie i zagospodarowanie przestrzenne musi uwzględnić m.in.: wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 1. ust. 2, pkt. 4). Ustawa określa, iż studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego powinno w swej treści zawierać następujące elementy:

- uwzględnianie stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 1, pkt. 4)
- określenie obszarów i zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 10, ust. 2, pkt. 4)

W miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego będącym aktem prawa miejscowego ustawa nakazuje obecność następujących elementów:

- obowiązkowe określenie zasad ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego (art. 15, ust. 2, pkt. 3)
- obowiązkowe określenie zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej (art. 15, ust. 2, pkt. 4)
- określa się w zależności od potrzeb granice pomników zagłady oraz ich stref ochronnych, a także ograniczenia dotyczące prowadzenia na ich terenie działalności gospodarczej, określone w ustawie z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady (art. 15, ust. 3, pkt. 6)

Wymagania koncepcji ochrony zabytków uwzględnia się również na szczeblach wojewódzkim i krajowym planowania przestrzennego (art. 39, ust. 3, pkt. 2; art. 47, ust. 2, pkt. 2). Projekt planu wymaga uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1409).

W myśl tej ustawy jej przepisy nie naruszają przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami w odniesieniu do obiektów i obszarów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów i obszarów objętych ochroną konserwatorską na podstawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego (art. 2. , ust 2 pkt. 3).

W art. 5, ust. 1 pkt. 7 oraz ust. 2 ustawa stwierdza, iż obiekt budowlany należy użytkować w sposób zgodny z jego przeznaczeniem i wymaganiami ochrony środowiska oraz nakazuje projektowanie i budowanie

obiektów budowlanych i związanych z nim urządzeń zapewniające ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz obiektów objętych ochroną konserwatorską.

W przypadku pozytywnej opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków w odniesieniu do obiektów budowlanych wpisanych do rejestru zabytków oraz innych obiektów budowlanych usytuowanych na obszarach objętych ochroną konserwatorską możliwe jest złożenie wniosku do właściwego ministra o zgodę na odstąpienie od przepisów techniczno-budowlanych, o których mowa w art. 7 ustawy (art. 9, ust. 3, pkt. 4).

Wg art. 30 ust. 2 w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków (art. 39, ust. 2).

W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje właściwy organ w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków (art. 39, ust. 3).

Katalog działań budowlanych, w stosunku do których należy uzyskać pozwolenie budowlane, a które podlegają zgłoszeniu organowi budowlanemu określają kolejno art. 29, 29a, 30, 31 ustawy Prawo Budowlane. W stosunku do zamierzeń, które wymagają jedynie zgłoszenia zgodnie z art. 30 ust. 7 ustawy właściwy organ może nałożyć w drodze decyzji obowiązek uzyskania pozwolenia na wykonanie określonego obiektu lub robót budowlanych objętych obowiązkiem zgłoszenia, jeżeli ich realizacja może naruszać ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego lub spowodować m.in. pogorszenie stanu środowiska lub stanu zachowania zabytków.

Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz. U. z 2010 r., Nr 234, poz. 1536 z późniejszymi zmianami).

Określa ona, iż wśród zadań publicznych znajdują się działania m.in. w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego (art. 4, ust. 1, pkt. 16).

Regulacje z tym związane zawarte są w art. 19, który określa prawa i obowiązki mieszkańców w zakresie realizacji wybranych przez nich działań, zarówno w ramach inicjatyw lokalnych, jak i za pośrednictwem organizacji pozarządowych lub innych podmiotów wymienionych w art. 3 ust. 3 ustawy. Artykuł precyzuje też, iż jednostka samorządu terytorialnego zawiera na czas określony umowę o wykonanie inicjatywy lokalnej z wnioskodawcą.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 z późniejszymi zmianami).

Zgodnie z zapisami art. 71 ust. 3 tej ustawy przeznaczenie i sposób zagospodarowania terenu powinny w jak największym stopniu zapewniać zachowanie jego walorów krajobrazowych. Dotyczy to także krajobrazu kulturowego.

Art.101. ust 1 określa, iż ochrona powierzchni ziemi polega m. in. na zachowaniu wartości kulturowych, z uwzględnieniem zabytków archeologicznych.

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2013 r., poz. 627 z późniejszymi zmianami).

Jednym z celów ochrony przyrody jest ochrona walorów krajobrazowych, zieleni w miastach i wsiach oraz zadrzewień (art. 2, ust. 2, pkt. 5).

Jako jedną z form ochrony przyrody w tym jej immamentnego składnika, jakim jest krajobraz ustawa ta przyjmuje w art. 6, ust. pkt. 3 park krajobrazowy.

Zgodnie z art. 16, ust. 1, park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju.

Zarówno ustanowienie parku krajobrazowego jak i nadanie mu statutu należą do prerogatyw sejmiku wojewódzkiego (art. 16, ust. 3, ust. 5).

Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity Dz. U. z 2010 r., Nr 102, poz. 651 z późniejszymi zmianami).

W świetle art. 6 pkt. 5 jednym z celów publicznych tej ustawy jest opieka nad nieruchomościami stanowiącymi zabytki w rozumieniu przepisów o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Art. 13, ust. 4 jasno określa, że: sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości, jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Cenę nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków obniża się o 50 %. Właściwy organ może, za zgodą odpowiednio wojewody albo rady lub sejmiku, podwyższyć lub obniżyć tę bonifikatę (art. 68, ust. 3). Identyczny zapis stosuje się w przypadku opłaty z tytułu użytkowania wieczystego jeżeli nieruchomość gruntowa została wpisana do rejestru zabytków (art. 73, ust. 4) oraz w przypadku opłaty z tytułu trwałego zarządu (art. 84, ust. 4).

W myśl art. 109 ust. 1 pkt. 4 w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości gminie przysługuje prawo pierwokupu.

Ustawa z dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r., Nr 95, poz. 613 z późniejszymi zmianami)).

Na podstawie art. 7, ust. 1, pkt. 6 ustawa zwalnia od podatku od nieruchomości: grunty i budynki wpisane indywidualnie do rejestru zabytków, pod warunkiem ich utrzymania i konserwacji, zgodnie z przepisami o ochronie zabytków, z wyjątkiem części zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej.

Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 406).

Według zapisów tej ustawy zarówno państwo (art. 1 ust. 2) jak i organy jednostek samorządu terytorialnego (art. 1 ust. 4) sprawują mecenat nad działalnością kulturalną polegający m.in. na wspieraniu i promocji opieki nad zabytkami.

Do powyższych ustaw należy dołączyć akty prawne, które w całej swojej treści odnoszą się do zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego. Są to:

- ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 987 z późniejszymi zmianami)
- ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późniejszymi zmianami)
- ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tekst jednolity Dz. U. z 2011 r., Nr 123, poz. 698 z późniejszymi zmianami)
- ustawa z dnia 7 maja 1999 r. o ochronie terenów byłych hitlerowskich obozów zagłady

Ostatni element to akty wykonawcze do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Są to:

- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 (Dz. U. nr 113 poz. 661) w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem. W oparciu o art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami rozporządzenie określa sposób prowadzenia powyższych rejestrów i wykazów.
- Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 6 czerwca 2005 r. w sprawie udzielenia dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru (Dz. U. z 2005 nr 112 poz. 940 z późniejszymi zmianami).

3. PRZEDMIOT OCHRONY PRAWNEJ

Przywołana na wstępie ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami stanowi podstawę prawną ochrony dziedzictwa kulturowego w Polsce i wprowadza w tej materii szereg fundamentalnych definicji i pojęć. W myśl ustawy zabytek jest to nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową. Zgodnie z ustawą opiece podlegają – bez względu na stan zachowania – zabytki pogrupowane w trzech kategoriach:

Zabytki nieruchome będące w szczególności:

- krajobrazami kulturowymi
- układami urbanistycznymi, ruralistycznymi i zespołami budowlanymi,
- dziełami architektury i budownictwa,
- dziełami budownictwa obronnego,
- obiektami techniki, a zwłaszcza kopalniami, hutami, elektrowniami i innymi zakładami przemysłowymi,
- cmentarzami,
- parkami, ogrodami i innymi formami zaprojektowanej zieleni,
- miejscami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

Zabytki ruchome będące w szczególności:

- dziełami sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcjami stanowiącymi zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmatami oraz pamiątkami historycznymi, a zwłaszcza militariami, sztandarami, pieczęciami, odznakami, medalami i orderami, wytworami techniki, a zwłaszcza urządzeniami, środkami transportu oraz maszynami i narzędziami świadczącymi o kulturze materialnej, charakterystycznymi dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentującymi poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- o materiałami bibliotecznymi, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tekst jednolity Dz. U. z 2012 r., poz. 642 z późniejszymi zmianami)
- instrumentami muzycznymi, wytworami sztuki ludowej i rękodzieła oraz innymi obiektami etnograficznymi,
- przedmiotami upamiętniającymi wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji;

Zabytki archeologiczne będące w szczególności:

- pozostałościami terenowymi pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyskami,
- kurhanami,
- relikdami działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Ponadto, zgodnie z art. 6.2. ochronie mogą podlegać nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

4. FORMY PRAWNE OCHRONY ZABYTEKÓW

Ustawodawca wyróżnia następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzjach o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzjach o warunkach zabudowy, decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzjach o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzjach o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru zabytków

Podstawą wpisu do rejestru zabytków jest decyzja administracyjna wydana przez wojewódzkiego konserwatora zabytków. Z wnioskiem o taki wpis może występować właściciel zabytku oraz użytkownik wieczysty gruntu na którym znajduje się zabytek. Również wojewódzki konserwator zabytków ma prawo wszczęcia postępowania z urzędu w sprawie wpisania zabytku nieruchomego do rejestru zabytków.

Rejestr zabytków prowadzi odpowiedni wojewódzki konserwator zabytków dla zabytków znajdujących się na terenie województwa. Do rejestru można wpisać także otoczenie oraz nazwę geograficzną, historyczną i tradycyjną zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru zabytków. Wojewódzki konserwator zabytków może wpisać także do rejestru historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny. Sprawy te reguluje *ustawa z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* oraz Rozporządzenie Ministra Kultury z 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (Dz. U. Nr 113, poz. 661).

Pomnik Historii

Terminem tym określa się zabytek nieruchomy o szczególnych wartościach materialnych i niematerialnych oraz znaczeniu dla dziedzictwa kulturowego naszego kraju. Rangę pomnika historii podkreśla fakt, że jest on ustanawiany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej specjalnym rozporządzeniem na wniosek Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W treści prezydenckiego rozporządzenia wyszczególnia się cechy danego zabytku świadczące o jego najwyższej wartości, określa się precyzyjnie jego granice i zamieszcza schematyczną mapkę obiektu.

Na elitarną listę Pomników Historii mogą zostać wpisane obiekty architektoniczne, krajobrazy kulturowe, układy urbanistyczne lub ruralistyczne, zabytki techniki, obiekty budownictwa obronnego, parki i ogrody, cmentarze, miejsca pamięci najważniejszych wydarzeń lub postaci historycznych oraz stanowiska archeologiczne. W roku 2012 w całym kraju znajdowały się 52 obiekty uznane za pomnik historii, w tym fara kościoła Św. Jakuba w Nysie.

Park kulturowy

Kolejną formą ochrony jest utworzenie parku kulturowego w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Podstawą jego utworzenia jest uchwała rady gminy, którą podejmuje się po zasięgnięciu opinii wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego lub decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego

Relacje pomiędzy ochroną zabytków a planami zagospodarowania przestrzennego są regulowane przez artykuły 18, 19 i 20 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Przede wszystkim art. 18 wprowadza obowiązek uwzględniania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami przy sporządzaniu i aktualizacji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, strategii

rozwoju województw, planów zagospodarowania przestrzennego województw, analiz i studiów z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu, strategii rozwoju gmin, studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

W wymienionych decyzjach, koncepcjach, strategiach, analizach, planach i studiach, winno się w szczególności uwzględnić krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określi rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków i zapewnić im ochronę przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu oraz ustali przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami. W przypadku zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru i ich otoczenia, zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków oraz parków kulturowych, ochrona ich musi być bezwarunkowo uwzględniona w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego i pozostałych decyzjach.

5. UWARUNKOWANIA ZEWNĘTRZNE I WEWNĘTRZNE OCHRONY ZASOBÓW DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

5.1 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE KRAJOWYM:

KRAJOWY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Art.84. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego obowiązek sporządzenia Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Celem krajowego programu jest stworzenie warunków niezbędnych do sprawowania ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. W krajowym programie powinny zostać określone cele i kierunki działań oraz zadania w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, warunki i sposoby finansowania planowanych działań oraz harmonogram ich realizacji.

W tezach do Krajowego programu ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określono siedem podstawowych zasad konserwatorskich:

- primum non nocere,
- maksymalnego poszanowania oryginalnej substancji zabytku i wszystkich jego wartości (materialnych i niematerialnych),
- minimalnej niezbędnej ingerencji (powstrzymanie się od działań niekoniecznych),
- usuwania tylko tego, co na oryginał działa niszcząco,
- czytelności i odróżnialności ingerencji,
- odwracalności metody i materiałów,
- wykonywania wszelkich prac zgodnie z najlepszą wiedzą i na najwyższym poziomie.

Zasady te powinny być uwzględniane podczas prowadzenia wszelkich prac przy zabytkach przez wszystkie osoby działające w sferze opieki nad zabytkami, w tym przez: pracowników urzędów, konserwatorów dzieł sztuki, architektów, urbanistów, pracowników budowlanych, archeologów, badaczy, właścicieli, użytkowników i innych.

KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU DO ROKU 2030

Koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju została przyjęta przez Radę Ministrów dnia 13 grudnia 2011 r. Dokument określa zasady polityki państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju w perspektywie najbliższych kilkunastu lat.

Polityka przestrzennego zagospodarowania kraju realizuje cele rozwoju kraju w odniesieniu do całości przestrzeni polskiej. Biorąc pod uwagę nowy paradygmat polityki rozwoju cel strategiczny (ponadczasowy) polityki przestrzennego zagospodarowania kraju można określić następująco: Efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych — konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie.

Tak sformułowany cel — przy doborze odpowiednich celów cząstkowych oraz instrumentów wdrożeniowych — realizowany jest przez wszystkie podmioty publiczne wykonujące zadania rozwojowe w zakresie swoich kompetencji na różnych poziomach zarządzania, w różnych obszarach tematycznych i w odniesieniu do różnych terytoriów.

Drogą do zapewnienia realizacji celu strategicznego polityki przestrzennego zagospodarowania kraju jest koncentracja działań podmiotów publicznych w wybranych obszarach tematycznych i na wyodrębnionych terytoriach. W odniesieniu do diagnozy sytuacji, uwarunkowań oraz trendów rozwojowych sformułowano sześć wzajemnie powiązanych celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju w horyzoncie roku 2030:

- Cel 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności;

- Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów;
- Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej;
- Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski;
- Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utraty bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa;
- Cel 6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.

Koncepcja wskazuje, iż wzmocnienie ładu przestrzennego na poziomie zarządzania zasobem krajobrazów kulturowych i przyrodniczych będzie jednocześnie służyło wdrożeniu zapisów Konwencji Krajobrazowej Rady Europy. Podstawowymi formami ochrony krajobrazów powinny zostać formy dotychczas stosowane: parki krajobrazowe, pomniki historii, parki kulturowe oraz — dla obiektów rangi międzynarodowej — wpis na listę dziedzictwa kulturowego lub przyrodniczego UNESCO.

Stwierdzono, że promocja dziedzictwa kulturowego wpłynęła na wzrost rozpoznawalności i atrakcyjność polskiej przestrzeni. Dbłość o spuściznę kultury dawnych mieszkańców ziem polskich i wspieranie zachowanych tradycji lokalnych sprzyjają rozwojowi turystyki i wspomagają proces identyfikacji tożsamości kulturowej migrantów. Krajobraz ważny dla historii kultury jest chroniony na równi z krajobrazami charakterystycznymi dla regionów geograficzno- przyrodniczych w zintegrowanej z siecią przyrodniczą rozwiniętej sieci parków kulturowych i pomników historii.

NARODOWA STRATEGIA ROZWOJU KULTURY NA LATA 2004 – 2013 ORAZ UZUPEŁNIENIE STRATEGII NA LATA 2004 – 2020

Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami zostały zawarte w dokumencie o nazwie Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2013 (przyjętym przez Radę Ministrów w dniu 21 września 2004 r.) oraz jego uszczegółowieniu „Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004 – 2020” (przyjętym w 2005 r.). Są to rządowe dokumenty tworzące ramy dla nowoczesnego mecenatu państwa w sferze kultury, a przede wszystkim dla nowocześnie pojmowanej polityki kulturalnej państwa, funkcjonującej w warunkach rynkowych, w połączeniu z perspektywami kolejnych okresów programowania Unii Europejskiej.

Głównym celem strategii jest działanie na rzecz zrównoważonego rozwoju kulturalnego regionów w Polsce.

Dokumentem służącym wdrożeniu Narodowej Strategii Rozwoju Kultury jest Narodowy Program Kultury „Ochrona Zabytków i Dziedzictwa Kulturowego na lata 2004-2013”. W programie zapisano następujące priorytety i działania:

Priorytet 1. Aktywne zarządzanie zasobem stanowiącym materialne dziedzictwo kulturowe

Działania realizowane w ramach niniejszego priorytetu mają na celu materialną poprawę stanu zabytków, ich adaptację i rewitalizację oraz zwiększenie dostępności do nich mieszkańców, turystów i inwestorów. Realizacja działań pozwoli na zwiększenie atrakcyjności regionów, a także wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

- Działanie 1.1. Budowa nowoczesnych rozwiązań organizacyjno-finansowych w sferze ochrony zabytków
- Działanie 1.2. Kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele kulturalne, turystyczne, edukacyjne, rekreacyjne i inne cele społeczne
- Działanie 1.3. Zwiększenie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych.

Priorytet 2. Edukacja i administracja na rzecz ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego

- Działanie 2.1. Rozwój zasobów ludzkich oraz podnoszenie świadomości społecznej w sferze ochrony dziedzictwa kulturowego

· Działanie 2.2. Ochrona i zachowanie dziedzictwa kulturowego przed nielegalnym wwozem, wywozem i przewozem przez granicę.

Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, opracowane przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w 2005 r., zawiera opis Programu Operacyjnego „Dziedzictwo kulturowe”.

Priorytet I dotyczy rewaloryzacji zabytków nieruchomych i ruchomych. Celami tego priorytetu są:

- poprawa stanu zachowania zabytków,
- zwiększanie narodowego zasobu dziedzictwa kulturowego (w tym także dziedzictwa archeologicznego),
- kompleksowa rewaloryzacja zabytków i ich adaptacja na cele inne niż kulturalne,
- zwiększenie roli zabytków i muzealiów w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości poprzez tworzenie zintegrowanych narodowych produktów turystycznych,
- poprawa warunków instytucjonalnych, prawnych i organizacyjnych w zakresie ochrony zabytków i ich dokumentacji,
- zabezpieczenie zabytków, muzealiów i archiwaliów przed skutkami klęsk żywiołowych, kradzieżami i nielegalnym wywozem za granicę oraz na wypadek sytuacji kryzysowych i konfliktu zbrojnego.

5.2 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM I WYKONANYMI NA POZIOMIE WOJEWÓDZKIM

Program Opieki nad Zabytkami województwa ZACHODNIOPOMORSKIEGO na lata 2013 – 2017

Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami na lata 2013-2017 stanowi kontynuację polityki analogicznego dokumentu na lata 2008-2012. Dokument zakłada, że Samorząd Województwa sprawując opiekę nad zabytkami będącymi jego własnością lub przez niego administrowanymi, poprzez swoje działania przyczynia się do ochrony zabytków leżących w granicach województwa zachodniopomorskiego. Posiadając ku temu instrumenty (finansowe i organizacyjne – Wydział Kultury, Nauki i Dziedzictwa Narodowego, Biuro Dokumentacji Zabytków) inicjuje, wspiera i koordynuje działania na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego województwa, a wobec właścicieli zabytków może pełnić także funkcję wspomagającą, doradczą, opiniodawczą.

Samorząd Województwa może tworzyć warunki w zakresie bieżących możliwości finansowych i organizacyjnych stymulowania i wspierania wybranych działań, uznanych za istotne dla zachowania dziedzictwa kulturowego i tym samym dla realizacji zadań Programu Opieki nad Zabytkami Województwa Zachodniopomorskiego.

Samorząd Województwa określa politykę zagospodarowania przestrzennego województwa (m.in. poprzez Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego) i strategię rozwoju województwa w poszczególnych dziedzinach (m.in. poprzez Strategię Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego, Regionalny Program Operacyjny), w tym w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego, zdefiniowaną w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami. Ponieważ dziedzictwo kulturowe jest przedmiotem ustaleń wielu wojewódzkich dokumentów planistyczno-strategicznych naturalnym jest dążenie do kompatybilności i komplementarności kierunków i zadań obejmujących dziedzictwo kulturowe we wszystkich dokumentach.

W treści Programu kontynuowane są cele poprzedniej perspektywy, podkreślono też znaczenie obowiązku opracowywania gminnych i powiatowych programów opieki nad zabytkami. Wyodrębniono też główne cele na lata 2013-2017:

- I.** Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego.
- II.** Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa.
- III.** Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń.

Dla każdego z celów perspektywicznych określono cele operacyjne, do których z kolei przyporządkowano określone zadania szczegółowe.

W celu perspektywicznym I „Utrzymanie zabytków budujących krajobraz kulturowy województwa zachodniopomorskiego” wskazano na konieczność uzupełnienia strategii o randze wojewódzkiej o cele i działania ukierunkowane na ochronę dziedzictwa kulturowego (analogicznie do ochrony dziedzictwa przyrodniczego) oraz uwzględnienia zapisów zawartych w Programie na lata 2013-2017. Ustalono też cele operacyjne:

- 1) Integracja ochrony dziedzictwa, krajobrazu kulturowego i ochrony przyrody – m.in. przez budowę systemu ochrony krajobrazu kulturowego w formie parków kulturowych i obszarów kulturowo-krajobrazowych.
- 2) Poprawa materialnego stanu zasobu dziedzictwa kulturowego - m.in. poprzez:
 - opracowanie Wojewódzkiego Programu Ochrony Drewnianego Budownictwa Ryglowego i powołanie skansenu lub parku etnograficznego;
 - opracowanie Wojewódzkiego Programu Średniowiecznych umocnień Miejskich i Historycznych Zespołów Urbanistycznych;
 - zabezpieczenie obiektów zabytkowych przed pożarem, zniszczeniem i kradzieżą;
 - promocję prawidłowej konserwacji i rewaloryzacji zabytków zgodnie z zasadami konserwatorskimi;
 - wspieranie właścicieli i użytkowników zabytków w prowadzeniu prawidłowej opieki nad zabytkami.
- 3) Decentralizacja zadań ochrony i opieki nad zabytkami” - m.in. poprzez wspieranie działań na rzecz budowy samorządowego systemu służb ochrony zabytków – gminnego i powiatowego

W celu perspektywicznym II „Funkcjonowanie zabytków w procesie aktywizacji ekonomicznej i społecznej województwa” ustalono cele operacyjne, dotyczące głównie form finansowania zadań związanych z ochroną zabytków i opieką nad zabytkami – z budżetu województwa i z funduszy strukturalnych i zewnętrznych będących w dyspozycji województwa. Natomiast cel operacyjny Zwiększanie roli zabytków w rozwoju turystyki i przedsiębiorczości wskazuje na następujące zadania:

- rozbudowa wojewódzkiego samorządowego systemu/portalu informacji o zabytki województwa zachodniopomorskiego dostępne turystycznie;
- rozwój tematycznych szlaków turystycznych (pieszych, rowerowych, wodnych, samochodowych, kolejowych, konnych) promujących dziedzictwo kulturowe regionu (w oparciu o wydarzenia historyczne, zespoły zabytków);
- zagospodarowanie na cele turystyczne obiektów zabytkowych;
- budowa i promocja produktów turystycznych i kulinarnych w oparciu o zasób dziedzictwa kulturowego (w tym niematerialnego).

W celu perspektywicznym III „Kształtowanie świadomości regionalnej w oparciu o dziedzictwo kulturowe i potrzebę jego zachowania dla przyszłych pokoleń” wskazano następujące cele operacyjne:

- 1) Edukacja regionalna, gdzie wśród zadań znalazły się:
 - organizacja Europejskich Dni Dziedzictwa na terenie województwa;
 - popularyzacja wiedzy o historii i zabytkach województwa, w tym o dynastii Gryfitów oraz ochrony i opieki nad zabytkami;
 - włączenie problematyki dziedzictwa kulturowego do programów edukacyjnych;
 - tworzenie oferty edukacyjnej kierowanej do właścicieli i użytkowników zabytków w zakresie opieki i pozyskiwania funduszy na remonty i adaptacje zabytków;
 - promowanie tradycyjnych form i cech regionalnej architektury i budownictwa oraz dawnych rzemiosł i technik budowlanych, ginących zawodów, dziedzictwa niematerialnego;
 - popularyzacja wiedzy o dobrach kultury współczesnej, zwłaszcza zawartych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego.
- 2) Promocja walorów kulturowych regionu gdzie wśród zadań zapisano:
 - popularyzację i upowszechnianie wiedzy nt. historii Pomorza Zachodniego i znaczenia dynastii Gryfitów;
 - wspieranie działalności wydawniczej, wystawienniczej, multimedialnej promującej walory kulturowe regionu – materialne i niematerialne.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO DO ROKU 2015

Strategia wojewódzka zawiera zapisy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami wraz z określeniem największych problemów z tego zakresu, takich jak:

- zły stan zabytków,
- zbyt małe nakłady na rewitalizację i renowację zasobów środowiska kulturowego,
- słabo rozwinięte produkty turystyczne związane z wykorzystaniem zasobów środowiska kulturowego,
- problemy rozwojowe na obszarach założeń staromiejskich,
- brak środków i mechanizmów wsparcia rewitalizacji starej zabudowy mieszkaniowej, zabudowy przemysłowej i powojaskowej.

Województwo zachodniopomorskie posiada duże potencjalne możliwości turystyki, której sprzyjają m.in. zabytki architektury i obiekty świadczące o bogatym dziedzictwie kulturowym regionu, które jednak w dużej mierze pozostaje niewykorzystane, głównie z racji niewystarczających środków samorządowych na działania związane z ochroną zabytków, a także wiążącą się z tym niewielką liczbą produktów turystycznych bazujących na dziedzictwie kulturowym.

Strategia wyznacza szereg celów strategicznych, w części z nich zawarto zapisy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:

cel nr1 : Wzrost innowacyjności i efektywności gospodarowania (w zadaniu – Rozwój i promocja produktów turystycznych),

cel nr 3 : Zwiększenie przestrzennej konkurencyjności regionu (w zadaniu – Rozwój małych miast, rewitalizacja i rozwój obszarów wiejskich),

cel nr 4 : Zachowanie i ochrona wartości przyrodniczych, racjonalna gospodarka rolna (w zadaniu nr 4 - Rewitalizacja obszarów zurbanizowanych)

cel nr6 : Wzrost tożsamości i spójności społecznej regionu (w działaniu – Wzmacnianie tożsamości społeczności lokalnej i Wspieranie działań aktywizujących rynek pracy).

Wzmianki na temat ochrony zabytków zawarto również w dokumencie uzupełniającym „Priorytety Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego”, gdzie podkreślono rolę rozwoju kulturalnego i znaczenia sztuki w kondycji społeczności lokalnej oraz znaczenia dziedzictwa historycznego w budowie tożsamości społecznej oraz podkreślono znaczenie wartości środowiska kulturowego przy kształtowaniu ładu przestrzennego. Dokument ustala cele operacyjne, w ramach których następujące priorytety operacyjne wiążą się z dziedzictwem historycznym i kulturowym:

- Ochrona krajobrazu naturalnego i kulturowego;
- Dbłość o utrzymanie historycznego kształtu wartościowych zespołów urbanistycznych i architektonicznych;
- Rewaloryzacja i rewitalizacja centrów miejskich;
- Badanie i dokumentowanie historii oraz teraźniejszości regionu.

PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Zachodniopomorskiego określa podstawowe zasady polityki przestrzennej województwa. Na podstawie analizy walorów, stanu zachowania i zagrożeń, ustalono zasady i kierunki ochrony dziedzictwa kulturowego, wskazując na potrzebę ochrony w planach zagospodarowania przestrzennego dziedzictwa tworzącego walor lokalnych krajobrazów.

W celu ochrony krajobrazu wskazano obszary, które należy wyłączyć z potencjalnej lokalizacji inwestycji o dużym wpływie na krajobraz, jak siłownie wiatrowe. Są to m.in.: istniejące i projektowane w planach zagospodarowania przestrzennego i w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin przyrodnicze obszary chronione wraz z otulinami, panoramy i osie widokowe, przedpola ekspozycji z dróg o nawierzchni utwardzonej i przyrodnicze dominanty przestrzenne oraz sylwetki historycznych układów osadniczych, obszary wykluczone z zainwestowania ze względów kulturowych.

W treści Planu znajduje się też dokument pt. „Aktualizacja „Studium i stanu zachowania oraz kształtowania krajobrazu kulturowego województwa zachodniopomorskiego”. Znajdują się tu następujące wskazówki dotyczące zagospodarowania Obszarów Kulturowo-Krajobrazowych (OKK):

1. Kontynuacja założeń z 2002 r. - tworzenie spójnego programu ochrony obszarowej kulturowo-przyrodniczej/kulturowo-krajobrazowej, będącego konsekwentną realizacją przepisów o ochronie przyrody i ochronie zabytków, budowania przestrzennego systemu obszarów chronionych, w którym różne formy ochrony dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego będą się wzajemnie uzupełniać.

2. Utrwalenie i uzupełnienie przedmiotu (zakresu) ochrony obszarowej krajobrazu kulturowego zaproponowanej w planie wojewódzkim z 2002. Zmiany w systemie ochrony ustalonej w planie w 2002 r. wynikają z degradacji walorów kulturowych części obszarów, i wprowadzenia dodatkowych, uzupełniających systemu ochrony krajobrazowo-kulturowej. Zmiany w zakresie ochrony są po części pozorne i są skutkiem nowych form ochrony i definicji przedmiotu ochrony przyjętych w ustawie o ochronie zabytków z 23 lipca 2003 r., w wyniku czego zaszła konieczność odpowiedniego dostosowania określenia przedmiotu ochrony oraz formy ochrony.

3. Urealnienie obszarów projektowanych parków kulturowych z planu z 2002 r. do powierzchni, dla której sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego jest możliwe do przeprowadzenia przez gminę, ponieważ zgodnie z przepisami, dla obszarów, na których utworzono park kulturowy, sporządza się obowiązkowo miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Jednocześnie pozostawienie wielkoobszarowych parków kulturowych – które nazwano kulturowo-krajobrazowymi (celem wyróżnienia od „małych” parków), które uznaje się za niezbędne w budowie systemu ochrony tożsamości kulturowej obszaru zachodniopomorskiego.

4. Odstąpiono od postulowania dodatkowej ochrony (m.in. w formie parków kulturowych) stosunkowo jednorodnie zidentyfikowanych obszarów (założenia staromiejskie, stanowiska archeologiczne) wpisanych do rejestru zabytków, jako posiadających formę ochrony (rejestr) pozwalającą na realizację zadań ochronnych i opiekuńczych.

Plan zawiera również konkretne zapisy dotyczące gminy Gryfice. Wskazuje on, iż układ urbanistyczny Gryfic wpisany do rejestru zabytków jest cennym przykładem średniowiecznego rozplanowania wraz z obecnymi na jego terenie pozostałościami fortyfikacji miejskich. Elektrownia w Smolęcinie została podana jako przykład historycznego zabytku techniki.

W dokumencie sprecyzowano następujące kierunki dotyczące polityki gmin w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego:

Kierunek 1. Ochrona i wyeksponowanie dziedzictwa kulturowego

Dla gminy Gryfice (i całego województwa) przyjęto następujące ustalenia:

5. Uwzględnianie w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego obowiązku sporządzania planów miejscowych uwzględniających obiekty, założenia zabytkowe i stanowiska archeologiczne wraz z ich otoczeniem

6. Uwzględnianie wytycznych wojewódzkiego programu opieki nad zabytkami w polityce przestrzennej jednostek samorządu terytorialnego

W ramach kierunku plan precyzuje również zalecenia dla jednostek samorządu terytorialnego. Bardzo ważne jest uwzględnienie w polityce przestrzennej gminy obszaru krajobrazu kulturowego OKK12 „Dolina Regi” oraz OKK19 „Rewalska Wąskotorówka”, których części znajdują się na terenie gminy Gryfice.

Pozostałe zalecenia sugerowane przez plan zagospodarowania, odnoszące się do terenu gminy Gryfice to:

5. Sporządzanie studiów krajobrazu kulturowego/wpływu inwestycji wielkoprzestrzennych na krajobraz - wyprzedzająco w stosunku do zmian w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy

8. Rewaloryzacja i rewitalizacja zespołów parkowo-pałacowo-folwarcznych

9. Rewitalizacja zabytkowych układów przestrzennych urbanistycznych i ruralistycznych

10. Porządkowanie i utrzymanie historycznych nekropolii z elementami sepulkralnymi i zielenią komponowaną

11. Inwentaryzacja i waloryzacja zieleni przydrożnej, wprowadzenie zakazu wycinki alejowych obsadzeń drogowych lub obowiązku stosownych kompensacji

12. Wyprowadzenie poza centra miast wpisanych i projektowanych do wpisu do rejestru zabytków historycznych układów ruchu tranzytowego, parkingów, sklepów wielko powierzchniowych

Następujące projekty będą realizowane w ramach kierunku:

1. Studia historyczno-krajobrazowe (identyfikacja, delimitacja specyficznych wartości krajobrazu, w tym krajobrazu otwartego z uwzględnieniem otwartości krajobrazowych, panoram miejscowości, punktów widokowych, miejsc ekspozycji cennych krajobrazów kulturowych i przyrodniczych, naturalnych i kulturowych dominant terenu, granic krawędzi leśnych, topografii i „fizjonomii” układów przyrodniczych) dla wskazanych obszarów kulturowo-krajobrazowych wraz z wytycznymi do polityki przestrzennej gmin, w tym w szczególności dla: przebiegu linii kolei wąskotorowych (OKK19 „Rewalska wąskotorówka”)

2. Programy rewitalizacji zabytków opuszczonych i niszczących z wykorzystaniem różnych środków finansowania, w tym funduszy UE

3. Program modernizacji i wykorzystania zabytkowych budowli hydrotechnicznych

4. Studium przebiegu dróg o szczególnych walorach krajo-brazowych jako wytyczne do wskazań i budowy systemu turystycznych tras komunikacyjnych regionu

5. Opracowanie i upowszechnianie regionalnych katalogów historycznej zabudowy i zagospodarowania terenu, wdrażanie ich do stosowania przez odpowiednie zapisy w prawie miejscowym

Kierunek 2. Ochrona dóbr kultury współczesnej

Brak zapisów dotyczących gminy Gryfice.

Kierunek 3. Ochrona i kształtowanie ład przestrzennego

W ramach kierunku przyjęto ustalenia dla obszaru całego województwa ze szczególnym uwzględnieniem ośrodków miejskich:

1. Opracowanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów suburbiów z uwzględnieniem:

- ograniczenia nieuzasadnionego rozprzestrzeniania się terenów mieszkalnych przez odpowiednie ustalenie granic aglomeracji ściekowych i niedopuszczania do lokalizacji zabudowy poza ich granicami,
- ograniczenia lokalizacji zabudowy mieszkalnej na terenach pozbawionych sieci kanalizacyjnych lub w odległości od publicznych placówek (oświaty, zdrowia, usług itp.) przekraczającej standardy racjonalnej dostępności pieszej,
- powiązania rozwoju terenów zabudowy mieszkaniowej z programami rozwoju sieci transportu publicznego,
- kreowania wielofunkcyjnych przestrzeni publicznych w powiązaniu z przystankami transportu publicznego,
- zapewnienia ciągłości i wysokiej jakości przestrzeni publicznych .

2. Rewitalizacja i uzupełnianie wielofunkcyjnej zabudowy śródmiejskiej

3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich, w tym powojennych i przemysłowych

4. Rozwój systemów zieleni miejskiej w wyniku łączenia istniejących terenów zielonych korytarzami ekologicznymi, z wyjątkiem zabytkowych centrów staromiejskich

5. Ograniczanie terenów lokalizacji naziemnych parkingów w przestrzeniach publicznych, budowa parkingów podziemnych. wyprowadzenie sklepów wielkopowierzchniowych poza centra miast

6. Ochrona sylwet miast i wsi ze szczególnym uwzględnieniem ekspozycji od strony wjazdów do miejscowości

7. Zastosowanie wysokiej jakości materiałów konstrukcyjnych, wykończeniowych, nawierzchni tras komunikacyjnych, kształtujących przestrzeń publiczną

8. Regulacja w dokumentach planistycznych zasad lokalizacji, gabarytów, wyglądu oraz zagęszczenia reklam

9. Wykonanie studiów krajobrazowych dla planowanych lokalizacji inwestycji wielkokubaturowych, wieloprzestrzennych, wielkopowierzchniowych, urządzeń infrastruktury technicznej (naziemne sieci inżynieryjne, wieże anten telekomunikacyjnych, wieże elektrowni wiatrowych) w celu określenia ich wpływu na krajobraz kulturowy i przyrodniczy

W ramach kierunku przewidziano realizację jednego projektu: Stworzenie narzędzi monitoringu i zaangażowanie mieszkańców w kontrolę i utrzymanie ład przestrzennego.

5.4 RELACJE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI Z OPRACOWANIAM WYKONANYMI NA POZIOMIE GMINY

STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY GRYFICE

Podstawowe zapisy studium są w zgodzie w stosunku do przepisów ustawy z dnia 15 lutego 1962 roku o ochronie dóbr kultury (Dz. U. Nr 10, poz. 48, z późniejszymi zmianami). Należy jednak zwrócić uwagę, iż część zapisów jest nieaktualna i dokument powinien zostać w najbliższym czasie zaktualizowany.

Dla poszczególnych obiektów wyznaczono następujące zasady ochrony:

1. Strefa „A” – ścisłej ochrony układu przestrzennego.

Strefą „A” objęto układy przestrzenne wpisane do rejestru zabytków oraz wytypowane do wpisu ze względu na ich znaczne wartości historyczne, kompozycyjne i artystyczne. Ochronie podlegają:

- Rozplanowanie ulic i placów oraz ich autentyczne zachowane nawierzchnie.
- Historyczne granice założeń dworsko-parkowych, parkowych oraz działek chłopskich.
- Układ rozplanowania zieleni wraz z materiałem roślinnym.
- Rozplanowanie zabudowy.
- Formy zabudowy: jej gabaryty wysokościowe, kształt dachów, ukształtowanie i detal elewacji.
- Rodzaj materiału budowlanego.
- Mała architektura (ogrodzenia działek, bramy).
- Poszczególne obiekty wpisane do rejestru zabytków i wymienione w ewidencji konserwatorskiej.

Warunki ochrony:

Obowiązuje trwale zachowanie wymienionych elementów historycznego układu przestrzennego.

Obowiązuje konieczność uzyskiwania każdorazowo zezwolenia WUOZ. na wszelkie prace remontowo-budowlane, inżynierskie i ziemne w obrębie strefy i poszczególnych obiektów.

Obowiązuje uzyskiwanie opinii WUOZ przed wydaniem wskazania lokalizacyjnego.

Obowiązuje występowanie do WUOZ o wytyczne konserwatorskie do projektowania.

Obowiązuje uzgadnianie z WUOZ wszelkiej dokumentacji projektowej.

Obowiązuje uzgadnianie z WUOZ sposobu użytkowania obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ujętych w ewidencji konserwatorskiej.

Obowiązuje powiadamianie WUOZ o zmianie właściciela / użytkownika obiektów budowlanych w obrębie strefy.

Obowiązuje opracowanie projektów rewaloryzacji założeń parkowo – dworskich.

Obowiązuje opracowanie planów szczegółowych rewaloryzacji dla układów przestrzennych w miejscowościach:

- Gryfice – dla terenu w granicach strefy „A” i „B”
- Rybokarty - dla terenu w granicach strefy „A” i „B”
- Trzygłów - dla terenu w granicach strefy „A” i „B”
- Dziadowo – dla terenów w granicach strefy „A”
- Otok - dla terenów w granicach strefy „A”
- Witno - dla terenów w granicach strefy „A”
- Waniorowo - dla terenów w granicach strefy „A” i „B”
- Świeszewo - dla terenów w granicach strefy „A”
- Baszewice - dla terenów w granicach strefy „A”
- Barkowo - dla terenów w granicach strefy „A”
- Rotnowo - dla terenów w granicach strefy „A”

2. Strefa „B” ochrony układu przestrzennego.

Strefą „B” objęto układy przestrzenne w obrębie których zachowało się w dużym stopniu historyczne rozplanowanie oraz dawna zabudowa, posiadająca istotne wartości historyczne i kompozycyjne w skali Pomorza Zachodniego. Ochronie podlegają:

- Rozplanowanie ulic i placów.
- Historyczne granice założeń folwarcznych oraz szerokości działek chłopskich sytuowanych przy ulicy.
- Rozplanowanie zabudowy.
- Formy zabudowy: jej gabaryty wysokościowe, forma dachów oraz zasadnicze podziały elewacji.
- Zachowane oryginalne ogrodzenia działek.

Warunki ochrony:

Obowiązuje zachowanie w/w elementów układu.

Utrzymanie skali i charakteru zabudowy, w przypadku projektowania zabudowy uzupełniającej lub w miejscu rozbieranych obiektów.

Obowiązuje uzgadnianie z WUOZ dokumentacji projektowej i wskazań lokalizacyjnych.

Obowiązuje uzgadnianie z WUOZ wszelkich prac remontowo – budowlanych w obrębie istniejących obiektów.

Postuluje się opracowanie planów szczegółowych dla miejscowości: Lubieszewo, Wilczkowo, Gryfice, Rybokarty, Waniorowo

3. Warunki ochrony konserwatorskiej w strefach „K” ochrony krajobrazu.

Strefą „K” objęto komponowane układy zieleni posiadające wartości historyczne, kompozycyjne i krajobrazowe, w tym: założenia parkowe, cmentarze, nasadzenia przy ulicach i traktach.

Ochronie podlegają:

- Historycznie ukształtowane granice założeń parkowych i cmentarzy.
- Układy komunikacyjne – rozplanowanie dróg i alejek.
- Zachowanie zieleni – jej kompozycja i skład gatunkowy

Obowiązuje:

- Zachowanie historycznego układu przestrzennego z wszystkimi elementami;
- Konserwacja zachowanych głównych elementów układu przestrzennego;
- Usunięcie i przebudowa obiektów dysharmonijnych;
- Dostosowanie nowej zabudowy do historycznej kompozycji przestrzennej;
- Wszelka działalność budowlana, zmiany i podziały nieruchomości oraz przebudowy, rozbudowy i remonty wszelkich obiektów leżących w strefie wymagają każdorazowo zgody WUOZ
- Postuluje się opracowanie planów szczegółowych dla miejscowości: Gryfice, Rybokarty, Kołomąc, Trzygłów, Łopianów, Ościęcin, Otok, Przybiernówko, Witno.

4. Strefa „E” - ochrony ekspozycji, dotyczy obiektów o istotnych walorach artystycznych i krajobrazowych

Obowiązuje:

- wyłączenie terenu spod zabudowy kubaturowej ujemnie wpływającej na ekspozycję obiektu zabytkowego
- wszelkie inwestycje należy poprzedzić studiami panoramicznymi
- lokalizacja obiektów kubaturowych oraz innych wysokich obiektów i urządzeń wymaga uzyskania zezwolenia WUOZ

Wykaz strefy „E” w poszczególnych miejscowościach: Gryfice, Ościęcin, Świeszewo.

5. Warunki ochrony obiektów architektonicznych wpisanych do rejestru zabytków

Ochronie podlega:

- ukształtowanie bryły obiektu, w tym: gabaryty wysokościowe, proporcje wysokości ścian i dachu, forma dachu
- materiał budowlany
- ukształtowanie elewacji – forma otworów okiennych i drzwiowych oraz detal architektoniczny
- wyposażenie wnętrza obiektu
- otoczenie obiektu zabytkowego

Warunki ochrony:

Obowiązuje trwale zachowanie i utrzymanie obiektu w dobrym stanie

Wszelkie prace remontowe obiektu należy prowadzić w oparciu o wytyczne konserwatorskie w uzgodnieniu z WUOZ

Obowiązuje powiadamianie WUOZ o wydarzeniach mogących mieć ujemny wpływ na stan obiektu

Przekazanie obiektu innemu użytkownikowi czy też zmiana jego funkcji może nastąpić po uzyskaniu akceptacji WUOZ.

Obiekty wpisane do rejestru zabytków

- Gryfice – kościół Wniebowzięcia NMP, kościół prawosławny NMP, obwarowania miejskie, kaplica Św. Jerzego, dom przy ul. ks. Ruta 2, poczta przy ul. Dworcowej 20, spichlerz przy ul. Wałowej, zespół budynków stacji Gryfice Wąskotorowe, linia kolei wąskotorowej Gryfice – Trzebiatów wraz z obiektami in., kamieniczka przy ul. Niepodległości 52, kamieniczka przy ul. Kamienna Brama 1a, teren Starego Miasta, zespół szpitala z otoczeniem ob.D.P.S. ul. Kościuszki 71.
- Barkowo – zespół dworsko-parkowy nr rej. 879,
- Baszewice – kościół z XV w. nr rej. 187,
- Kołomąć – teren parku krajobrazowego nr rej. 992,
- Otok – zespół pałacowo-parkowy nr rej. 993 [park] i 790 [pałac], stodoła w zagrodzie nr 29 nr rej. 765,
- Popiele – linia kolei wąskotorowej Gryfice - Trzebiatów wraz z obiektami in,
- Rotnowo – kościół w granicach działki nr rej. 313,
- Rybokarty – zespół pałacowo-parkowy w granicach założenia nr rej. 758 [pałac] i 840 [park], kościół wraz z cmentarzem nr rej. 186,
- Rzęskowo – kościół nr rej. 179, cmentarz nr rej. 1168,
- Świeszewo – teren cmentarza z kościołem nr rej. 415
- Trzygłów – zespół pałacowo-parkowy nr rej. 820 [pałac i dwór] 812 [park],
- Witno – cmentarz wraz z kościołem nr rej. 312,
- Zielin – cmentarz wraz z kościołem w ruinie nr rej. 1149.

6. Warunki ochrony konserwatorskiej obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków**Ochronie podlega:**

- Ukształtowanie bryły obiektu: gabaryty wysokościowe, forma dachu
- Zasadnicze podziały elewacji i charakterystyczny detal architektoniczny

Warunki ochrony:

Zachowanie w/w elementów obiektu

Uzgadnianie z WUOZ prac remontowych w obrębie obiektu

W przypadku koniecznych rozbiórek obowiązuje opracowanie dokumentacji fotograficznej obiektu.

7. Wykaz stref i obiektów podlegających ochronie konserwatorskiej w poszczególnych miejscowościach (w układzie alfabetycznym):

BARKOWO

1. Strefa „A” – obejmująca zespół dworsko-parkowy wpisany do rejestru zabytków (nr rej. 878)
2. Strefa „K” – obejmuje szpaler kasztanowców na płn. krańcu wsi.

BASZEWICE

1. Strefa „A” – teren cmentarza przykościelnego wraz z kościołem.
2. Strefa „K” – park dworski (dopuszcza się możliwość lokalizacji budynku mieszkalnego w miejscu rozebranego dworu)
3. Obiekty wpisane do rejestru zabytków:
 - kościół XV w. nr rej. 187

BORZĘCIN

1. Strefa „K” – teren nieczynnego cmentarza na płn. od wsi
2. Ochroną obejmuje się liczny starodrzew na terenie wsi.

DZIADOWO

1. Strefa „A” – układ przestrzenny całej wsi. Granica wyznaczona na tyłach działek siedliskowych, z wyłączeniem zagród w płn-zach. części wsi.
2. Wykaz obiektów planowanych do wpisu do rejestru zabytków:
 - budynek mieszkalny nr 10,
 - budynek gospodarczy nr 10
 - budynek gospodarczy z przejazdem w zagrodzie nr 12.

GÓRZYCA

1. Strefa „K” – teren cmentarza przykościelnego wraz z kościołem.

GRĄDY

1. Strefa „K” – aleja przy drodze na Przybiernówko, teren nieczynnego cmentarza położonego poza wsią przy drodze na Przybiernówko.

GRYFICE

1. Strefa „A” – ścisłej ochrony układu przestrzennego obejmująca teren Starego Miasta,
2. Strefa „B” – ochrony konserwatorskiej obejmująca układy przestrzenne dzielnic z końca XIX w. I początków XX w.
3. Strefa „K” – ochrony krajobrazu kulturowego, którą objęto układy zieleni parku miejskiego posiadającego wartości historyczne, kompozycyjne i krajobrazowe oraz cmentarz przy ul. Broniszewskiej.
4. Strefa „E” – ochrona ekspozycji obejmująca południowe kierunki wjazdu do m. Gryfic.
5. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków:
 - kościół Wniebowzięcia NMP,
 - kościół prawosławny NMP,
 - obwarowania miejskie,
 - kaplica Św. Jerzego,
 - dom przy ul. ks. Ruta 2,
 - poczta przy ul. Dworcowej 20,
 - spichlerz przy ul. Wałowej,

- zespół budynków stacji Gryfice Wąskotorowe,
- linia kolei wąskotorowej Gryfice – Trzebiatów wraz z obiektami in.
- kamieniczka przy ul. Niepodległości 52,
- kamieniczka przy ul. Kamienna Brama 1a,
- teren Starego Miasta,
- zespół szpitala z otoczeniem ob. D.P.S. ul. Kościuszki 71.

6. Obiekty w ewidencji konserwatorskiej:

Z uwagi na brak założonej ewidencji konserwatorskiej ustala się obowiązek każdorazowego uzgodnienia ze Służbą Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków wszelkich działań inwestycyjnych na obiektach wybudowanych przed 1945 rokiem w obrębie m. Gryfice. Jednocześnie zastrzega się uzupełnienie studium po jej opracowaniu.

JASIEL

1. Strefa „K” - teren cmentarza dawnych właścicieli

KOŁOMĄĆ

1. Strefa „A” - teren parku krajobrazowego, wpisanego do rejestru zabytków [nr rej. 992]. Dopuszcza się lokalizację budynku mieszkalnego w miejscu rozebranego dworu.

2. Strefa „K” - teren cmentarza przykościelnego. Kościół rozebrano. Możliwość odtworzenia obiektu sakralnego.

KUKAŃ

1. Strefa „K” - teren dawnego cmentarza po wsch. stronie wsi, aleja lipowa przy drodze do Wołczyna.

LUBIESZEWO

1. Strefa „B” - obejmuje cały układ przestrzenny wsi. Granicę wyznaczono na tyłach podwórek.

LUBIN

1. Strefa „K” - teren parku wraz z budynkiem dworu.

ŁOPIANÓW

1. Strefa „A” - kościół wraz z cmentarzem przykościelnym w granicach kamiennego ogrodzenia.

2. Strefa „K” - nieczynny cmentarz w płn. części wsi.

3. Obiekty planowane do wpisu do rejestru zabytków:

- kościół

NIEKŁADŹ

1. Strefa „K” - częściowo zachowany park dworski,

- park na pld. od zabudowań folwarku,
- szpaler dębowy przy głównej drodze we wsi.

OTOK

1. Strefa „A” - zespół pałacowo - parkowy, wpisany do rejestru zabytków, park pod nr rej. 993, pałac pod nr rej. 790.

2. Strefa „K” - cmentarz przykościelny wraz z kościołem

- nieczynny cmentarz na płn. od zabudowań wsi,
- aleja kasztanowców w centrum wsi.

3. Obiekty w rejestrze:

- stodoła w zagrodzie nr 29 - nr rej. 765

OŚCIĘCIN

1. Strefa „A” - obejmuje kościół usytuowany na terenie cmentarza
2. Strefa „E” - teren na płn. od kościoła po obu stronach drogi, ekspozycja kościoła.
3. Strefa „K” - nieczynny cmentarz na pld. krańcu wsi.
4. Obiekty planowane do wpisu do rejestru zabytków:

- kościół wraz z terenem cmentarza.

POPIELE

1. Obiekty wpisane do rejestru zabytków

- linia kolei wąskotorowej Gryfice – Trzebiatów wraz z obiektami in.

PRUSINOWO

1. Strefa „K” - park pałacowy,

- cmentarz wojenny w lesie na wsch. od wsi,
- aleja kasztanowców przy głównej drodze wiejskiej.

PRZYBIERNÓWKO

1. Strefa „K” - zachowany park dworski,

- cmentarz w centrum wsi wraz z ruiną kaplicy

RADUŃ

1. Strefa „K” - park dworski,

- cmentarz przykościelny [cmentarz rozebrany]. Możliwość odtworzenia bryły kościoła,
- nasadzenia przy drogach we wsi [dęby, kasztanowce, lipy].

ROTNOWO

1. Strefa „A” - działka kościelna wraz z kościołem, w granicach ogrodzenia, wpisany do rejestru zabytków kościół - nr rej. 313.

2. Strefa „K” - zachowany park pałacowy. Pałac rozebrano. Możliwa jest lokalizacja budynku mieszkalnego w miejscu nieistniejącego pałacu,

- cmentarz na płn. krańcu wsi.

RYBOKARTY

1. Strefa „A” - zespół pałacowo-parkowy w granicach historycznego założenia [nad jeziorem], wpisany do rejestru zabytków, pałac - nr rej. 758, park nr rej. 840.

- kościół wraz z cmentarzem przykościelnym w centrum wsi, nr rej. 186.

2. Strefa „B” - układ przestrzenny wsi owalnicowej, graniczącej z zespołem pałacowym.

3. Strefa „K” - obsadzenie drogi z Rybokart w stronę Świerzna [lipy]

- aleja grabowa na płn-wsch. od parku,
- starodrzew w obrębie wsi.

RZĘSIN

1. Strefa „K” - zachowany częściowo park dworski

RZĘSKOWO

1. Strefa „A” - kościół wraz z cmentarzem przykościelnym w centrum wsi, teren objęty wpisem do rejestru zabytków: kościół nr rej. 179, cmentarz nr rej. 1168. Kościół znajduje się obecnie w ruinie. Konieczne jest jego zabezpieczenie i odbudowa.

2. Strefa „K” - teren centrum wsi ograniczony obiegającymi je ulicami. Wskazane jest przeniesienie przystanku autobusowego poza ten teren.

- cmentarz na płu-wsch. wsi.

SKALIN

1. Strefa „K” - nasadzenia grabowe w płu-zach. części wsi.

2. Obiekty planowane do wpisu do rejestru zabytków:

- zagroda nr 1 [z chałupą z 1837r]

SMOLEĆCIN

1. Strefa „K” - teren cmentarza w płu. części wsi, szpaler dębów na płu. krańcu wsi

SOKOŁÓW

1. Strefa „K” - teren parku podworskiego. Dwór rozebrano. Możliwa jest lokalizacja budynku mieszkalnego w miejscu d. dworu.

ŚWIESZEWO

1. Strefa „A” - obejmująca teren cmentarza przykościelnego wraz z kościołem, kościół wpisany do rejestru zabytków - nr rej. 415,

2. Strefa „E” - teren na płu-zach. od kościoła,

TRZYGLÓW

1. Strefa „A” - obejmująca zespół pałacowo-parkowy wraz z zabudowaniami folwarcznymi, sytuowanymi wokół dziedzińca gospodarczego, wpisana do rejestru zabytków: pałac i dwór nr rej. 820, park nr rej. 812,

2. Strefa „B” - obejmująca cały układ przestrzenny wsi: działki usytuowane po obu stronach głównej drogi, budynki mieszkalne wraz z gospodarczymi,

3. Strefa „K” - teren cmentarza przykościelnego na płu. od założenia folwarcznego. Kościół rozebrano. Granice cmentarza wyraźnie czytelne [murek kamienny]

- teren nieczynnego cmentarza na płu. skraju wis po zach. stronie jez. Trzyglowskiego,

- teren nieczynnego cmentarza na wyniesieniu terenu na wschodnim brzegu jeziora,

- teren wokół istniejącego kościoła parafialnego.

4. Obiekty planowane do wpisu do rejestru zabytków:

- kościół parafialny z k. XIX w

WANIOROWO

1. Strefa „A” - zespół pałacowo-parkowy w obrębie istniejącego ogrodzenia, planowany jest wpis do rejestru zabytków pałacu i parku.

2. Strefa „K” - aleja prowadząca na płu-wsch. od zespołu pałacowo-parkowego.

3. Strefa „B” - założenie folwarczne, obejmująca zabudowania gospodarcze wokół podwórza folwarcznego, na płu-zach. od zespołu pałacowo-parkowego.

WILCZKOWO

1. Strefa „B” - obejmująca cały układ przestrzenny wsi z czworobocznymi zagrodami okalającymi centralny plac, budynki mieszkalne wraz z gospodarczymi.

2. Strefa „K” - teren nieczynnego cmentarza na płu-zach. od wsi.

WITNO

1. Strefa „A” - obejmująca cmentarz przykościelny wraz z kościołem wpisanym do rejestru zabytków pod nr 312.

2. Strefa „K” - teren cmentarza na zach. od zabudowań wsi [poza granicą gminy].

ZIELIN

1. Strefa „A” - teren cmentarza przykościelnego wraz z kościołem w ruinie, wpisany do rejestru zabytków, nr rej. 1149.

2. Strefa „K” - aleja prowadząca od głównej drogi do dworu [ob. nieistniejącego].

ZASADY OCHRONY ARCHEOLOGICZNEJ1. Strefa „W I” – pełnej ochrony archeologiczno – konserwatorskiej

Wykluczona wszelka działalność inwestycyjna i inna. Strefa ta obejmuje stanowiska wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej. Obowiązuje:

- zakaz wszelkiej działalności inżynierskiej, budowlanej i innej związanej z pracami ziemnymi;
- zachowanie istniejącego układu topograficznego wraz z obiektem ujętym w rejestrze zabytków i ewidencji archeologicznej służby konserwatorskiej;
- w przypadku podjęcia jakiejkolwiek działalności na terenie objętym granicami strefy, a wynikającej ze sposobu użytkowania terenu, obowiązuje występowanie o szczegółowe wytyczne do służby ochrony zabytków.

Wykaz stanowisk archeologicznych w ramach strefy ” W. I.”

- 1) Lubin, stan. 1 (AZP: 21-12/8) - grodzisko z wczesnego średniowiecza wpisane do rejestru zabytków pod nr 650 decyzją nr : KI. I. 6801/9/70 z dnia 11.11.1970r.
- 2) Prusinowo, stan. 3 (AZP: 19-11/52) - grodzisko z wczesnego średniowiecza.
- 3) Trzygłów, stan. 1 (AZP: 21-11/25) - grodzisko z wczesnego średniowiecza, zamek ze średniowiecza wpisane do rejestru zabytków pod nr 667 decyzją nr KI. I. 6801/42/70 z dnia 22.12.1970 r.
- 4) Witno, stan. 1 (AZP: 19-10/49) - grodzisko z wczesnego średniowiecza wpisane do rejestru zabytków pod nr 693 decyzją nr KI. I. 6801/6/71 z dnia 10.11.1971 r.

2. Strefa „W - II” – częściowej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej

Stanowisk archeologicznych, dopuszczających inwestowanie pod określonymi warunkami. Obowiązuje:

- zachowanie stanowiska ujętego w ewidencji służby konserwatorskiej;
- uzgadnianie i opiniowanie wszelkich poczynań inżynierskich, budowlanych i innych przez służby ochrony zabytków. Obowiązuje każdorazowo występowanie o szczegółowe wytyczne konserwatorskie i opinie przed podjęciem decyzji o jakiejkolwiek działalności;
- w przypadku podjęcia decyzji o realizacji inwestycji na terenie objętym strefą ochrony archeologiczno - konserwatorskiej, obowiązuje przeprowadzenie badań ratunkowych na koszt inwestora – wyprzedzających proces przygotowania inwestycji;
- rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od uzyskania stosownego zezwolenia od służby ochrony zabytków.

3. Strefa „W - III” - ograniczonej ochrony archeologiczno - konserwatorskiej, polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych, w przypadku podejmowania prac ziemnych.

Obowiązuje:

- uzgodnienie i opiniowanie wszelkich poczynań inżynierskich i budowlanych podejmowanych w obrębie granic stref ochrony konserwatorskiej stanowiska archeologicznego przez służbę ochrony zabytków
- w przypadku podjęcia realizacji inwestycji obowiązuje przeprowadzenie interwencyjnych badań archeologicznych na koszt inwestora. Właściciele, użytkownicy terenu i inwestorzy zobowiązani są do zawiadomienia służby ochrony zabytków o podjęciu działań inwestycyjnych lub remontowych pracami ziemnymi z wyprzedzeniem minimum 2-tygodniowym. Rozpoczęcie prac ziemnych związanych z realizacją inwestycji uzależnia się od uzyskania stosownego zezwolenia od służby ochrony zabytków.

STRATEGIA ROZWOJU GMINY GRZYFICE NA LATA 2005-2020

Strategia formułuje cele polityki przestrzennej, od których osiągnięcia zależało będzie prawidłowe zagospodarowanie gminy Gryfice. Spośród nich do zakresu ochrony dziedzictwa kulturowego odnosi się działanie 7.3 Modernizacja i rozbudowa infrastruktury społecznej, w ramach którego wyszczególniono poddziałanie 3.1 Kultura.

W opisie poddziałania 3.1 Kultura stwierdza się, iż na terenie miasta Gryfice zachowało się kilkanaście obiektów zabytkowych, których obecny stan techniczny wymaga konserwacji i renowacji. Jak wynika z przeprowadzonej analizy niektóre z nich zostały w ciągu ostatnich lat odnowione i wyremontowane, inne czekają na swoją kolej. Jako część europejskiego dziedzictwa kulturowego oraz element oferty kulturalnej i turystycznej nieodzowna staje się renowacja wszystkich obiektów i zabezpieczenie ich od kradzieży i pożarów.

Ze względu na kulturotwórczą rolę w życiu społecznym miasta, na pierwszym miejscu postuluje się przeprowadzenie generalnego remontu i renowacji budynków o wartości architektonicznej i znaczeniu historycznym znajdujących się na restrukturyzowanym terenie miasta Gryfice oraz ich adaptacja na cele społeczne, kulturalne i gospodarcze. Również zabytki znajdujące się na obszarach wiejskich wymagają remontu i rewaloryzacji.

Cele te zostaną osiągnięte poprzez realizację następujących zadań:

3.1.1 Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego na obszarach miejskich

Zadanie 1 - Remont i rewaloryzacja Wysokiej Bramy w Gryficach [*zrealizowane*].

Zadanie 2 - Remont i rewaloryzacja Baszty Prochowej w Gryficach [*zrealizowane*]

Zadanie 3 - Remont i rewaloryzacja Kamiennej Bramy w Gryficach [*zrealizowane*]

Zadanie 4 - Remont murów obronnych w Gryficach (ul. Murarska i ul. Wałowa)

Zadanie 5 - Remont i rewaloryzacja Kaplicy Św. Jerzego w Gryficach [*zrealizowane*]

Zadanie 6 – Remont i rewaloryzacja Pl. Zwycięstwa w Gryficach (przywrócenie historycznej funkcji rynku – centrum miasta), budowa małej architektury [*trwa*]

3.1.2 Rewitalizacja dziedzictwa kulturowego na obszarach wiejskich

Zadanie 1 - Remont i rewaloryzacja dworu, oficyny dworskiej oraz budynków w zespole folwarcznym w Barkowie.

Zadanie 2 - Remont i rewaloryzacja kościoła z XV w. oraz obiektów gospodarczych w Baszewicach.

Zadanie 3 - remont i rewaloryzacja zespołu budynków stacji kolejowych oraz linii kolei wąskotorowej Gryfice - Trzebiatów.

Zadanie 4 – remont i rewaloryzacja kościołów w Rotnowie, Górzycy, Rybokartach i Witnie.

Zadanie 5 – remont i rewaloryzacja zabytkowych pałaców, parków dworskich, spichlerzy, cmentarzy przykościelnych i poniemieckich oraz zabudowań mieszkalnych i gospodarczych na terenach wiejskich gminy Gryfice.

6. ZASOBY DZIEDZICTWA I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO GMINY GRYFICE

6.1 CHARAKTERYSTYKA OGÓLNA GMINY GRYFICE

Gmina Gryfice leży w północnej części województwa zachodnio-pomorskiego i sąsiaduje z 6 gminami: od północy z gminami Karnice i Trzebiatów, od wschodu i południa z gminą Płoty, od zachodu z gminami Golczewo i Świerzno. Miasto Gryfice, będące siedzibą gminy i powiatu, jest ośrodkiem administracyjno – usługowym dla całego regionu gryfickiego.

Powierzchniowo gmina zajmuje powierzchnię 26 130 ha. Gminę Gryfice zamieszkuje 24079 mieszkańców (stan w dniu 30.06.2012 r.). Wskaźnik gęstości zaludnienia wynosi 90 osób/km², przy średniej wojewódzkiej 74 osoby/km². Miasto Gryfice zamieszkane jest przez 17009 osób, podczas gdy tereny wiejskie zaludnione są przez 7070 osób. Układ osadniczy gminy Gryfice stanowi miasto Gryfice oraz 52 wiejskie jednostki osadnicze, w tym 31 wsie sołeckie i 21 drobnych wsi, kolonii, przysiółków i leśniczówek, z których 6 przekroczyło liczbę 300 mieszkańców. Są to: Barkowo, Baszewice, Prusinowo, Przybiernówko, Świeszewo, Trzygłów.

Przez Gryfice prowadzą drogi wojewódzkie nr 105 łącząca miasto ze Świerzmem i drogą nr 102 w kierunku Kamienia Pomorskiego (18 km) oraz przez Brojce (12 km) ze Skrzydlowem i drogą krajową nr 6 w kierunku Koszalina i Gdańska (22 km), nr 109 do Trzebiatowa (18 km) i Płotów (12 km, skrzyżowanie z drogą nr 6 do Szczecina) oraz nr 110 przez Cerkwicę (14 km) i Karnice (19 km) do Łędzina (24 km) w gminie Rewal.

Przez gminę przebiega linia kolejowa normalnotorowa, jednotorowa, niezelektryfikowana relacji Szczecin – Kołobrzeg. Stacje kolejowe znajdują się w Grębocinie, Baszewicach, Gryficach i Górzycy. Teren gminy obsługiwany jest również przez kolej wąskotorową na linii: Gryfice – Rewal – Trzebiatów. Nad terenem gminy przebiega korytarz lotniczy o szerokości 10 km przeznaczony dla samolotów cywilnych o małych zasięgach.

Rzeźba terenu tych okolic ukształtowana została przez lodowiec skandynawski. Są to obszary moreny dennej o małym zróżnicowaniu powierzchni, których najwyższe wzniesienia nie przekraczają 100 m n.p.m. Występują one w południowej części gminy. Pojedyncze wzniesienia - wytwory moreny czołowej i dennej - porożcinane są przez erodujące cieki wodne i wały wydm. Rynny polodowcowe wypełniają liczne jeziora. Do największych jezior znajdujących się na tym obszarze można zaliczyć: Trzygłów 18,28 ha - Kołomąc 34,03 ha - Trzygłowskie 21,60 ha - Smolecin 3,00 ha – Barkowie (ter. rekreacyjne) 2,00 ha (wody płynące) 74 ha. Najdłuższą rzeką wypływającą z jeziora Resko jest Rega o długości 168 km, bezpośrednio wpływająca do Bałtyku. Jej dorzecze zajmuje 2725 km². Jest to (po Odrze) największa rzeka w województwie. Jej liczne zakola i meandry tworzą malowniczy krajobraz. Obszar gminy w całości należy do pomorskiego regionu klimatycznego.

W strukturze użytkowania ziemi dominują użytki rolne stanowiące 67,1 % ogólnego areалу gminy. Użytki rolne rozpościerają się na obszarach wiejskich gminy, a ich zdecydowana przewaga występuje w środkowej i wschodniej części. Wśród użytków rolnych dominują grunty orne, które stanowią 73,7 % tych użytków. Natomiast użytki zielone zajmują 26 % gruntów rolnych. Użytki zielone występują najczęściej wzdłuż cieków wodnych. Jakość gleb na terenie Gminy Gryfice jest przeciętna, z przewagą gleb IV, V i III klasy bonitacyjnej. Taka struktura gleb umożliwia prowadzenie dość intensywnej produkcji roślinnej i zwierzęcej w większości gospodarstw. Większość gleb będących obecnie w rękach prywatnych właścicieli i spółek produkcyjnych należała wcześniej do Państwowych Gospodarstw Rolnych. Ze względu na walory turystyczne gminy, ma szansę rozwoju na tym obszarze rozwój rolnictwa ekologicznego, który może być dynamicznym mechanizmem umożliwiającym rozwój agroturystyki.

Obszary leśne, które w gminie Gryfice stanowią 21,9 % wszystkich gruntów, rozmieszczone są nierównomiernie i tworzą większe kompleksy jedynie w zachodniej części gminy oraz w okolicach Kowalewa i Sokółowa, a także występują wzdłuż rzeki Regi. Wskaźnik lesistości gminy jest znacznie niższy od średniej dla województwa. Na obszarze gminy Gryfice nie ma prawnie uznanych obszarów tworzących krajowy system obszarów chronionych, na mocy ustawy z 16 października 1991 r. o ochronie przyrody. Najbliższe przestrzenne obszary chronione znajdują się w pobliżu południowo – zachodniej granicy, na terenie gm. Golczewo, obejmujące 2 zespoły przyrodniczo – krajobrazowe: „Golczewski Las” i „Widlakowy Las”.

6.2 RYS HISTORYCZNY GMINY GRYFICE

Związki Ziemi Gryfickiej z Polską sięgają końca X w. kiedy to czasach panowania Mieszka I i Bolesława Chrobrego Ziemię Gryficką włączono do państwa polskiego. Ziemię tę zamieszkiwały plemiona zachodnich Pomorzan: Wioletowie i Lucice. Do naszych czasów zachowało się wiele śladów prasłowiańskiej i słowiańskiej przeszłości (m.in. ślady grodów obronnych, miejsca kultu np. na Wzgórzu Dawida), co świadczy o tym, że we

wczesnym średniowieczu ziemie te pulsowały życiem, były gęsto zaludnione oraz prowadziły ożywioną wymianę handlową.

Ziemia Gryficka ponownie została wcielona do Polski w początkach XII w. za panowania Bolesława Krzywoustego, który zaczął szerzyć tu chrześcijaństwo. Świadczy o tym wzmianka kronikarska, iż w 1125 r. w Clodonie (najprawdopodobniej Kłodkowo) zatrzymała się misja biskupa Ottona, który na polecenie Bolesława Krzywoustego dokonał chrztu pogańskich mieszkańców okolicznych osad.

Istniejące we wczesnym średniowieczu (X-XIII w.) trzy osady ludności pomorskiej, stopniowo łączyły się, dając początek miastu średniowiecznemu. Zostało ono lokowane w 1262 r. przez księcia Warcisława III na prawie lubeckim i otrzymało niemiecką nazwę Greifenberg, czyli Gryfiogóra. Miasto dostało wówczas szereg przywilejów, 100 łanów ziemi i prawo żeglugi na Redze.

Dogodne położenie na skrzyżowaniu ważnych szlaków handlowych - spławnej rzeki Regi, łączącej ważne ośrodki miejskie Wolin i Kołobrzeg - warunkowały rozwój Gryfic. Już w roku 1300 miasto rozpoczęło otaczanie się murami obronnymi. Gryfice jako ważny ośrodek gospodarczy utrzymywał własną flotę, która Regą, a potem Morzem Bałtyckim, prowadziły handel zbożem i innymi towarami z krajami zamorskimi. Ożywienie handlowe i czerpane stąd zyski doprowadzały nierzadko do sporów z pobliskimi sąsiadami (np. klasztorem w Białobokach). Często spory te przybierały formę zbrojnych konfliktów, zwłaszcza z portowym miastem Trzebiatowem. Ze względu na przynależność Gryfic do Hanzы, miasto miało ogromną przewagę w tym sporze, rozwijało się więc pomyślnie i bogaciło.

Okres rozwoju i dobrobytu przerwała wojna 30-letnia (1618-1648). Wojna i związane z nią następstwa stały się prawdziwą klęską dla miasta, które całkowicie podupadło, zamarł handel i rzemiosło. Ponadto ziemię gryficką podbiły w 1630 r. zastępy szwedzkie. W wyniku pokoju westfalskiego dokonano rozbioru Pomorza Zachodniego. Tereny te w drodze zawartej umowy przypadły Brandenburgii-Prusom. W 1657 r. w okolicy Gryfic podeszły zagony jazdy Stefana Czarnieckiego w pogoni za Szwedami. Duże straty wyrządziły miastu również pożary i epidemie. Największy w 1658 r. strawił całą południowo-zachodnią część miasta.

Dopiero wiek następny przyniósł widoczne oznaki wychodzenia miasta z upadku. Gryfice dysponowały wówczas 2 młynami, 2 karczmami, czerpały dochody z 1000 włók ziemi, 10 wiosek i 5 folwarków. W 1790 r. wybudowano cegielnię, pracowały tkalnie płótna. Jednakże częste wojny hamują jednak rozwój, aż do XIX wieku. Jeszcze w XVIII i na początku XIX wieku w Gryficach stacjonowały wojska rosyjskie, włoskie i francuskie. Epizod polski z okresu wojen napoleońskich to pościg w trakcie kampanii 1807 roku wojsk polskich dowodzonymi przez płk. Garczyńskiego za uciekającymi wojskami pruskimi.

W gospodarce miejskiej Gryfic zawsze dominowało rolnictwo, następnie rzemiosło i handel. Struktura ta zaczęła się zmieniać w II połowie XIX w., w związku z rozwojem przemysłu. W 1882 r. otrzymały połączenie linią kolejową do Szczecina i Kołobrzegu oraz szereg połączeń lokalnych kolejkami wąskotorowymi: w 1896 r. do Niechorza, w 1898 r. do Dargosławia, w 1901 r. do Golczewa i w 1913 r. do Trzygłowa. Po 1900 r. uruchomiono zakłady przemysłowe: cukrownię, fabrykę wyrobów ceramicznych i pieców, wapiennik, fabrykę marmolady i mączki ziemniaczanej. Gryfice stają się ważnym ośrodkiem przemysłowo-handlowym i kulturalno-oświatowym.

Powstają dwie szkoły (w tym gimnazjum). Z tego środowiska wywodziło się wielu wybitnych twórców. Jednym z nich był znany wydawca źródeł archiwalnych F. Dreger (np. "Codex Pomeraniae diplomaticus" z 1740 r.). Przed samym wybuchem II wojny światowej miasto liczyło 10.000 mieszkańców. Gryfice zostały zdobyte 6 marca 1945 r. przez wojska radzieckie. Uległy zniszczeniu w 40%, zniszczonych zostało 318 budynków.

Po II wojnie światowej, odbudowano i rozbudowano cukrownię, wytwórnię płatków ziemniaczanych, młyn, zakłady drzewne, materiałów budowlanych, Państwowy Ośrodek Maszynowy, Techniczną Obsługę Samochodów. Założono 26-hektarowy park, z zabytków zachowały się: gotycki kościół mariacki z XIV w. i gotycka kaplica św. Jerzego, fragmenty murów obronnych z XIV w. z: bramą Kamienną i Wysoką oraz basztą Prochową, młyn wodny z XV/XX w., kamienice mieszczańskie z przełomu XIX/XX w.

6.3 ZABYTKI NIERUCHOME

Gmina Gryfice posiada na swoim terenie liczne obiekty zabytkowe. Do najistotniejszych i najcenniejszych zaliczyć należy:

Kościół Mariacki p.w. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Gryficach

Budynek z okresu XIII/XIV-XV w. jest gotycką budowlą sakralną, którą na przestrzeni wieków wiele razy rozbudowywano i przebudowywano. M.in. posiada wieżę z XVII w. W swoim ostatecznym kształcie obiekt

sakralny osiągnął 1108 m² powierzchni i 15905 m³ kubatury (według innych danych: 1115 m² powierzchni i 38660 m³ kubatury). Kościół ma bogate wyposażenie: barokowy ołtarz główny, ambonę z drugiej połowy XVIII w., prospekt organowy, chrzcielnicę romańską z XIII w., stalle z XVIII w., gotycki tryptyk (ołtarz boczny) z końca XV w., liczne płyty nagrobne oraz epitafia z XVIII w.

Kościół św. Jana (obecnie parafialna cerkiew prawosławna pw. Zaśnięcia Przenajświętszej Bogurodzicy) w Gryficach

Obiekt sakralny wybudowany w latach 1911–1913, w miejscu dawnego ryglowego, który pochodził z 1851 r. Kościół ten powstał, jako staroluterański, zbudowany w stylu neogotyckim na planie krzyża łacińskiego. W latach 1946–1954 spełniał funkcję kościoła katolickiego p.w. św. Stanisława Kostki. W 1954 r. został przejęty przez prawosławnych. W tym samym roku powołano przy nim parafię. Jako jedyna cerkiew w Polsce do 2009 r. nie posiadała ikonostasu.

Kaplica św. Jerzego w Gryficach

Została zbudowana w stylu gotyckim w XV w. o pow. 112 m² i 571 m³ kubatury. Jej powstanie związane było z istniejącym w tym miejscu szpitalem. W kaplicy modlili się przede wszystkim chorzy. Znajduje się w północno-wschodniej części miasta. Obecnie pełni funkcję kaplicy cmentarnej. W jej wnętrzach znajdują się epitafia z XVIII w.

Brama Wysoka w Gryficach

Południowa brama położona przy rozwidleniu dróg (rondo) do Kamienia Pomorskiego i Nowogardu. Element fortyfikacji obronnych zwany w przeszłości bramą Szczecińską (łac.) valva Zeninensis, Kamieńską, Nowogardzką bądź Stargardzką. Zbudowana została w XV w. na planie prostokąta o pow. 79 m² i 426 m³ kubatury; przebudowa szczytu uzupełniona w kolejnym stuleciu – co dało w sumie mieszany styl gotycko-renesansowy. W 3/5 swojej wielkości była wysunięta poza obręb murów obronnych. Brama ta powstała w miejscu istniejącego wcześniej obiektu o podobnym przeznaczeniu – powstałego w 1300 r. Po pożarze w 1658 r. obniżono korpus obiektu i później bramę nakryto czterospadowym dachem z sygnaturą. Wąskie otwory strzelnicze obu kondygnacji zastąpiono szerszymi okienkami co zniekształciło pierwotną architekturę gotycką. Obecnie w obiekcie znajduje się Muzeum Ziemi Gryfickiej i Galeria Brama.

Brama Kamienna (dawniej zwana Młyńską) w Gryficach

Położona przy północnej części Starego Miasta, na drodze w kierunku Trzebiatowa. Pierwsza wzmianka o bramie pochodzi z 1333 r. W XV w. brama Kamienna została rozbudowana, jednak w wyniku pożaru (XVII w.) szczyty budowli uległy zniszczeniu. Brama ta posiada 98 m² powierzchni i 1078 m³ kubatury. Podobnie jak brama Wysoka w 3/5 swojej powierzchni była wysunięta poza linię murów obronnych. W XVI w. do pierwotnej bryły dodano elementy renesansowe m.in. gzymsy, szczyty i pilastry, okno o rustykowym obramowaniu, a także tarczę zegarową umieszczoną od strony rynku. Po rewitalizacji zabytków obiekt został przeznaczony na Dom Pracy Twórczej. Znajduje się tam również hotel z 16 miejscami noclegowymi.

Wieża Prochowa w Gryficach

Obiekt znajdujący się nad rzeką Regą, w północno-wschodniej części dawnych obwarowań, gdzie spełniała funkcję wieży strzelniczej. Wieża została zbudowana na przełomie XIV/XV w. z licowanej cegły, w wiązaniu gotyckim o pow. 33,4 m² i 567,8 m³ kubatury. Budowlę stanowią dwa cylindry o jednakowej wysokości. Dolny, szerszy posiada w górnej części lico w przeważającej mierze wymienione i uzupełnione. Zwieńczeniem wieży jest dach w kształcie stożka. Po przebudowie w 2007 r. wieża posiada balkon widokowy.

Pozostałości miejskich murów obronnych w Gryficach

Obwarowania, których budowę rozpoczęto pod koniec XIII w. i kontynuowano je w XIV. Owalna linia murów obronnych otaczała dawniej obszar Starego Miasta. Mury o długości 650 m i rozpiętości od 200 do 350 m miejscami osiągały 5 m wysokości, wzmocnione wałem ziemnym oraz fosą. W XIX w., kiedy średniowieczne fortyfikacje stały się nieprzydatne – rozpoczęto ich rozbiórkę. Obecnie z murów tych, pozostały niewielkie fragmenty. Praktycznie odcinki muru o pełnym profilu zachowały się tylko pomiędzy ul. Wałową, Górską a Niepodległości i niepełnym – wzdłuż biegu rzeki Regi aż do mostka dla pieszych i dalej do młyna i fragmentami przy ul. Wałowej

Układ urbanistyczny Gryfic

We współczesnym planie miasta wyraźnie zaznaczone są akcenty staromiejskiej zabudowy. Wchłonięte zostały one przez nowożytny elementy zabudowy od południa, zachodu i północy miasta. Stare miasto o wrzecionowatym kształcie zajmuje przestrzeń 650 m, z regularną siatką ulic podłużnych: Wojska Polskiego i Niepodległości oraz poprzecznych: Podgórnej, Kościelnej, Strzeleckiej, Młyńskiej, Szewskiej, Brackiej i Nadrzeczej, przecinających się pod kątem prostym. Centralną część tego układu wyznacza prostokątny rynek przedzielony wąskim pasem zabudowy. Staromiejski układ urbanistyczny jest charakterystyczny dla typu rzędowego, spotykanego w miastach portowych Pomorza. Plan powstały po lokacji miasta w 1262 r. – przetrwał do II poł. XVII w. Na początek XX w. dopiero można datować regularną zabudowę, która objęła stopniowo wszystkie strony starego miasta. Do tego celu wykorzystano jednocześnie dawne trakty, które zmieniono z czasem w ulice.

Pałac w Rybokartach

Wraz z wystrojem stanowi typowy przykład stylowych przemian dworskiej rezydencji z 2. połowy XVIII w. Rozbudowany w ciągu XIX i XX wieku w stylu angielskiego neogotyku. Wystrój wewnątrz pochodzi z około 1903 roku, kiedy to miała miejsce druga faza przebudowy pałacu. Wówczas przedłużono korpus pałacu w kierunku południowym o jedną oś. Po kilku latach od strony północnej wzdłuż osi podłużnej pałacu dodano całe skrzydło. Bryła pałacu wzbogacona jest dwiema wieżami, jedna z nich (czteroboczna z arkadowym podjazdem) dostawiona do elewacji północnej. Pałac otoczony jest od strony północno-wschodniej i południowo-zachodniej parkiem krajobrazowym. W parku rosną cenne stare drzewa: jodła kaukaska (obwód 295 cm), modrzew europejski (obwód 350 cm), świerk syberyjski (w parku jest wielką rzadkością), a także pomnikowe dęby i buki oraz bluszcz, czy też bukszpan. Po 1945 roku rozkradziono wyposażenie pałacowe wewnątrz, zniknęły ozdobne obicia, gzymsy, witraże, kafelki, kamienne płyty oraz inne elementy wykończenia. Przez pewien czas – do 1974 roku - w pałacu mieściła się szkoła podstawowa. Pałac w Rybokartach 10 maja 1974 roku został wpisany do rejestru zabytków ówczesnego województwa szczecińskiego pod nr 758. Mimo to kolejne lata przyniosły dalsze rozkradanie wyposażenia, co doprowadziło obiekt do zupełnej ruiny. Dopiero w 1991 roku pałac trafił w prywatne ręce. Pod nadzorem Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie obecny właściciel przeprowadził konserwację i remont kapitalny budowli.

Kościół p.w. św. Józefa w Rybokartach

Pochodzący z XV w. Jednonawowa na rzucie prostokąta budowla została wybudowana z kamienia polnego i cegły. W 1690 r. do elewacji zachodniej dobudowano wieżę o konstrukcji ryglowej, którą następnie smukłym hełmem. Kościół ma dość bogato wyposażone wnętrze i ołtarz barokowy z XVII w. Jest także ambona o formach barokowych. Kościół poświęcono ponownie 1 grudnia 1945 r.

Kościół p.w. Matki Boskiej Różańcowej w Baszewicach

Jest to budowla gotycka, wzniesiona z kamienia narzutowego. Dokładną datę zakończenia budowy znamy dzięki zachowanemu aktowi poświęcenia kościoła z 12 listopada 1440 roku. Od zachodniej strony świątyni wzniesiona była drewniana wieża, pochodząca z 1705 roku (data widniała na jednej z belek), a wykonał ją Martin Ohm. W okresie powojennym kościół był poważnie uszkodzony.

Kościół poewangelicki p.w. Matki Boskiej Częstochowskiej w Rotnowie

Budowla pochodzi z roku 1780. Kościół szachulcowy konstrukcji słupowo – ramowej. Salowy, bez wyodrębnionego prezbiterium z nawy, zamknięty prostokątnie. Wieża od frontu z kruchtą w przyziemiu. Zwieńczona blaszanym hełmem iglicowym. Dach jednokalenicowy. Ołtarz główny barokowy.

Kościół p.w. św. Stanisława Kostki w Witnie

Obiekt z przełomu XV/XVI wieku. We wnętrzach barokowy ołtarz z końca XVII w., ambona z ok. 1700 r., fragmenty stali renesansowych, bogate zdobione epitafia z XVII i XVIII w., renesansowa empora organowa z początku XVII w.

Gryficka Kolej Dojazdowa (linia wąskotorowa)

Gryfice uzyskały połączenie kolejowe w 1882 po połączeniu Dąbia przez Goleniów i Gryfice z Kołobrzegiem. Linia ta nie została zelektryfikowana. W 1896 wybudowano pierwszą wąskotorową linię kolejową przez Popiele do Niechorza, a 2 lata później otwarto linię do Dargosławia przez Tąpadły. Obie linie miały szerokość 750 mm, którą w 1900 zmieniono na 1000 mm. W 1899 otwarto odcinek Tąpadły - Skrzydłowo będący ostatnim odcinkiem łączącym z Gościnem. W 1901 otwarto linię przez Kołomac do Golczewa Wąsk., w 1903 wydłużoną do Stepnicy. Linię z Dargosławia połączono w 1907 z Trzebiatowem Wąsk., a w 1913 także z Trzebiatowem Wąsk. połączono linię z Niechorza przez Pogorzelicę Gryficką. Także w 1913 została otwarta ostatnia linia z Kołomac do

Trzygłowa, która w 1961 została zamknięta. W 1979 wycofano ruch pociągów z linii ze Stepnicy do Łożnicy Wąsk. Od końca lat 80 nastąpiło stopniowe, szybkie zamykanie kolejnych odcinków: w 1989 Tąpadły - Gościno, w 1991 Trzebiatów Wąsk. - Dargosław, w 1996 Łożnica Wąsk. - Popiele i Dargosław - Gryfice Wąsk. oraz w 1999 Pogorzelnica Gryf. - Trzebiatów Wąsk.

WYKAZ OBIEKTÓW ZABYTKOWYCH WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW WOJEWÓDZTWA ZACHODNIOPOMORSKIEGO

MIEJSCOWOŚĆ	OBIEKT	NUMER REJESTRU	NR DECYZJI
Barkowo	park dworski	878	Kl.I.5340/44/79
Baszewice	kościół MB Różańcowej	187	Kl.V.-0/186/56
Dziadowo	zagroda 10-10a z parcelą	1189	DZ.5130.17.2013.AR
Górzycza	kościół Niepokalanego Poczęcia NMP	641	DZ-4140/14-2/AR/2010
Górzycza	cmentarz przykościelny	641	DZ-4140/14-2/AR/2010
Gryfice	teren Starego Miasta	71	Kl.V.-0/53/55
Gryfice	kamieniczka, ul. Niepodległości 52	51	DZ-4200/21/O/2000
Gryfice	linia kolei wąskotorowej GRYFICE-POPIELE wraz z obiektami inżynierskimi	1286	DZ-4200/13/O/95
Gryfice	zespół bud. stacji Gryfice Wąskotorowe	1286	DZ-4200/13/O/95
Gryfice	spichlerz, ul. Wałowa 11	1	DZ-4200/35/O/98/99
Gryfice	zespół szpitala z otoczeniem ob.D.P.S. ul. Kościuszki 71	20	DZ-4200/22/O/99/2000
Gryfice	kamieniczka, ul. Kamienna Brama 1a	1345	DZ-4200/15/O/97
Gryfice	budynek mieszkalny, ul. Wysoka Brama 1	669	DZ-4140/134-2/K/AR/2009/2010
Gryfice	pocztą, ul. Dworcowa 20	1256	PSOZ/Sz-n/III/5340/18/94
Gryfice	kościół Wniebowzięcia NMP	88	Kl.V.-0/73/56
Gryfice	kościół prawosławny NMP, ul. Nowy Świat 3	1088	Kl.3-5340/11/88
Gryfice	zespół budynków: kościół NSPJ, willa ob. plebania, kaplica, budynek gospodarczy ob. salka dla młodzieży wraz z otoczeniem	837	DZ.5130.02.2011.IW
Gryfice	budynek szkoleniowy/klub żołnierski w zespole wojskowym, ul. Nowy Świat 4	540	DZ-4140/126/K/AR/2009/2010
Gryfice	obwarowania miejskie	52	Kl.V.-0/31/55
Gryfice	kaplica św. Jerzego	191	Kl.V.-0/194/56
Gryfice	młyn /zespół/ ul. Młyńska 1 (otoczenie)	291	DZ-4200/26/O/2006
Gryfice	dom, ul. ks. Ruta 2 (d. Niedziałkowskiego)	1069	Kl.III.5340/8/87
Kołomąc	park dworski	992	Kl.I.5340/30/82
Ościęcín	kościół św. Stanisława Kostki /otoczenie/	350	DZ-4200/15/O/2008

Otok	kościół Podwyższenia Krzyża	407	DZ-4140/72/K/2009
Otok	cmentarz przykościelny	407	DZ-4140/72/K/2009
Otok	stodoła nr (10) 19,	765	Kl.I.6801/13/74
Otok	pałac	908	Kl.I.6801/22/76
Otok	park dworski	908	KL.I.5340/31/82
Popiele	linia kolei wąskotorowej GRYFICE- POPIELE wraz z obiektami inżynierskimi	1286	DZ-4200/13/O/95
Rotnowo	kościół MB Częstochowskiej	313	Kl.V.-0/80/58
Rybokarty	pałac	758	Kl.I.6801/5/74
Rybokarty	kościół św. Józefa	186	Kl.V.-0/185/56
Rybokarty	park dworski	840	Kl.I.5340/5/79
Rzęskowo	kościół (ruina)	179	Kl.V.-0/80/56
Rzęskowo	cmentarz przykościelny	1168	Kl.3-5340/189/90
Świeszewo	kościół MB Częstochowskiej	415	KL.20/44/63
Trzyglów	pałac	820	Kl.I.5340/16/78
Trzyglów	kościół św. Marii Magdaleny /otoczenie/	351	DZ-4200/16/O/2008
Trzyglów	park dworski	812	Kl.I.5340/8/78
Witno	kościół św. Stanisława Kostki	312	Kl.V.-0/7/58
Zielin	cmentarz przykościelny	1149	Kl.3-5340/162/90
Zielin	kościół (ruina)	1149	Kl.3-5340/162/90

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie

Zakres i formy ochrony oraz opieki nad zabytkami rejestrowymi przez ich właścicieli i użytkowników reguluje przede wszystkim ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U.03.162.1568 z późn. zm.) oraz akty wykonawcze do ustawy, w tym m.in. rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 27 lipca 2011 r. w sprawie prowadzenia prac konserwatorskich, prac restauratorskich, robót budowlanych, badań konserwatorskich, badań architektonicznych i innych działań przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków oraz badań archeologicznych.

Obowiązek zgodnego z przepisami użytkowania i zarządzania obiektem zabytkowym spoczywa na jego właścicielu lub posiadaczu. Opieka nad zabytkiem sprawowana przez jego właściciela lub posiadacza polega, w szczególności, na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku;
- 2) prowadzenia prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystania z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowania i upowszechniania wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Niezależnie od w/w obowiązków użytkownik zabytku jest zobowiązany zawiadomić służby konserwatorskie o:

- 1) uszkodzeniu, zniszczeniu, zaginięciu lub kradzieży zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zdarzenia;
- 2) zagrożeniu dla zabytku, niezwłocznie po powzięciu wiadomości o wystąpieniu zagrożenia;
- 3) zmianie miejsca przechowania zabytku ruchomego w terminie miesiąca od dnia nastąpienia tej zmiany;
- 4) zmianach dotyczących stanu prawnego zabytku, nie później niż w terminie miesiąca od dnia ich wystąpienia lub powzięcia o nich wiadomości.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków, pozwolenia konserwatorskiego wymaga:

- prowadzenie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru;
- wykonywanie robót budowlanych w otoczeniu zabytku;
- prowadzenie badań konserwatorskich zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań architektonicznych zabytku wpisanego do rejestru;
- prowadzenie badań archeologicznych;
- przemieszczanie zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- trwałe przeniesienie zabytku ruchomego wpisanego do rejestru, z naruszeniem ustalonego tradycją wystroju wnętrza, w którym zabytek ten się znajduje;
- dokonywanie podziału zabytku nieruchomego wpisanego do rejestru;
- zmiana przeznaczenia zabytku wpisanego do rejestru lub sposobu korzystania z tego zabytku;
- umieszczanie na zabytku wpisanym do rejestru urządzeń technicznych, tablic, reklam oraz napisów,
- podejmowanie innych działań, które mogłyby prowadzić do naruszenia substancji lub zmiany wyglądu zabytku wpisanego do rejestru;
- poszukiwanie ukrytych lub porzuconych zabytków ruchomych, w tym zabytków archeologicznych, przy użyciu wszelkiego rodzaju urządzeń elektronicznych i technicznych oraz sprzętu do nurkowania.

Prace mające charakter bieżącej konserwacji, np. odświeżanie ścian we wnętrzu obiektu bez zmiany ich kolorystyki i wymiany tynków, miejscowa wymiana instalacji np. gniazd elektrycznych, kranów itp., wymiana powojennego wystroju wnętrz bez naruszania zabytkowej substancji obiektu, nie wymagają uzyskania pozwolenia konserwatorskiego, jedynie zgłoszenia właściwemu konserwatorowi.

Właściciel lub posiadacz zabytku może wystąpić do właściwego konserwatora zabytków o wydanie w formie pisemnej zaleceń konserwatorskich, pomocnych w przygotowaniu dokumentacji projektowej czy sformułowaniu zakresu planowanych prac. Zalecenia konserwatorskie mają na celu określenie sposobu korzystania z zabytku, jego zabezpieczenia i wykonania prac konserwatorskich, a także określenie zakresu dopuszczalnych zmian, które mogą być wprowadzone w tym zabytku.

WYKAZ OBIEKTÓW ZNAJDUJĄCYCH SIĘ W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW GMINY GRYFICE

MIASTO GRYFICE

obiekt	ulica	nr	uwagi	nr działki
cmentarz komunalny	Broniszewska			229/13
kaplica św. Jerzego	Broniszewska			229/13
dworzec kolejowy	Dworcowa	1		
dworzec kolei wąskotorowej	Dworcowa	1		
poczta	Dworcowa	20		
kolejowa wieża ciśnień	Dworcowa			252/13
starostwo powiatowe	Dworcowa	22-23		
kamieniczka	Kamienna Brama	1a		
budynek koszarowy kadry	Koszarowa	1		
zespół szpitala z otoczeniem	Kościuszki	71		
młyn zbożowy	Młyńska	2		
zespół budowli hydrotechnicznych	Młyńska	2		
dom młynarza	Młyńska	1		
magazyn zbożowy	Młyńska	1		
most drogowy	Nadrzeczna			
kościół Wniebowzięcia NMP	Niepodległości			93
kamieniczka	Niepodległości	52		

cmentarz przykościelny	Nowy Świat			17
kościół prawosławny NMP	Nowy Świat	3		
dawny budynek szkoleniowy	Nowy Świat	4		
budynek koszarowy	Piłsudskiego	33		
budynek koszarowy	Piłsudskiego	34		
dwór	Piłsudskiego	28	dawn. Zielinek	
dom mieszkalny	Ruta	1		
dom mieszkalny	Ruta	2		
dom mieszkalny	Ruta	3		
dom mieszkalny	Ruta	4		
dom mieszkalny	Ruta	5		
dom mieszkalny	Ruta	9		
dom mieszkalny	Ruta	11		
dom mieszkalny	Ruta	12		
dom mieszkalny	Ruta	13		
dom mieszkalny	Ruta	14		
dom mieszkalny	Ruta	18		
dom mieszkalny	Ruta	19		
dom mieszkalny	Ruta	21		
dom mieszkalny	Ruta	22		
dom mieszkalny	Ruta	23		
dom mieszkalny	Ruta	24		
dom mieszkalny	Ruta	25		
dom mieszkalny	Ruta	26		
dom mieszkalny	Ruta	27		
dom mieszkalny	Ruta	28		
dom mieszkalny	Ruta	30		
dom mieszkalny	Ruta	66		
dom mieszkalny	Ruta	67		
dom mieszkalny	Ruta	69		
dom mieszkalny	Ruta	71		
dom mieszkalny	Ruta	72		
dom mieszkalny	Ruta	73		
dom mieszkalny	Ruta	74		
dom mieszkalny	Ruta	78		
dom mieszkalny	Ruta	82		
dom mieszkalny	Ruta	84		
dom mieszkalny	Ruta	85		
dom mieszkalny	Ruta	87		
dom mieszkalny	Ruta	88		
dom mieszkalny	Ruta	89		
spichlerz	Ruta	96		
dom mieszkalny	Sienkiewicza	8-10		
baszta - punkt inf. turystycznej	Wysoka Brama	1		
obwarowania miejskie				
układ urbanistyczny miasta				
linia kolei wąskotorowej			Gryfice-Popiele	

TERENY WIEJSKIE

Lp.	miejsowość	obiekt	nr	uwagi	nr działki
1	Barkowo	dom	1/2		
2	Barkowo	szpaler kasztanowców			
3	Barkowo	dwór	13	zespół folwarczny	11/6
4	Barkowo	park dworski		zespół folwarczny	11/6
5	Barkowo	kuźnia		zespół folwarczny	11/6
6	Barkowo	oficyna	13	zespół folwarczny	11/6
7	Barkowo	spichlerz		zespół folwarczny	11/6
8	Barkowo	stodoła		zespół folwarczny	11/6
9	Baszewice	stodoła	14		
10	Baszewice	dom	15		
11	Baszewice	dom	22		
12	Baszewice	cmentarz przykościelny			69
13	Baszewice	kościół			69
14	Baszewice	park			33, 32
15	Baszewice	kuźnia		zespół folwarczny	60/1
16	Baszewice	obora		zespół folwarczny	34/2
17	Baszewice	wozownia		zespół folwarczny	34/2
18	Borzęcin	cmentarz			55
19	Borzęcin	starodrzew			
20	Brodniki	obora		zespół folwarczny	18/30
21	Brodniki	stodoła		zespół folwarczny	18/42
22	Dziadowo	dom	10		
23	Dziadowo	budynek gospodarczy	10		
24	Dziadowo	stodoła	10		
25	Dziadowo	dom	12		
26	Dziadowo	budynek gospodarczy	12		
27	Dziadowo	stodoła	12		
28	Dziadowo	dawna szkoła	14		
29	Górzycyca	cmentarz przykościelny			80
30	Górzycyca	dawna szkoła	19		
31	Górzycyca	kościół			80
32	Górzycyca	dwór	36	zespół folwarczny	160
33	Górzycyca	obora		zespół folwarczny	150
34	Górzycyca	dom	23	zespół stacji	
35	Górzycyca	dom	24	zespół stacji	
36	Grądy	aleja			138
37	Grądy	cmentarz			67
38	Grębocin	chałupa	2	zespół folwarczny	
39	Grochów	zespół folwarczny			102/1, 102/2
40	Jasiel	cmentarz			87
41	Jasiel	dawna szkoła	18		15
42	Kołomąc	cmentarz			24
43	Kołomąc	park			23
44	Kukań	aleja			
45	Kukań	cmentarz			223, 228
46	Lubieszewo	dom	5		106
47	Lubieszewo	budynek gospodarczy	5		106
48	Lubieszewo	pomnik			129

49	Lubin	park			18/10
50	Łopianów	cmentarz			9
51	Łopianów	kościół			33
52	Niedźwiedziska	stodoła	4		244
53	Niedźwiedziska	dawna szkoła	12		248
54	Niedźwiedziska	zespół folwarczny			299, 300, 301, 260, 303
55	Niekładź	dom	1		3/79
56	Niekładź	dom	5		3/23
57	Niekładź	park			22/16
58	Niekładź	szpaler dębów			
59	Ościęcin	cmentarz			101
60	Ościęcin	kościół			101
61	Otok	dom	2		
62	Otok	dom	9		
63	Otok	spichlerz	9		
64	Otok	dom	15		
65	Otok	dom	16		
66	Otok	stodoła	19		
67	Otok	dom	22		
68	Otok	aleja			
69	Otok	cmentarz			28
70	Otok	cmentarz przykościelny			66
71	Otok	kościół			66
72	Otok	pałac	24		171/1
73	Otok	park			171/1
74	Popiele	stacja kolejowa	1		
75	Prusinowo	dom	6		21/8 21/12
76	Prusinowo	dom	8/9		21/11 21/9
77	Prusinowo	aleja			
78	Prusinowo	cmentarz			29/22
79	Prusinowo	most			10/1 10/2
80	Prusinowo	park			29/22
81	Przybiernówko	cmentarz			225/5
82	Przybiernówko	pozostałości parku			231/11 231/10 231/9
83	Przybiernówko	zespół folwarczny			231/15 321/12
84	Raduń	cmentarz			7/6
85	Raduń	nasadzenia przydrożne			
86	Rotnowo	dom	12/13		
87	Rotnowo	dom	17		
88	Rotnowo	cmentarz			91
89	Rotnowo	dawna szkoła	9		
90	Rotnowo	dwór	29		255
91	Rotnowo	kościół			107
92	Rotnowo	kuźnia			103/2 104
93	Rotnowo	park			162/4
94	Rybokarty	dom	21		
95	Rybokarty	aleja			
96	Rybokarty	cmentarz przykościelny			143
97	Rybokarty	kościół			143

98	Rybokarty	magazyn zbożowy			61/2
99	Rybokarty	pałac	46		317
100	Rybokarty	park			317
101	Rybokarty	starodrzew			244
102	Rybokarty	zespół folwarczny	38		91/1, 157/2, 154, 153/3, 155, 144/1, 144/2, 144/3, 319/2
103	Rzęsin	dom	3		20/10
104	Rzęsin	budynek mieszkalny		zespół folwarczny	14/9
105	Rzęsin	obora		zespół folwarczny	20/27
106	Rzęsin	rządcówka	4	zespół folwarczny	
107	Rzęsin	spichlerz		zespół folwarczny	20/27
108	Rzęsin	stodoła		zespół folwarczny	20/27
109	Rzęskowo	cmentarz			135
110	Rzęskowo	cmentarz przykościelny			302
111	Rzęskowo	ruina kościoła			302
112	Rzęskowo	obora		zespół folwarczny	406/1 406/2
113	Rzęskowo	rządcówka	24	zespół folwarczny	401
114	Skalin	dom	1		3/1
115	Skalin	dom	9		82/4 83
116	Skalin	zespół folwarczny			8/2 63 62/2 10/1
117	Smolećcin	stodoła	16		
118	Smolećcin	cmentarz			12
119	Stawno	dwór			45
120	Świeszewo	stodoła	35		
121	Świeszewo	stodoła	36		
122	Świeszewo	cmentarz przykościelny			450
123	Świeszewo	dwór	36		
124	Świeszewo	kościół			449
125	Świeszewo	budynek mieszkalny	35	zespół folwarczny	
126	Świeszewo	spichlerz		zespół folwarczny	304/1
127	Trzyglów	dom	1		
128	Trzyglów	dom	29		
129	Trzyglów	dom	31		
130	Trzyglów	cmentarz			73
131	Trzyglów	cmentarz			82
132	Trzyglów	cmentarz			92
133	Trzyglów	dwór	39		
134	Trzyglów	kościół			
135	Trzyglów	pałac	39		
136	Trzyglów	park			95/28
137	Trzyglów	chałupa	37	zespół folwarczny	
138	Trzyglów	obora		zespół folwarczny	95/28
139	Trzyglów	obora		zespół folwarczny	95/28
140	Trzyglów	obora i stajnia		zespół folwarczny	95/28
141	Trzyglów	stajnia		zespół folwarczny	95/28
142	Trzyglów	zabudowa folwarczna		zespół folwarczny	95/28
143	Waniorowo	pałac	4		
144	Waniorowo	park	4		

145	Waniorowo	obora	4	zespół folwarczny	75/4
146	Waniorowo	stajnia	4	zespół folwarczny	75/1
147	Wilczkowo	dom	4		
148	Wilczkowo	cmentarz			309
149	Witno	dom	3		
150	Witno	cmentarz			16
151	Witno	cmentarz przykościelny			55
152	Witno	kościół			55
153	Zacisze	zespół folwarczny			92 18/2 18/4 90/2 94
154	Zielin	cmentarz przykościelny			98
155	Zielin	ruina kościoła			98
156	Zielin	zespół folwarczny			102/6, 102/5, 101, 180, 67/1, 181, 100/1, 30/3
157	Dziadowo	układ ruralistyczny			
158	Lubieszewo	układ ruralistyczny			
159	Rzęskowo	układ ruralistyczny			
160	Rybokarty	układ ruralistyczny			

6.4 ZABYTKI RUCHOME

Na mocy art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, zabytkiem ruchomym jest rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Zabytek ruchomy jest wpisywany do rejestru na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków na wniosek właściciela tego zabytku (art. 10 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami). Wojewódzki konserwator zabytków może wydać z urzędu decyzję o wpisie zabytku ruchomego do rejestru w przypadku uzasadnionej obawy zniszczenia, uszkodzenia lub nielegalnego wywieżenia zabytku za granicę albo wywieżenia za granicę zabytku o wyjątkowej wartości historycznej, artystycznej lub naukowej. Do rejestru nie wpisuje się zabytku wpisanego do inwentarza muzeum lub wchodzącego w skład narodowego zasobu bibliotecznego (art. 11 ustawy z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami).

6.5 ZABYTKI ARCHEOLOGICZNE

Na terenie Gminy uwzględniono stanowisk archeologicznych zaewidencjonowanych aktualnie w dokumentacji konserwatorskiej - Archeologicznym Zdjęciu Polski (AZP). Ewidencja AZP tworzona była od kilkudziesięciu lat, dlatego też nazwy miejscowości dla poszczególnych stanowisk, pod którymi występują one w ewidencji nie zawsze muszą pokrywać się z obecnymi granicami obrębów geodezyjnych. W olbrzymiej większości są to tzw. stanowiska wziemne, które na powierzchni mogą być mało czytelne, a dla laika zgoła nierozpoznawalne. Działania inwestycyjne na terenie tych stanowisk są często trudne do uniknięcia i pomimo dążeń służb konserwatorskich do zachowania stanowisk archeologicznych w stanie nienaruszonym, dopuszcza się tam prowadzenie robót ziemnych. Zachowany musi być jednak warunek wykonania pełnej i fachowej dokumentacji naukowej odkrywanych obiektów oraz eksploracji zabytków ruchomych.

Podkreślić należy, że ewidencja stanowisk archeologicznych nie jest zbiorem zamkniętym - nadchodzące lata mogą przynieść nowe odkrycia lub negatywną weryfikację obecnie zaewidencjonowanych stanowisk. Część terenów gminy Gryfice, to tereny leśne, niedostępne dla badań powierzchniowych, które były podstawą dla sporządzenia ewidencji stanowisk archeologicznych, dlatego też należy się spodziewać, że w przyszłości nastąpią jeszcze odkrycia nieznanych dotąd stanowisk.

W gminie Gryfice wyróżniono trzy strefy ochrony archeologiczno-konserwatorskiej:

Strefa ” W. I.” - pełnej ochrony archeologiczno-konserwatorskiej, wykluczającej wszelką działalność inwestycyjną i inną. Strefa ” W. I.” obejmuje stanowiska wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych Muzeum Narodowego w Szczecinie.

Strefa "W. II." - częściowej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, dopuszczającej inwestowanie pod określonymi warunkami. Strefa "W. II." obejmuje stanowiska ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej - Działu Ochrony Zabytków Archeologicznych Muzeum Narodowego w Szczecinie.

Strefa "W. III." - ograniczonej ochrony konserwatorskiej stanowisk archeologicznych, polegającej na prowadzeniu interwencyjnych badań archeologicznych w przypadku podejmowania prac związanych z robotami ziemnymi. Strefa "W. III." obejmuje stanowiska wpisane do rejestru zabytków oraz ujęte w ewidencji służby konserwatorskiej.

Szczegóły dotyczące obowiązujących rygorów w poszczególnych strefach ochrony znajdują się pod koniec rozdziału 5 niniejszego Programu Opieki nad Zabytkami.

Wykaz stanowisk archeologicznych w ramach strefy "W. I.":

- 1) Lubin, stan. 1 (AZP: 21-12/8) - grodzisko z wczesnego średniowiecza wpisane do rejestru zabytków pod nr 650 decyzją nr : KI. I. 6801/9/70 z dnia 11.11.1970 r.
- 2) Prusinowo, stan. 3 (AZP: 19-11/52) - grodzisko z wczesnego średniowiecza.
- 3) Trzygłów, stan. 1 (AZP: 21-11/25) - grodzisko z wczesnego średniowiecza, zamek ze średniowiecza wpisane do rejestru zabytków pod nr 667 decyzją nr KI. I. 6801/42/70 z dnia 22.12.1970 r.
- 4) Witno, stan. 1 (AZP: 19-10/49) - grodzisko z wczesnego średniowiecza wpisane do rejestru zabytków pod nr 693 decyzją nr KI. I. 6801/6/71 z dnia 10.11.1971 r.

Wykaz stanowisk archeologicznych w ramach strefy "W. II." :

1. Borzęcin, stan. 2 (AZP: 19-12/3),
2. Borzęcin, stan. 15 (AZP: 19-12/7),
3. Dziadowo, stan. 3 (AZP: 19-12/16),
4. Grochów, stan. 3 (AZP: 21-11/31),
5. Grochów, stan. 24 (AZP: 21-11/32),
6. Gryfice, stan. 28 (AZP: 20-11/25),
7. Kołomąć, stan. 5 (AZP: 21-11/14),
8. Kukań, stan. 1 (AZP: 20-10/44),
9. Lubieszewo, stan. 3 (AZP: 20-12/44),
10. Lubieszewo, stan. 7 (AZP: 20-12/45),
11. Lubieszewo, stan. 14 (AZP: 20-12/66),
12. Lubieszewo, stan. 16 (AZP: 20-12/46),
13. Łopianów, stan. 1 (AZP: 21-12/16),
14. Łopianów, stan. 2 (AZP: 21-12/17),
15. Niedźwiedziska, stan. 1 (AZP: 19-11/4),
16. Niedźwiedziska, stan. 2 (AZP: 19-11/3),
17. Niedźwiedziska, stan. 5 (AZP: 19-10/57),
18. Ościęcín, stan. 1 (AZP: 22-10/51),
19. Przybiernówko, stan. 1 (AZP: 19-11/39),
20. Przybiernówko, stan. 3 (AZP: 19-11/33),
21. Skowrony, stan. 2 (AZP: 20-12/47),
22. Smołęcín, stan. 1 (AZP: 21-12/11),

23. Smolećcin, stan. 2 (AZP: 21-12/9),
24. Świeszewo, stan. 5 (AZP: 21-10/27),
25. Świeszewo, stan. 9 (AZP: 21-10/31),
26. Trzygłów, stan. 4 (AZP: 21-11/18),
27. Trzygłów, stan. 7 (AZP: 21-11/21),
28. Unibórz, stan. 11 (AZP: 22-10/19),
29. Witno, stan. 3 (AZP: 19-10/50),
30. Gryfice, stan. 7 (AZP: 20-12/12),
31. Gryfice, stan. 43 (AZP: 20-12/13)

Wykaz stanowisk archeologicznych w ramach strefy "W. III." :

1	Barkowo, stan.	1 (AZP: 21-12/27),
2	Baszewice, stan.	1 (AZP: 21-12/2),
3	Baszewice, stan.	4 (AZP: 21-12/1),
4	Borzęcin, stan.	1a (AZP: 19-12/1),
5	Borzęcin, stan.	1b (AZP: 19-12/2),
6	Borzęcin, stan.	4 (AZP: 18-12/1),
7	Borzęcin, stan.	5 (AZP: 18-12/2),
8	Borzęcin, stan.	6 (AZP: 18-12/3),
9	Borzęcin, stan.	7 (AZP: 18-12/4),
10	Borzęcin, stan.	12 (AZP: 19-12/4),
11	Borzęcin, stan.	13 (AZP: 19-12/5),
12	Borzęcin, stan.	14 (AZP: 19-12/6),
13	Borzęcin, stan.	16 (AZP: 19-12/8),
14	Borzęcin, stan.	17 (AZP: 19-12/9),
15	Borzęcin, stan.	18 (AZP: 19-12/10),
16	Borzęcin, stan.	19 (AZP: 19-12/11),
17	Borzęcin, stan.	20 (AZP: 19-12/12),
18	Borzęcin, stan.	21 (AZP: 19-12/13),
19	Dziadowo, stan.	1 (AZP: 19-12/14),
20	Dziadowo, stan.	2 (AZP: 19-12/15),
21	Dziadowo, stan.	4 (AZP: 19-12/17),
22	Dziadowo, stan.	5 (ZAP: 19-12/18),
23	Dziadowo, stan.	6 (AZP: 19-12/19),
24	Dziadowo, stan.	7 (AZP: 19-12/20),
25	Dziadowo, stan.	8 (AZP: 19-12/21),
26	Dziadowo, stan.	9 (AZP: 19-12/22),
27	Dziadowo, stan.	10 (AZP: 19-12/25),
28	Dziadowo, stan.	11 (AZP: 19-12/24),
29	Dziadowo, stan.	12 (AZP: 19-12/25),
30	Dziadowo, stan.	13 (AZP: 19-12/26),
31	Górzycyca, stan.	1 (AZP: 19-12/27),
32	Górzycyca, stan.	2 (AZP: 19-12/28),
33	Górzycyca, stan.	3 (AZP: 19-12/29),
34	Górzycyca, stan.	4 (AZP: 19-12/30),
35	Górzycyca, stan.	5 (AZP: 19-12/31),

36	Górzycza, stan.	6 (AZP: 19-12/32),
37	Górzycza, stan.	7 (AZP: 19-12/33),
38	Górzycza, stan.	8 (AZP: 19-12/34),
39	Górzycza, stan.	9 (AZP: 19-12/35),
40	Górzycza, stan.	10 (AZP: 19-12/36),
41	Górzycza, stan.	11 (AZP: 19-12/37),
42	Górzycza, stan.	12 (AZP: 19-12/38),
43	Górzycza, stan.	13 (AZP: 19-12/39),
44	Górzycza, stan.	14 (AZP: 19-12/40),
45	Górzycza, stan.	15 (AZP: 19-12/41),
46	Górzycza, stan.	16 (AZP: 19-12/42),
47	Górzycza, stan.	17 (AZP: 19-12/43),
48	Górzycza, stan.	18 (AZP: 19-12/44),
49	Grądy, stan.	1 (AZP: 19-11/23),
50	Grądy, stan.	2 (AZP: 19-11/24),
51	Grądy, stan.	3 (AZP: 19-11/25),
52	Grądy, stan.	4 (AZP: 19-11/26),
53	Grądy, stan.	6 (AZP: 19-11/28),
54	Grochów, stan.	1 (AZP: 21-11/29),
55	Grochów, stan.	2 (AZP: 21-11/30),
56	Gryfice, stan.	1 (AZP: 20-12/29),
57	Gryfice, stan.	2 (AZP: 20-12/17),
58	Gryfice, stan.	3 (AZP: 20-12/20),
59	Gryfice, stan.	4 (AZP: 20-12/22),
60	Gryfice, stan.	5 (AZP: 20-12/23),
61	Gryfice, sta	6 (AZP: 20-12/28),
62	Gryfice - teren Starego Miasta, rejestr zabytków nr 71	
63	Gryfice, stan.	8 (AZP: 20-12/10),
64	Gryfice, stan.	9 (AZP: 20-12/9),
65	Gryfice, stan.	10 (AZP: 20-12/5),
66	Gryfice, stan.	11 (AZP: 20-12/6),
67	Gryfice, stan.	12 (AZP: 20-12/8),
68	Gryfice, stan.	13 (AZP: 20-11/10),
69	Gryfice, stan.	13 (AZP: 20-12/7),
70	Gryfice, stan.	18 (AZP: 20-11/15),
71	Gryfice, stan.	25 (AZP: 20-11/22),
72	Gryfice, stan.	25 (AZP: 20-11/23),
73	Gryfice, stan.	30 (AZP: 20-11/27),
74	Gryfice, stan.	31 (AZP: 20-11/28),
75	Gryfice, stan.	33 (AZP: 20-11/30),
76	Gryfice, stan.	35 (AZP: 20-11/32),
77	Gryfice, stan.	39 (AZP: 20-11/36),
78	Gryfice, stan.	42 (AZP: 20-12/11),
79	Gryfice, stan.	44 (AZP: 20-12/14),
80	Gryfice, stan.	45 (AZP: 20-12/15),
81	Gryfice, stan.	46 (AZP: 20-12/18),
82	Gryfice, stan.	48 (AZP: 20-12/21),
83	Gryfice, stan.	49 (AZP: 20-12/24),
84	Gryfice, stan.	50 (AZP: 20-12/25),

85	Gryfice, stan.	51 (AZP: 20-12/26),
86	Gryfice, stan.	52 (AZP: 20-12/27),
87	Gryfice, stan.	53 (AZP: 20-12/30),
88	Gryfice, stan.	54 (AZP: 20-11/69),
89	Gryfice, stan.	55 (AZP: 20-11/70),
90	Gryfice, stan.	56 (AZP: 20-11/71),
91	Gryfice, stan.	57 (AZP: 20-11/72),
92	Jabłonowo, stan.	1 (AZP: 21-11/15),
93	Jabłonowo, stan.	2 (AZP: 21-11/16),
94	Jabłonowo, stan.	3 (AZP: 21-11/17),
95	Jasiel, stan.	2 (AZP: 22-10/48),
96	Jasiel, stan.	3 (AZP: 22-10/49),
97	Jasiel, stan.	4 (AZP: 22-10/50),
98	Kołomąć, stan.	1 (AZP: 21-11/6),
99	Kołomąć, stan.	2 (AZP: 21-11/7),
100	Kołomąć, stan.	3 (AZP: 21-11/8),
101	Kołomąć, stan.	4 (AZP: 21-11/9),
102	Kukań, stan.	1 (AZP: 20-11/1),
103	Kukań, stan.	6 (AZP: 20-11/6),
104	Kukań, stan.	7 (AZP: 20-11/7),
105	Lubieszewo, stan.	1 (AZP: 20-12/34),
106	Lubieszewo, stan.	2 (AZP: 20-12/36),
107	Lubieszewo, stan.	4 (AZP: 20-12/35),
108	Lubieszewo, stan.	5 (AZP: 20-12/38),
109	Lubieszewo, stan.	6 (AZP: 20-12/33),
110	Lubieszewo, stan.	8 (AZP: 20-12/32),
111	Lubieszewo, stan.	9 (AZP: 20-12/42),
112	Lubieszewo, stan.	10 (AZP: 20-12/41),
113	Lubieszewo, stan.	11 (AZP: 20-12/37),
114	Lubieszewo, stan.	12 (AZP: 20-12/64),
115	Lubieszewo, stan.	13 (AZP: 20-12/65),
116	Lubieszewo, stan.	15 (AZP: 20-12/43),
117	Lubieszewo, stan.	17 (AZP: 20-12/31),
118	Lubieszewo, stan.	18 (AZP: 20-12/39),
119	Lubieszewo, stan.	19 (AZP: 20-12/40),
120	Łopianów, stan.	3 (AZP: 21-12/18),
121	Łopianów, stan.	4 (AZP: 21-12/15),
122	Łopianów, stan.	6 (AZP: 21-12/13),
123	Niedźwiedziska, stan.	3 (AZP: 19-11/1),
124	Niedźwiedziska, stan.	4 (AZP: 19-11/2),
125	Niedźwiedziska, stan.	6 (AZP: 19-10/56),
126	Niedźwiedziska, stan.	7 (AZP: 19-10/55),
127	Niedźwiedziska, stan.	8 (AZP: 8 19-10/58),
128	Niedźwiedziska, stan.	10 (AZP: 19-10/60),
129	Niekladz, stan.	1 (AZP: 20-12/1),
130	Ościęcín, stan.	2 (AZP: 22-10/47),
131	Ościęcín, stan.	3 (AZP: 22-10/52),
132	Ościęcín, stan.	5 (AZP: 22-10/28),
133	Ościęcín, stan.	7 (AZP: 22-10/30),
134	Ościęcín, stan.	8 (AZP: 22-10/31),

135	Ościęcín, stan.	9 (AZP: 22-10/32),
136	Ościęcín, stan.	10 (AZP: 22-10/33),
137	Ościęcín, stan.	11 (AZP: 22-10/34),
138	Ościęcín, stan.	12 (AZP: 22-10/35)
139	Ościęcín, stan.	13 (AZP: 22-10/36),
140	Ościęcín, stan.	14 (AZP: 22-10/37),
141	Ościęcín, stan.	15 (AZP: 22-10/38),
142	Ościęcín, stan.	16 (AZP: 22-10/39),
143	Ościęcín, stan.	17 (AZP: 22-10/40),
144	Ościęcín, stan.	18 (AZP: 22-10/41),
145	Ościęcín, stan.	19 (AZP: 22-10/42),
146	Ościęcín, stan.	20 (AZP: 22-10/43),
147	Ościęcín, stan.	21 (AZP: 22-10/44),
148	Ościęcín, stan.	22 (AZP: 22-10/45),
149	Ościęcín, stan.	23 (AZP: 22-10/46),
150	Otok, stan.	1 (AZP: 18-12/51
151	Otok, stan.	2 (AZP: 18-12/52),
152	Otok, stan.	3 (AZP: 18-12/53),
153	Otok, stan.	4 (AZP: 18-12/54),
154	Otok, stan.	5 (AZP: 18-12/55),
155	Otok, stan.	6 (AZP: 18-12/56),
156	Otok, stan.	7 (AZP: 18-12/57),
157	Otok, stan.	8 (AZP: 18-12/58),
158	Otok, stan.	9 (AZP: 18-12/59),
159	Otok, stan.	10 (AZP: 18-12/60),
160	Otok, stan.	11 (AZP: 19-12/45
161	Otok, stan.	12 (AZP: 19-12/46),
162	Otok, stan.	13 (AZP: 19-12/47)
163	Otok, stan.	14 (AZP: 19-12/48),
164	Otok, stan.	15 (AZP: 19-12/107),
165	Otok, stan.	16 (AZP: 18-12/98),
166	Otok, stan.	17 (AZP: 18-12/92),
167	Prusinowo, stan.	4 (AZP: 19-12/49),
168	Prusinowo, stan.	5 (AZP: 19-12/50),
169	Prusinowo, stan.	6 (AZP: 19-12/51),
170	Prusinowo, stan.	7 (AZP: 19-12/52),
171	Prusinowo, stan.	8 (AZP: 19-11/53),
172	Prusinowo, stan.	9 (AZP: 19-11/54),
173	Prusinowo, stan.	10 (AZP: 19-11/55),
174	Prusinowo, stan.	11 (AZP: 19-11/56),
175	Przybiernówko, stan.	2 (AZP: 19-11/37),
176	Przybiernówko, stan.	4 (AZP: 19-11/48),
177	Przybiernówko, stan.	5 (AZP: 19-11/47),
178	Przybiernówko, stan.	6 (AZP: 19-11/46),
179	Przybiernówko, stan.	7 (AZP: 19-11/44),
180	Przybiernówko, stan.	8 (AZP: 19-11/32),
181	Przybiernówko, stan.	9 (AZP: 19-11/34),
182	Przybiernówko, stan.	10 (AZP: 19-11/35),
183	Przybiernówko, stan.	11 (AZP: 19-11/36),
184	Przybiernówko, stan.	12 (AZP: 19-11/38),

185	Przybiernówko, stan.	14 (AZP: 19-11/41),
186	Przybiernówko, stan.	16 (AZP: 19-11/43),
187	Przybiernówko, stan.	17 (AZP: 19-11/45),
188	Przybiernówko, stan.	18 (AZP: 19-11/57),
189	Raduń, stan.	3 (AZP: 19-12/61),
190	Raduń, stan.	4 (AZP: 19-12/62),
191	Raduń, stan.	5 (AZP: 19-12/63),
192	Raduń, stan.	(AZP: 19-12/64)
193	Raduń, stan.	7 (AZP: 19-12/65),
194	Raduń, stan.	8 (AZP: 19-12/66),
195	Raduń, stan.	9 (AZP: 19-12/67),
196	Rotnowo, stan.	1 (AZP: 20-12/50),
197	Rotnowo, stan.	2 (AZP: 20-12/51),
198	Rotnowo, stan.	3 (AZP: 20-12/52),
199	Rotnowo, stan.	4 (AZP: 20-12/53),
200	Rotnowo, stan.	6 (AZP: 20-12/54),
201	Rotnowo, stan.	7 (AZP: 20-12/56),
202	Rotnowo, stan.	9 (AZP: 20-12/58),
203	Rotnowo, stan.	10 (AZP: 20-12/62),
204	Rotnowo, stan.	11 (AZP: 20-12/59),
205	Rotnowo, stan.	12 (AZP: 20-12/60),
206	Rotnowo, stan.	14 (AZP: 20-12/55),
207	Rotnowo, stan.	15 (AZP: 20-12/57),
208	Rotnowo, stan.	16 (AZP: 20-12/61),
209	Rzęsin, stan.	10 (AZP: 21-11/10),
210	Rzęsin, stan.	11 (AZP: 21-11/11),
211	Rzęsin, stan.	12 (AZP: 21-11/12),
212	Rzęsin, stan.	13 (AZP: 21-11/13),
213	Rzęskowo, stan.	1 (AZP: 20-11/41),
214	Rzęskowo, stan.	2 (AZP: 20-11/42),
215	Rzęskowo, stan.	3 (AZP: 20-11/43),
216	Rzęskowo, stan.	5 (AZP: 20-11/44),
217	Rzęskowo, stan.	7 (AZP: 20-11/46),
218	Rzęskowo, stan.	15 (AZP: 20-11/54),
219	Rzęskowo, stan.	17 (AZP: 20-11/56),
220	Rzęskowo, stan.	19 (AZP: 20-11/73),
221	Rzęskowo, stan.	20 (AZP: 19-11/58),
222	Rybokarty, stan.	2 (AZP: 20-10/37),
223	Rybokarty, stan.	3 (AZP: 20-10/38),
224	Rybokarty, stan.	4 (AZP: 20-10/39),
225	Rybokarty, stan.	5 (AZP: 20-10/45),
226	Sikory, stan.	1 (AZP: 19-12/68),
227	Sikory, stan.	2 (AZP: 19-12/69),
228	Sikory, stan.	3 (AZP: 19-12/70),
229	Sikory, stan.	4 (AZP: 19-12/71),
230	Sikory, stan.	5 (AZP: 19-12/72),
231	Sikory, stan.	6 (AZP: 19-12/73),
232	Sikory, stan.	7 (AZP: 19-12/74),
233	Sikory, stan.	8 (AZP: 19-12/75),
234	Sikory, stan.	9 (AZP: 19-12/46),

235	Sikory, stan.	10 (AZP: 19-12/77),
236	Skalin, stan.	2 (AZP: 19-12/79),
237	Skalin, stan.	3 (AZP: 19-12/80),
238	Skalin, stan.	4 (AZP: 19-12/81),
239	Skalin, stan.	5 (AZP: 19-12/82),
240	Skalin, stan.	6 (AZP: 19-12/83),
241	Skalin, stan.	7 (AZP: 19-12/84),
242	Skalin, stan.	8 (AZP: 19-12/85),
243	Skalin, stan.	9 (AZP: 19-12/86),
244	Skalin, stan.	10 (AZP: 19-12/87),
245	Skalin, stan.	11 (AZP: 19-12/88),
246	Skalin, stan.	12 (AZP: 19-12/89),
247	Skalin, stan.	13 (AZP: 19-12/90),
248	Skalin, stan.	14 (AZP: 19-12/91),
249	Skalin, stan.	15 (AZP: 19-12/92),
250	Skalin, stan.	16 (AZP: 19-12/93),
251	Skowrony, stan.	1 (AZP: 20-12/48),
252	Skowrony, stan.	3 (AZP: 20-12/49),
253	Smolećcin, stan.	3 (AZP: 21-12/10),
254	Smolećcin, stan.	4 (AZP: 21-12/12),
255	Świeszewo, stan.	1 (AZP: 21-10/23),
256	Świeszewo, stan.	2 (AZP: 21-10/24),
257	Świeszewo, stan.	3 (AZP: 21-10/25),
258	Świeszewo, stan.	4 (AZP: 21-10/26),
259	Świeszewo, stan.	5a (AZP: 21-10/28),
260	Świeszewo, stan.	7 (AZP: 21-10/29),
261	Świeszewo, stan.	8 (AZP: 21-10/30),
262	Świeszewo, stan.	10 (AZP: 21-10/32),
263	Świeszewo, stan.	11 (AZP: 21-10/33),
264	Świeszewo, stan.	13 (AZP: 21-10/35),
265	Świeszewo, stan.	14 (AZP: 21-10/36),
266	Świeszewo, stan.	15 (AZP: 21-10/37),
267	Świeszewo, stan.	16 (AZP: 21-10/38),
268	Świeszewo, stan.	17 (AZP: 21-10/40),
269	Świeszewo, stan.	18 (AZP: 21-11/1),
270	Świeszewo, stan.	19 (AZP: 21-11/2),
271	Świeszewo, stan.	20 (AZP: 21-11/3),
272	Świeszewo, stan.	21 (AZP: 21-11/4),
273	Świeszewo, stan.	22 (AZP: 21-11/5),
274	Trzygłów, stan.	5 (AZP: 21-11/19),
275	Trzygłów, stan.	6 (AZP: 21-11/20),
276	Trzygłów, stan.	8 (AZP: 21-11/22),
277	Trzygłów, stan.	9 (AZP: 21-11/23),
278	Trzygłów, stan.	10 (AZP: 21-11/24),
279	Trzygłów, stan.	11 (AZP: 21-11/26),
280	Trzygłów, stan.	12 (AZP: 21-11/27),
281	Trzygłów, stan.	13 (AZP: 21-11/28),
282	Trzygłów, stan.	14 (AZP: 21-11/37),
283	Unibórz, stan.	12 (AZP: 22-10/20),
284	Unibórz, stan.	13 (AZP: 22-10/21),

285	Unibórz, stan.	14 (AZP: 22-10/22),
286	Unibórz, stan.	15 (AZP: 22-10/23),
287	Unibórz, stan.	16 (AZP: 22-10/24),
288	Unibórz, stan.	17 (AZP: 22-10/25),
289	Unibórz, stan.	18 (AZP: 22-10/26),
290	Warnierowo, stan.	1 (AZP: 22-12/1),
291	Witno, stan.	2 (AZP: 19-10/48),
292	Witno, stan.	4 (AZP: 19-10/51),
293	Witno, stan.	5 (AZP: 19-10/52),
294	Witno, stan.	6 (AZP: 19-10/74),
295	Witno, stan.	7 (AZP: 19-10/76),
296	Witno, stan.	8 (AZP: 19-10/53),
297	Witno, stan.	9 (AZP: 19-10/54),
298	Witno stan.	10 (AZP: 19-10/61),
299	Witno, stan.	11 (AZP: 19-10/62),
300	Witno, stan.	12 (AZP: 19-10/63),
301	Witno, stan.	13 (AZP: 19-10/64),
302	Witno, stan.	14 (AZP: 19-10/78),
303	Wołczyno, stan.	1 (AZP: 20-10/40),
304	Wołczyno, stan.	3 (AZP: 20-10/42),
305	Wołczyno, stan.	4 (AZP: 20-10/43)
306	Zielin, stan.	1 (AZP: 19-12/56),
307	Zielin, stan.	2 (AZP: 20-12/2),
308	Zielin, stan.	3 (AZP: 20-12/3),
309	Zielin, stan.	4 (AZP: 20-12/4),
310	Zielin, stan.	5 (AZP: 20-12/16),

6.6 KRAJOBRAZ KULTUROWY

Krajobraz kulturowy to przestrzeń historycznie ukształtowana w wyniku działalności człowieka, zawierająca wytwory cywilizacji oraz elementy przyrodnicze. W celu ochrony krajobrazu kulturowego gmina może utworzyć park kulturowy w celu ochrony krajobrazu kulturowego oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów z zabytkami nieruchomymi charakterystycznymi dla miejscowej tradycji budowlanej i osadniczej. Na terenie gminy znajdują się dwa obszary krajobrazu kulturowego OKK12 „Dolina Regi” oraz OKK19 „Rewalska Wąskotorówka”.

Obszar OKK12 „Dolina Regi” obejmuje obszary położone wzdłuż rzeki od jej źródeł do ujścia w Mrzeżynie. Łączy walory krajobrazowe (dolina, liczne zakola Regi) z bogatym historycznym zagospodarowaniem. Znajdują się na nim miasta położone nad Regą (m.in. Gryfice), lokowane w XIII w. w naturalnie obronnych miejscach, a także materialne świadectwa gospodarki związanej z rzeką: młyny, elektrownie wodne (np. Smołęcín).

Obszar OKK19 „Rewalska Wąskotorówka” obejmuje obszary położone wzdłuż linii kolei wąskotorowej w granicach gmin: Gryfice, Trzebiatów, Karnice, Rewal. Linia doskonale wpisana w otaczający, zmienny krajobraz – od wysoczyzny morenowej przez pradolinę przybrzeżną aż po pas wybrzeża morskiego. Zachowane elementy techniczne linii oraz budynki stacyjne wpisane są do rejestru zabytków.

Na terenie gminy znajduje się też kilka ciekawych założeń zieleni komponowanej. Najcenniejszymi obiektami są parki, zarejestrowane w spisie obiektów zabytkowych Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Znajdują się one w następujących miejscowościach:

1) Barkowo

- park dworski, XVII w., krajobrazowy, powierzchnia 2,0 ha, nr rej. 878 /79.

Drzewostan mieszany z przewagą liściastego, gatunki rodzime i obcego pochodzenia. Dominują buki, dęby, lipy, graby, jesiony, kasztanowce. Alejka grabowa. Starodrzew zachowany. Dużo drzew pomnikowych: kilka buków pospolitych odmiany purpurowej [w tym okaz o obwodzie pnia 410 cm], choina kanadyjska – 230 cm, jodła kalifornijska – 215 cm, kasztanowiec jadalny – 230 cm, magnolia parasolowata – 120 cm. Park jest zaniedbany, układ ścieżek zachowany.

2) Kołomąc

- park dworski, XIX w., krajobrazowy, powierzchnia 2,50 ha, nr rej. 992/82. Park położony jest nad j. Kołomąc. Drzewostan mieszany z przewagą liściastego, gatunki rodzime i obcego pochodzenia. Dominują buki, dęby, graby, kasztanowce, klony, lipy, klony - jawory. Starodrzew zachowany. Wiele starych drzew w wieku 140 – 160 lat. Dużo drzew pomnikowych: jesion wyniosły – 285 cm, dwa dęby szypułkowe odmiany stożkowej – 400 cm [gałęzie wężowe], lipa drobnolistna – 355 cm, buk pospolity odmiany purpurowej – 420 cm, buk pospolity – 330 cm, klon – 240 cm, modrzew europejski – 310 cm, cisy pospolite formy krzaczastej. Park łączy się z dużym kompleksem leśnym leżącym nad zachodnim brzegiem jeziora. Jest ogrodzony, uporządkowany, przejrzysty. Znajduje się tu camping i ośrodek kolonijno - wczasowy.

3) Otok

- park pałacowy, I poł. XIX w., krajobrazowy, powierzchnia 2,20 ha, nr rej. 993 / 82. Drzewostan mieszany z przewagą liściastego, rodzimy i obcego pochodzenia. Dominują buki, dęby, brzozy, jesiony, klony, lipy, wiązy. Starodrzew zachowany. Wiele drzew w wieku ponad 100 lat . Dużo drzew pomnikowych: buki pospolite – 370 cm, 330, 340, buk pospolity odmiany purpurowej – 510 cm, kasztanowiec biały – 310 cm, klon pospolity – 285 cm, dęby szypułkowe – 330 cm, 365 cm, dąb szypułkowy odmiany piramidalnej – 190 cm, dąb kaukaski – 340 cm, klon pospolity – 270 cm, klon jawor – 250 cm, lipy – 410, 320 cm, jodła pospolita – 310 cm, wiąz – 320 cm. Park należy do Zespołu Szkół Ekonomicznych w Gryficach. Jest częściowo ogrodzony, zaniedbany. W części parku znajdują się obiekty nie związane z jego funkcją, wykorzystywany jest również na ogródki.

4) Rybokarty

- park pałacowy, XIX w., krajobrazowy, powierzchnia 5,0 ha, nr rej. 840/79. Park położony jest nad j. Rybokarty. Drzewostan mieszany z przewagą liściastego, rodzimy i obcego pochodzenia. Dominują buki, dęby, klony, świerki, wiązy. Starodrzew zachowany. Dużo drzew pomnikowych: 4 dęby szypułkowe 355 – 470 cm, buk pospolity odmiany purpurowej – 410 cm, buk pospolity – 310 cm, modrzew europejski – 325 cm, jodła jednobarwna – 285 cm, jodła pospolita – 265 cm, klon jawor – 230 cm, robinia akacjowa – 240 cm. Wzdłuż skarpy nad jeziorem aleja kasztanowców. Park łączy się z lasem. Jest ogrodzony, ozdobna reprezentacyjna część parku jest zadbane - stanowi własność prywatną, część parku o charakterze leśnym jest niedostępna.

5) Trzygłów

- park pałacowy, XIX w., krajobrazowy, powierzchnia 3,30 ha, nr rej. 812/78. Park położony jest nad j. Trzygłowskim [południowym]. Drzewostan mieszany z przewagą liściastego, rodzimy i obcego pochodzenia. Dominują graby, buki, dęby, jesiony, kasztanowce, klony, lipy. Starodrzew zachowany. Wiele drzew w wieku 100 – 120 lat, kilka powyżej 250 lat [lipy, jesiony, dęby]. Dużo drzew pomnikowych: żywotnik olbrzymi – 145 cm, żywotnik zachodni – 140 cm, klon pospolity – 315 cm, dęby szypułkowe – 470 cm [pień spróchniały, wypalony], 360 cm, 320 cm, jesiony wyniosłe – 170 cm, 250 cm, 400 cm, klon jawor – 265 cm, lipy drobnolistne – 400 cm [2 okazy], 450 cm, 610 cm, 500 cm, sosna wejmutka – 260 cm. Aleja grabowa. Park jest ogrodzony, niedostępny - własność prywatna.

Spośród założeń nie znajdujących się w rejestrze zabytków warto nadmienić o następujących obiektach:

Gryfice, park miejski nad Regą - drzewostan mieszany z przewagą drzew liściastych, gatunki rodzime i obce, kilka alej [lipowa, jesionowa, topolowa], dużo drzew pomnikowych i okazałych drzew dziuplastych. Park jest urządzony, zadbane, wyróżniający się walorami krajobrazowymi.

Gryfice, park leśny nad Regą drzewostan mieszany z przewagą liściastego, dominują buki, lipy, dęby, dużo drzew pomnikowych. Park wymaga urządzenia i ochrony skarpy nadrzecznej przed obrywami.

Baszewice, park dworski, krajobrazowy, II poł. XIX w., powierzchnia 2,80 ha. Drzewostan mieszany z przewagą liściastego z zachowanym starodrzewem. Wiele drzew liczy 90 – 120 lat. Park nie jest użytkowany, jest zaniedbany, zarośnięty, niedostępny.

Rotnowo, park pałacowy, krajobrazowy, pocz. XIX w., powierzchnia 3,70 ha. Drzewostan mieszany z przewagą liściastego z zachowanym starodrzewem. Wiele drzew liczy 100 – 160 lat. Park jest zarośnięty, zaniedbany, zanieczyszczony odpadami bytowymi, w części zajęty przez skład maszyn rolniczych.

Waniorowo, park pałacowy, krajobrazowy, 2 poł. XIX w., powierzchnia 3,10 ha. Drzewostan mieszany z przewagą liściastego z zachowanym starodrzewem. Wiele drzew w wieku 80 – 170 i więcej lat. Park jest ogrodzony, zadbane, czytelny układ przestrzenny. Pałac i park pozostają w użytkowaniu Specjalnego Ośrodka Szkolno – Wychowawczego.

Pusinowo, Przybiernówko, Niekładz, Lubiń, Raduń, Sokołów – pozostałości dawnych parków przy zespołach folwarcznych obecnie w szczątkowej postaci, z zachowanymi fragmentami starodrzewu z okazami pomnikowymi.

Cechą charakterystyczną terenów gminy są śródlęskie okazałe aleje, szpalery drzew i pojedyncze drzewa w miejscowościach: Rybokarty, Trzygłów, Rotnowo, Raduń, Zielin, Prusinowo, Barkowo, Wilczkowo, Niedźwiedziska, Niekładz.

Występuje również starodrzew przykościelny, którym jest najczęściej drzewostan liściasty obejmujący głównie lipy, jesiony, kasztanowce (zachował się on w części lub całości w następujących miejscowościach: Łopianów, Górzycy, Otok, Trzygłów, Ościęcin, Świeszewo, Rybokarty, Witno, Rzęskowo oraz w Gryficach przy ul. Piłsudskiego i Niepodległości) oraz starodrzew cmentarny – w którego zadrzewieniu znajduje się drzewostan liściasty i świerkowy (w Rotnowie, Ościęcinie, Kukaniu, Rzęskowie, Otoku, Jasielu, Kołomąciu, Przybiernówku i Skalinie).

Drzewostan alei i szpalerów przydrożnych stanowią najczęściej lipy, brzozy, kasztanowce, jesiony, klony. Kilka odcinków dróg wyróżnia się trzema lub czterema rzędami zadrzewień. Są to m.in. drogi Gryfice - Rotnowo, Przybiernówko - Gryfice. Niektóre odcinki alei proponowane są do uznania za pomniki przyrody.

6.7 ZASOBY MUZEALNE

W Gryficach znajduje się skansen kolejowy Stała Wystawa Pomorskich Kolei Wąskotorowych w Gryficach. Wystawa powstała w 1993 z dawnego muzeum i skansenu kolei wąskotorowych Pomorza

Zachodniego, funkcjonującego od 1973. Zlokalizowana jest przy ul. Błonie 2 i obejmuje 5,5 tys. m² powierzchni. W latach 1978-2009 była jednostką organizacyjną Muzeum Kolejnictwa w Warszawie, a od 1 kwietnia 2010 została włączona w struktury Muzeum Morskiego, oddziału Muzeum Narodowego w Szczecinie.

W pawilonie muzeum znajdowała się wystawa modeli kolejowych i fotografii niemieckich (do 1945) oraz polskich obrazujących historię kolei wąskotorowej i normalnotorowej na Pomorzu Zachodnim. Do 2008 zbiory skansenu obejmowały 14 parowozów wąskotorowych o szerokości toru 1000 mm, a także kilka innych pojazdów trakcyjnych i wagonów, między innymi:

- parowozy: Px48-3912, Tx7-3501 i Tx7-3502, Tyn6-3632 i Tyn6-3636, Txn8-3811, Ty9785, Tya6-3326;
- lokomotywę Lxd2-472;
- wagony: MBxd1, MBxd2-311, Bxhpi, Bhi oraz towarowe i "retro";
- transportery dla pojazdów normalnotorowych, pługi odśnieżne, drezyny i inne.

Do cennych zabytków Gryfickiego Skansenu należą parowozy typu Tyn6 wyprodukowanych w zakładach metalurgicznych AG Vulcan Stettin. Dalsze pochodzą z zakładów Krauss/Maffei (München) oraz fabryki Orenstein/Koppel (Berlin). Wszystkie zostały wyprodukowane w latach 1909-1928. Wystawę wzbogacają polskie lokomotywy, wyprodukowane w latach 50. XX w. w Pierwszej Fabryce Lokomotyw w Chrzanowie.

Na terenie muzeum znajduje się czynna obrotnica dla parowozów. Układ torowy ma łączność z torami Gryfickiej Kolei Wąskotorowej

6.8 ELEMENTY DZIEDZICTWA NIEMATERIALNEGO

UNESCO definiuje dziedzictwo niematerialne jako zwyczaje, przekaz ustny, wiedzę i umiejętności, które są uznane za część własnego dziedzictwa przez daną wspólnotę, grupę lub jednostki. Ten rodzaj dziedzictwa jest przekazywany z pokolenia na pokolenie i ustawicznie odtwarzany przez wspólnoty i grupy w relacji z ich środowiskiem, historią i stosunkiem do przyrody. Jest to pojęcie trudno definiowalne w stosunku do konkretnych wytworów kultury, jednak jego waga dla lokalnej społeczności jest ogromna, gdyż jest ono źródłem poczucia tożsamości i kulturowej ciągłości.

Dziedzictwo niematerialne obejmuje także przejawy zachowań kulturowych i ich wytworów, takie jak: tradycje i przekazy ustne (w tym język jako narzędzie przekazu), spektakle i widowiska, zwyczaje, obyczaje i obchody świąteczne, wiedzę o wszechświecie i przyrodzie oraz związane z nią praktyki, a także rzemiosła.

Na historycznym pochodzeniu opiera się nazwa Gryfic. Najstarsze zapisy jej dotyczące są niejednolite: Griphemberch - 1264 r., Gryphenberge -1277 r., stąd ostateczna forma niemiecka Greifenberg (Gryfiogóra). Forma wywodzi się od niemieckiego wyrazu Greif tj. gryf, z końcówką "berg" (góra) i wiąże się z herbem fundatora. Dzisiejsza nazwa jest nowa i została dostosowana do nazewnictwa polskiego. Powojenne nazwy przejściowe: Zagórze, Gryfów nad Regą.

Z kolei historyczny herb nawiązuje do niemieckiej nazwy miasta i jego fundatora. Na pieczęci z XIII/XIV w. wyobraża gryfa stojącego na podwójnej lilii, w XIV w. zamiast lilii występują fale rzeczne. Ostatecznie ukształtował się wizerunek stojącego na białym tle czerwonego gryfa trzymającego w szponach złotą lilie heraldyczną. Herb, nawiązuje, więc do założyciela miasta księcia pomorskiego Warcisława III.

7. OCENA STANU DZIEDZICTWA KULTUROWEGO GMINY - ANALIZA SWOT

Dla potrzeb lepszej diagnozy stanu istniejącego w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego oraz w celu sformułowania priorytetów działań władz samorządowych opracowano analizę SWOT dla gminy Gryfice.

ANALIZA SWOT

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
- Niezwykle atrakcyjne położenie gminy, sprzyjające rozwojowi turystyki - Dobra drogowa i kolejowa dostępność komunikacyjna - Położenie w bezpośrednim sąsiedztwie Morza Bałtyckiego - Bliskość granicy z Republiką Federalną Niemiec - Centralne położenie Gryfic w stosunku do terenu gminy, ułatwiające dostępność dla mieszkańców - Siedziba gminy jest jednocześnie siedzibą powiatu - Utrzymanie w dobrym stanie większości obiektów sakralnych oraz obiektów użyteczności publicznej - Bogata historia regionu - Duża liczba interesujących obiektów zabytkowych - Czytelny układ urbanistyczny miasta Gryfice - Obecność wąskotorowej Gryfickiej Kolei Dojazdowej, stanowiącej unikalną atrakcję turystyczną - Duża liczba szlaków turystycznych - Wykorzystywanie funduszy unijnych - Istniejący skansen kolejowy - Odbywające się regularnie imprezy kulturalne - Czystość środowiska naturalnego - Często aktualizowana strona internetowa gminy, zawierająca informacje dotyczące historii i zabytków regionu - Zaktualizowana baza danych gminnej ewidencji zabytków	- Zaniedbania w zakresie stanu technicznego części obiektów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków i rejestru zabytków - Niekontrolowane przebudowy i rozbiórki obiektów zabytkowych - Trudności finansowe właścicieli obiektów zabytkowych - Niewielka popularyzacja wiedzy z zakresu ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego - Brak środków na prowadzenie dokładnych badań archeologicznych, architektonicznych i historycznych - Brak obwodnicy Gryfic - Problemy komunikacyjne w trakcie okresu urlopowego - Intensywny, sezonowy ruch samochodowy prowadzony ulicami Gryfic - Niezbyt dobra jakość części dróg kołowych - Sezonowość turystyki - Niezbyt dobrze rozwinięta baza noclegowa - Niedostateczna promocja zasobów dziedzictwa kulturowego - Duże rozdrobnienie osadnictwa wiejskiego
SZANSE	ZAGROŻENIA
- Wykorzystanie bliskości Morza Bałtyckiego oraz obecności miejscowości letniskowych, znajdujących się na terenie powiatu gryfickiego w celu przyciągnięcia turystów - Zwiększenie środków budżetowych Gminy na działania związane z ochroną zabytków - Pozyskiwanie wsparcia finansowego z wielu źródeł (w tym unijnych) na prace konserwatorskie zabytków - Szersza promocja walorów kulturowych Gminy - Wzrastająca świadomość mieszkańców w zakresie poprawy estetyki budynków - Wzrost poszanowania dla obiektów posiadających walory historyczne - Tworzenie nowych projektów i produktów turystycznych w oparciu o istniejące zasoby	- Degradacja krajobrazu kulturowego poprzez wprowadzanie elementów nowej zabudowy nie nawiązujących do historycznego charakteru - Niewłaściwe działanie inwestycyjne lub ich brak, przyczyniające się do dalszej degradacji obiektów zabytkowych - Niewłaściwe stosowanie nowych elementów budowlanych i technologii przy odnawianiu i remoncie obiektów zabytkowych - Niezbyt skuteczna egzekucja prawna w zakresie samowoli budowlanych oraz dewastacji zabytków i środowiska - Zwiększony ruch turystyczny powodujący degradację substancji zabytkowej - Zanieczyszczenie środowiska związane ze zwiększoną

- Rozwój szlaków turystycznych opartych na dziedzictwie kulturowym regionu - Poprawa warunków dostępności drogowej i kolejowej - Współpraca międzyregionalna oraz międzynarodowa (np. w zakresie dobrych praktyk) - Powstawanie i dalszy rozwój istniejących organizacji pozarządowych w sferze dziedzictwa kulturowego - Tworzenie systemu informacji turystycznej oraz jednolitej identyfikacji wizualnej obiektów zabytkowych - Komplementarność Programu Gminnego z Programem - Opieki nad Zabytkami dla Województwa Zachodniopomorskiego	liczbą pojazdów - Częściowy zanik tradycji i tożsamości lokalnej, związany ze zmianą stylu życia - Konkurencja ze strony sąsiadujących miejscowości, posiadających podobne walory zabytkowe - Brak wsparcia władz państwowych w wielu aspektach polityki samorządowej - Częste zmiany prawne w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego - Niestabilność finansów publicznych i przepisów z nimi związanych - Migracje ludności (szczególnie ludzi młodych) - Klęski żywiołowe i inne zdarzenia losowe - Akty wandalizmu
---	--

8. ZAŁOŻENIA PROGRAMOWE GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY GRYFICE

Gminny Program Opieki nad Zabytkami formułuje szereg działań samorządu w zakresie opieki nad zabytkami z terenu Gminy. Wyznaczone kierunki i zadania uwzględniają specyfikę dziejów Gminy i charakter jego dziedzictwa kulturowego, są zgodne z celami wskazanymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, a także komplementarne w stosunku do pozostałych dokumentów strategicznych.

Należy zwrócić uwagę, iż Gmina Gryfice zrealizowała już część inwestycji związanych z remontem i rewaloryzacją cennych obiektów zabytkowych, które opierały się na dokumentacjach projektowych pozytywnie zaopiniowanych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie. Zakres prac obejmował prace remontowo-budowlane Baszty Prochowej, Wysokiej Bramy, Bramy Kamiennej wraz z montażem instalacji, prace remontowo-konserwatorskie przy kaplicy św. Jerzego (wraz z zachowaniem istniejącej funkcji), a także przebudowę Placu Zwycięstwa wraz z przebudową dróg gminnych – ulic bezpośrednio sąsiadujących z Placem Zwycięstwa. Inwestycje te zostały zrealizowane przy dużym udziale środków zewnętrznych.

CEL 1: Ochrona i opieka nad zabytkami oraz ochrona krajobrazu kulturowego priorytetowe traktowanie obszarów wartościowych kulturowo w kształtowaniu polityki przestrzennej gminy	
Priorytet:	Działania:
I. Ścisłe powiązanie zadań służących opiece nad zabytkami ze Strategią Rozwoju Gminy i innymi dokumentami planistycznymi oraz polityką przestrzenną gminy.	1. Dbłość o włączenie ochrony dziedzictwa kulturowego do treści nowych dokumentów planistycznych gminy. 2. Odpowiednia realizacja zapisów zawartych w dokumentach planistycznych gminy. 3. Uwzględnienie w polityce przestrzennej gminy obszaru krajobrazu kulturowego OKK12 „Dolina Regi” oraz OKK19 „Rewalska Wąskotorówka”. 4. Dbłość o zachowanie ładu przestrzennego zgodnie z zapisami dokumentów wojewódzkich (np. Planu Zagospodarowania Województwa Zachodniopomorskiego)
II. Priorytetowe traktowanie działań z zakresu rewaloryzacji zdewastowanych, historycznych obiektów zabytkowych, zarówno ruchomych, jak i nieruchomości	1. Kontynuacja działań w ramach rewitalizacji miasta, polegających np. na ewaluacji i aktualizacji obowiązującego Lokalnego Programu Rewitalizacji 2. Wypracowanie systemu zachęt oraz dotacji na prace konserwatorskie i zabezpieczające dla właścicieli obiektów zabytkowych, mających na celu utrzymanie ich zabytkowego charakteru 3. Przeznaczanie środków z budżetu gminy na ratowanie najbardziej zagrożonych obiektów zabytkowych (w tym na porządkowanie i utrzymanie historycznych nekropolii)
III. Prowadzenie prac remontowych i rewaloryzacyjnych zgodnych z dokumentacją projektową, zaakceptowaną przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Szczecinie przy najcenniejszych obiektach zabytkowych gminy na miarę dostępnych środków finansowych z budżetu oraz źródeł zewnętrznych, zgodnie z celami Strategii Rozwoju Gminy Gryfice na lata 2005-2020 lub z jej aktualizacją	1. Zadanie priorytetowe - remont murów obronnych w Gryficach (ul. Wałowa i ul. Murarska) – lata 2014-2015 Remont i rewaloryzacja dworu, oficyny dworskiej oraz budynków w zespole folwarcznym w Barkowie. Remont i rewaloryzacja kościoła z XV w. oraz obiektów gospodarczych w Baszewicach. 2. Remont i rewaloryzacja zespołu budynków stacji kolejowych oraz linii kolei wąskotorowej Gryfice - Trzebiatów. Remont i rewaloryzacja kościołów w Rotnowie, Górzycy Rybokartach i Witnie. 3. Remont i rewaloryzacja zabytkowych pałaców, parków dworskich, spichlerzy, cmentarzy przykościelnych i poniemieckich oraz zabudowań mieszkalnych i gospodarczych na terenach wiejskich gminy Gryfice.

CEL 2: Wykorzystanie zasobów i walorów krajobrazu kulturowego gminy w rozwoju turystyki	
Priorytet:	Działania:
I. Dbałość o dokumentowanie miejsc dziedzictwa kulturowego.	1. Regularna aktualizacja gminnej ewidencji zabytków. 2. Inwentaryzacja charakterystycznych dla terenu gminy obsadzeń dróg (alejowych i szpalerowych) 3. Rozpoczęcie prac nad opracowaniem studium historyczno-krajobrazowego gminy
II. Tworzenie na terenie gminy zintegrowanego systemu informacji wizualnej dotyczącej zasobu i walorów dziedzictwa kulturowego, w odniesieniu do najcenniejszych przestrzeni, miejsc i obiektów.	1. Opracowanie jednolitego systemu oznaczeń zasobu dziedzictwa kulturowego. 2. Identyfikacja najcenniejszych zabytków objętych systemem oznaczeń. 3. Oznakowanie najcenniejszych zabytków. 4. Zainstalowanie e-kiosków z informacjami o gminie oraz z dostępem do Internetu
III. Wykorzystanie nowoczesnych technologii internetowych i mobilnych w zakresie promocji i prezentacji walorów turystycznych gminy	1. Uzupełnianie gminnej witryny internetowej o materiały poświęcone tematyce zabytkowej i kulturalnej 2. Wykorzystanie nowoczesnych technologii dostępnych w profesjonalnych serwisach, takich jak Google Earth, Panoramio, Google StreetView, aplikacji telefonicznych i innych, umożliwiających np. wirtualne spacery po najciekawszych miejscach 3. Opracowanie interaktywnej mapy dziedzictwa kulturowego gminy
IV. Promocja zasobów i walorów krajobrazu kulturowego gminy.	1. Przygotowanie i druk materiałów promujących walory krajobrazowe gminy (zabytkowe i przyrodnicze). 2. Współpraca z mediami w zakresie promocji walorów dziedzictwa kulturowego. 3. Promocja gminy na forum krajowym i zagranicznym (targi, konferencje itp.)
CEL 3: Przyciągnięcie turystów przebywających w miejscowościach wypoczynkowych nad Morzem Bałtyckim poprzez odpowiednie wykorzystanie walorów dziedzictwa kulturowego Gminy	
Priorytet:	Działania:
I. Włączenie gminy w sieć nadmorskich szlaków turystycznych	1. Poszukiwanie możliwości dołączenia do istniejących szlaków turystycznych, łączących okoliczne tereny nadmorskie. 2. Prace związane z przystosowaniem istniejących szlaków turystycznych.
II. Tworzenie własnych produktów turystycznych, przystosowanych do jednodniowego zwiedzania terenu gminy	1. Rewitalizacja istniejących oraz utworzenie nowych szlaków turystycznych, łączących najciekawsze miejsca w gminie. 2. Udostępnienie szlaków dla turystyki aktywnej, ze szczególnym uwzględnieniem ścieżek rowerowych, pieszych oraz konnych. 3. Przygotowanie krótkich tras dostępnych dla turystów zmotoryzowanych i udostępnienie ich w folderach promocyjnych oraz na stronach internetowych gminy.
III. Promocja walorów turystycznych gminy w okolicznych miejscowościach nadmorskich	1. Określenie strategii promocji gminy w miejscowościach nadmorskich. 2. Przekazywanie środków na konkretne działania związane ze strategią promocji – tworzenie folderów, ulotek informacyjnych, umieszczanie informacji na billboardach itp. 3. Przystosowanie najciekawszych obiektów zabytkowych

	do wzmoczonego ruchu turystycznego (tablice informacyjne, miejsca postoju i odpoczynku). 4. Udział właścicieli obiektów zabytkowych w konkursie MKiDN „Zabytek Zadbane”, którego celem jest promocja opieki nad zabytkami i wskazanie najlepszych wzorców ich utrzymania.
IV. Współpraca gminy z Muzeum Narodowym w Szczecinie w procesie wykorzystania terenów Muzeum Kolei Wąskotorowej, a także terenów kolejowych, jako atrakcji mogącej przyczynić się do rozwoju turystyki	1. Dbałość o odpowiednią jakość ekspozycji muzealnej Przystosowanie terenów Muzeum oraz innych obiektów Gryfickiej Kolei Dojazdowej dla ruchu turystycznego Wykorzystanie środków zewnętrznych w ramach prac nad rozwojem terenów kolejowych
CEL 4: Podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz edukacja w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego	
Priorytet:	Działania:
I. Wsparcie działań z zakresu obsługi turystyki w gminie.	1. Stworzenie platformy kontaktu między turystami indywidualnymi lub grupami zorganizowanymi a miejscowymi regionalistami, historykami i osobami zainteresowanymi lokalnym dziedzictwem kulturowym. 2. Promowanie rozwoju agroturystyki w obiektach zabytkowych 3. Utrzymanie i rozwój punktu informacji turystycznej
II. Angażowanie bezrobotnych do ochrony zabytków.	1. Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w zakresie aktywizacji osób bezrobotnych przy bieżących pracach porządkowych i pielęgnacyjnych na terenach objętych ochroną konserwatorską.
III. Aktywizacja mieszkańców na rzecz ochrony dziedzictwa kulturowego.	1. Organizacja konkursów promujących ochronę dziedzictwa kulturowego. Wsparcie akcji, mających na celu odnawianie obiektów zabytkowych ważnych dla lokalnych społeczności
IV. Popularyzacja wiedzy o zasobach i walorach krajobrazu kulturowego gminy.	1. Organizacja konkursów promujących wiedzę na temat dziedzictwa kulturowego. Wspieranie przedsięwzięć służących wzbogacaniu wiedzy o zasobach i walorach krajobrazu kulturowego gminy. 2. Nadawanie nowych funkcji użyteczności publicznej obiektom zabytkowym
CEL 5: Bezpośrednie działania na rzecz ratowania obiektów zabytkowych	
Priorytet:	Działania:
I. Przeciwdziałanie dewastacji i niszczenia obiektów zabytkowych na terenie gminy.	1. Okresowa ocena stanu ochrony zabytków będących pod administracją gminy. 2. Promocja ochrony zabytków. 3. Publikacja informacji o możliwościach korzystania z programowych funduszy zewnętrznych na dofinansowanie prac konserwatorskich przy zabytkach. 4. Analiza i aktualizacja gminnego programu ochrony zabytków na wypadek konfliktu zbrojnego i sytuacji kryzysowych.
II. Interwencja w przypadkach dewastacji i niszczenia obiektów zabytkowych.	1. Uwzględnianie ochrony zabytków przy realizacji zadań inwestycyjnych oraz prac remontowych przy zabytkach. 2. Zgłaszanie Wojewódzkiemu Konserwatorowi Zabytków oraz nadzorowi budowlanemu przypadków dewastacji i niszczenia obiektów zabytkowych.

III. Pozyskiwanie funduszy z zewnątrz na działania związane z obiektami zabytkowymi	1. Regularne monitorowanie dostępnych programów pozyskiwania środków unijnych. 2. Korzystanie z zachodnioeuropejskich wzorców rewitalizacji (w tym współpraca z miastami partnerskimi – Gostrow i Meldorf). 3. Wspólne działania z organizacjami samorządowymi, uczelniami, administracją rządową i samorządową i urzędem ochrony zabytków
---	--

9. INSTRUMENTARIUM REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki nad Zabytkami dla Gminy Gryfice powinny być realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, właścicieli oraz zarządców obiektów, parafie, organizacje pozarządowe i stowarzyszenia, w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków wynikających z obowiązujących przepisów prawnych.

Ze strony gminy Gryfice zadania będą wykonywane bądź wspierane przez miejskie jednostki organizacyjne (szkoły, przedszkola, placówki kultury – np. biblioteka) oraz Urząd Gminy w ramach zadań własnych, poprzez istniejące i planowane instrumenty:

- prawne (np. poprzez uchwalanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów o wartościach artystycznych i zabytkowych, prowadzenie gminnej ewidencji zabytków, wykonywanie decyzji administracyjnych, np. wojewódzkiego konserwatora zabytków),
- finansowe (np. udzielanie dotacji na prace remontowe, konserwatorskie i prace budowlane przy zabytkach, środki budżetowe na zadania własne z przeznaczeniem na remonty i modernizacje zabytków będących własnością Gminy, korzystanie z programów uwzględniających dofinansowanie ze środków zagranicznych i krajowych, nagrody, ulgi finansowe),
- społeczne (działania stymulujące np. w zakresie edukacji, promocji, informacji, działań sprzyjających tworzeniu miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami oraz rozwojem turystyki),
- kontrolne (m.in. monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego oraz stanu zachowania dziedzictwa kulturowego – gminnej ewidencji zabytków),
- koordynacji (m.in. poprzez realizacje projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich, powiatowych i gminnych strategiach, planach rozwoju lokalnego itp., współpraca z gminami sąsiednimi, ośrodkami naukowymi i akademickimi, związkami wyznaniowymi)

10. ZASADY OCENY REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Na mocy art. 87 ust. 1 i ust. 5 *Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* Gminny Program Opieki nad Zabytkami jest sporządzany na okres 4 lat, co 2 lata wójt (burmistrz, prezydent) sporządza sprawozdanie z jego realizacji, które przedstawia Radzie Gminy (Miasta). Wskazane jest aby sprawozdania z realizacji Programu były przekazywane do wiadomości Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Sprawozdanie powinno określać poziom realizacji gminnego programu oraz efektywność wykonania planowanych zadań, w tym np. poziom (w % bądź liczbach):

- wydatków budżetu na ochronę i opiekę nad zabytkami,
- wartość finansową wykonanych/dofinansowanych prac remontowo- konserwatorskich przy zabytkach,
- liczba obiektów poddanych tym pracom,
- poziom (w %) objęcia terenu gminy miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego,
- liczba wniosków o wpis do rejestru zabytków obszarów, obiektów i zespołów zabytkowych,
- liczba utworzonych szlaków turystycznych,
- liczba wydanych wydawnictw, liczba szkoleń, imprez związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego itd.
- stopień realizacji celów niniejszego programu

11. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA PROGRAMU OPIEKI NAD ZABYTKAMI

Niniejszy rozdział wskazuje możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków ze źródeł pozabudżetowych. Należy jednak stwierdzić, iż ważne jest, aby gminy również z własnej inicjatywy podjęły próbę wygospodarowania w swoich budżetach środków w rozdziale 92120 - Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami.

Jest to o tyle istotne, iż duża część źródeł wewnętrznych wymaga zapewnienia wkładu własnego we współfinansowanych przez nie projektach. Regularne zabezpieczanie środków z budżetu gminy pozwoli na podjęcie powolnych, ale systematycznych kroków w kierunku ratowania kolejnych obiektów dziedzictwa kulturowego.

Podstawową zasadę finansowania zadań z zakresu opieki nad zabytkami określa *Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami* z dnia 23 lipca 2003 roku. Zgodnie z zapisami zawartymi w rozdziale 7 w/w Ustawy, obowiązek sprawowania opieki nad zabytkami, w tym finansowania prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku spoczywa na osobie fizycznej lub jednostce organizacyjnej posiadającej tytuł prawny do zabytku. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej w/w tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest jej zadaniem własnym.

Źródła zewnętrznego finansowania można podzielić następująco:

Źródła krajowe:

- dotacje ministra kultury oraz programy operacyjne Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego
- dotacje wojewódzkiego konserwatora zabytków
- dotacje wojewódzkie
- dotacje powiatowe
- dotacje gminne
- inne źródła

Źródła zagraniczne:

- źródła unijne w ramach funduszy strukturalnych (wyczerpane)

źródła pozaunijne - Mechanizm Norweski i Fundusz EOG

11.1 ŹRÓDŁA KRAJOWE

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ MINISTRA WŁAŚCIWEGO DS. KULTURY ORAZ PROGRAMY OPERACYJNE MINISTERSTWA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Ogłaszane decyzją Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego programy operacyjne stanowią podstawę ubiegania się o środki ministerialne na zadania z zakresu kultury realizowane przez jednostki samorządu terytorialnego, instytucje kultury, instytucje filmowe, szkoły i uczelnie artystyczne, organizacje pozarządowe oraz podmioty gospodarcze. Programy operacyjne określają: cele, zadania, typy projektów, alokację finansową, uprawnionych wnioskodawców, tryb naboru i wyboru wniosków, kryteria oceny, zobowiązania wnioskodawców, wskaźniki monitoringu. Przy ocenie wniosków branych jest pod uwagę wiele kryteriów, m.in.: wartość merytoryczna, zakorzenienie w tradycji, zasadność realizacji projektu, wiarygodność organizatora, efektywność wykorzystania środków. Programy są ogłaszane rokrocznie, z reguły w kilku priorytetach.

Celem Programu „Dziedzictwo kulturowe” jest ochrona polskiego dziedzictwa kulturowego w kraju i za granicą, wspieranie działalności muzeów oraz popularyzacja kultury ludowej.

Program „Dziedzictwo kulturowe” składa się z następujących priorytetów:

a.Ochrona zabytków

Celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewitalizację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Strategicznym celem priorytetu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

Kluczowe dla realizacji celów priorytetu są zadania prowadzące do zabezpieczenia, zachowania i utrwalenia substancji zabytku. W ramach priorytetu dofinansowania nie mogą zaś uzyskać projekty zakładające adaptację, przebudowę obiektów zabytkowych lub ich znaczącą rekonstrukcję. W pierwszej kolejności wsparcie otrzymywać będą obiekty najbardziej zagrożone oraz zabytki najcenniejsze – wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa Kulturowego i Przyrodniczego Ludzkości UNESCO, uznane za Pomniki Historii oraz te, posiadające wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową.

Biorąc pod uwagę fakt, że priorytet ma charakter ogólnopolski, szczególny nacisk kładziony jest też na projekty uwzględniające rolę zabytków w rozwoju turystyki. Dlatego istotnym celem priorytetu jest kierowanie pomocy dla cennych obiektów położonych na terenach uboższych gospodarczo i turystycznie, czego efektem będzie zwiększenie dostępności do zabytków, podniesienie atrakcyjności regionów i wykorzystanie przez nie potencjału związanego z posiadanym dziedzictwem kulturowym.

Mimo że określone regulaminem zasady dopuszczają możliwość całkowitego finansowania zadania, to wsparcie takie będzie można otrzymać tylko w szczególnych przypadkach, gdy zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną i naukową, wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub gdy stan zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac. Istotnym elementem branym pod uwagę przy ocenie organizatorów będzie ich doświadczenie, podejmowanie w przeszłości działań zmierzających do zabezpieczenia obiektu zabytkowego oraz umiejętność pozyskiwania innych niż ministerialne środków na realizację zadania, a także zdolność do maksymalnego wykorzystania w przyszłości potencjału dofinansowanej inwestycji. Kluczowym efektem działań realizowanych w ramach priorytetu winno być stworzenie trwałych podstaw dla harmonijnego funkcjonowania obiektów zabytkowych we współczesnym, podlegającym dynamicznym, nierzadko nieodwracalnym zmianom otoczeniu. Dzięki realizacji nakreślonych wyżej celów obiekty zabytkowe, zachowując status materialnych świadectw minionych wieków, pozostaną integralną, pełnoprawną częścią czasów obecnych i przyszłych.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań:

1. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków planowanych do przeprowadzenia w roku udzielenia dofinansowania;
2. Prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków przeprowadzonych w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków).
3. W przypadku zadań określonych w ust. 1 można ubiegać się wyłącznie o dofinansowanie kosztów określonych w art. 77. ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2003 r., Nr 162, poz. 1568, z późn. zm.).
4. Do priorytetu nie kwalifikują się zadania, które są współfinansowane ze środków europejskich.

Uprawnieni wnioskodawcy

1. O dofinansowanie w ramach priorytetu mogą ubiegać się podmioty prawa polskiego – osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne, będące właścicielem lub posiadaczem zabytku wpisanego do rejestru albo posiadające taki zabytek w trwałym zarządzie.
2. W przypadku zadań określonych w § 1 ust. 1 pkt. 2 o dofinansowanie ubiegać mogą się wyłącznie wnioskodawcy, których działalność nie jest finansowana ze środków publicznych.
3. O dofinansowanie w ramach priorytetu nie mogą ubiegać się państwowe instytucje kultury, publiczne szkoły oraz uczelnie wyższe, uczelnie artystyczne oraz inne podmioty, o których mowa w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Tryb naboru: do 30 listopada br. i 31 marca następnego. Nabory listopadowe zazwyczaj wyczerpują alokację na dany rok:

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 25 000,00 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Dofinansowanie, zgodnie z art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych.

4. W przypadkach określonych w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, dofinansowanie może być udzielone w kwocie do 100% nakładów koniecznych.

5. Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych zobowiązany jest umieścić we wniosku stosowną informację na ten temat wraz z uzasadnieniem. Wniosek nie zawierający takiego uzasadnienia zostanie odrzucony jako błędny formalnie.

Na podstawie art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane może obejmować nakłady konieczne na:

1. sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich
2. przeprowadzenie badań konserwatorskich lub architektonicznych;
3. wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
4. opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
5. wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
6. sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
7. zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
8. stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
9. odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
10. odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50% oryginalnej substancji tej przynależności;
11. odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych drzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
12. modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
13. wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
14. uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
15. działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
16. zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
17. zakup i montaż instalacji przeciwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

UWAGA – sporządzenie ekspertyz, badań, dokumentacji, programów lub projektów stanowi koszty kwalifikowane jedynie w przypadku, gdy są częścią prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, bądź wynikają z prowadzonych prac i są wykonywane po dacie podpisania umowy o dotację.

b. Ochrona zabytków archeologicznych

Celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.

Strategicznym celem priorytetu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących nieinwazyjne badania archeologiczne, ewidencję

i inwentaryzację zabytków archeologicznych oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych. Cel ten został sformułowany w oparciu o fundamentalną dla ochrony dziedzictwa kulturowego zasadę zrównoważonego rozwoju, która dopuszcza inwazyjne metody badawcze jedynie w ostateczności, gdy stanowisko (zabytek archeologiczny) narażone jest na bezpośrednie zniszczenie spowodowane oddziaływaniem przyrodniczym, bądź działaniami człowieka.

Stąd zadaniem priorytetu jest wspieranie i promocja badań prowadzonych metodami niedestrukcyjnymi, wykorzystującymi techniki tradycyjne oraz nowoczesne osiągnięcia techniczne, a także publikacja ich wyników. Nie będą natomiast wspierane projekty, które prowadzą do niszczenia stanowisk archeologicznych (np. poprzedzające rekonstrukcje na stanowisku archeologicznym).

Ze względu na rozległość, różnorodność, a zwłaszcza nieodnawialność zasobów tworzących dziedzictwo archeologiczne oraz złożoność procesów związanych z jego badaniem i ochroną, kluczowe dla właściwej realizacji celów priorytetu jest nie tylko zachowanie wysokiej wartości naukowej i poznawczej prowadzonych działań, lecz również przestrzeganie w trakcie ich realizacji określonych norm międzynarodowych, wskazanych w Europejskiej konwencji o ochronie dziedzictwa archeologicznego (Konwencja Maltańska) i Międzynarodowej Karcie Ochrony i Zarządzania Dziedzictwem Archeologicznym ICOMOS (Karta Lozańska). Zadania finansowane z ramach priorytetu powinny być realizowane zgodnie z tymi zasadami. Szczególnie istotne jest upowszechnianie wyników badań już zakończonych, które do tej pory nie doczekały się opracowania i publikacji, stąd projekty podejmujące takie zagadnienia będą wyżej oceniane.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem, umożliwiającym skuteczną realizację projektów o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, w ramach priorytetu rozszerzony zostaje zakres finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu.

Wsparcie finansowe udzielane będzie tym projektom, których autorzy, dysponując niezbędnym doświadczeniem oraz zapleczem organizacyjnym i naukowym, gwarantują stabilność działania oraz wysoki poziom kadry odpowiedzialnej za realizację podjętych zamierzeń merytorycznych.

Zasadniczym efektem działań finansowanych w ramach priorytetu powinno być upowszechnienie w środowisku naukowym i konserwatorskim wyników przeprowadzonych dotychczas badań, co pozwoli na wykorzystanie ich do świadomej i zrównoważonej ochrony dziedzictwa. Równoległe działania te powinny rozwijać świadomość społeczną, zarówno jeśli chodzi o wartość dziedzictwa archeologicznego, jak i potrzebę jego zachowania i ochrony, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących rodzajów zadań, służących ochronie dziedzictwa archeologicznego na terenie Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) ewidencja i inwentaryzacja zabytków archeologicznych metodą badań powierzchniowych, w tym kontynuacja badań w ramach programu Archeologiczne Zdjęcie Polski oraz weryfikacja badań dotychczasowych;
- 2) nieinwazyjne badania archeologiczne, nie związane z planowanymi bądź realizowanymi inwestycjami, wykorzystujące nowoczesne metody i sprzęt;
- 3) opracowanie, wraz z obowiązkową publikacją książkową, wyników przeprowadzonych badań archeologicznych, w tym analiza i konserwacja pozyskanych w ramach tych badań zabytków.

W przypadku wyników archeologicznych badań poprzedzających inwestycje, dofinansowane mogą być wyłącznie koszty opracowania redakcyjnego i publikacji książkowej oraz ewentualnych dodatkowych analiz, które nie zostały wykonane w ramach umowy z inwestorem.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać się mogą następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) organizacje pozarządowe;
- 4) publiczne uczelnie akademickie;
- 5) niepubliczne uczelnie akademickie;
- 6) podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 30 000 zł.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Maksymalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi 200 000 zł oraz nie może przekraczać 85% budżetu przedstawionego we wniosku.

Wnioskodawca może ubiegać się o dofinansowanie zadania na okres dwóch kolejnych lat. Zadania dwuletnie muszą spełniać następujące warunki:

- 1) wnioskodawca przedstawia w formularzu wniosku odrębne kosztorysy i harmonogramy na każdy rok realizacji zadania;
- 2) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie minimalnej i maksymalnej kwoty dofinansowania wnioskowanego na dany rok realizacji, określone w § 14 ust. 1 i ust. 3;
- 3) w każdym roku realizacji zadania obowiązują wymagania odnośnie procentowego udziału dofinansowania ministra w stosunku do rocznego budżetu zadania określone w § 14 ust. 3, z zastrzeżeniem § 14 ust. 7-9.

W przypadku pozytywnego rozpatrzenia wniosku, określona zostaje całościowa kwota dofinansowania wraz z podziałem na każdy rok realizacji.

Koszty kwalifikowane:

1. Honoraria i wynagrodzenia:

- wykonawców badań, dokumentacji, konserwacji i analiz specjalistycznych,
- autorów tekstów i opracowań,
- redaktorów, tłumaczy i recenzentów tekstów do publikacji.

2. Zakup usług związanych z realizacją zadania:

- analizy i badania specjalistyczne, np. metalograficzne, dendrologiczne,
- wykonanie dokumentacji, także w formie cyfrowej (np. modele 3D, skany),
- konserwacja zabytków ruchomych,
- wykonanie zdjęć lotniczych,
- badania nieinwazyjne, np. geomagnetyczne, elektrooporowe

3. Koszty związane z publikacją, w tym:

- projekt, skład, łamanie, druk,
- opracowanie fotografii i ilustracji,
- tłoczenie płyt,
- publikacja w internecie.

4. Organizacja realizacji zadania, w tym:

- wynajęcie sprzętu niezbędnego do wykonania badań,
- zakup map niezbędnych do realizacji zadania,
- zakup niezbędnych materiałów biurowych,
- koszty transportu i wyjazdów w teren (z wyłączeniem noclegów),
- koordynacja zadania,
- obsługa finansowo-księgowa (nie dotyczy instytucji kultury oraz uczelni).

5. Promocja zadania, w tym: ogłoszenia w mediach i internecie, ulotki i broszury reklamowe, organizacja wystaw, spotkań i konferencji (ale nie udział w konferencjach organizowanych przez inne podmioty).

Koszty promocji nie powinny przekraczać 10% budżetu zadania.

d. Rozwój infrastruktury kultury – Infrastruktura kultury

Celem Programu „Rozwój infrastruktury kultury” jest wsparcie infrastruktury i poprawa funkcjonowania podmiotów prowadzących działalność kulturalną, szkół i uczelni artystycznych oraz domów kultury.

Celem priorytetu jest stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze.

Od wielu lat sytuacja podmiotów działających w sferze kultury ukazuje ogromne potrzeby wsparcia finansowego, które umożliwi ich modernizację i rozwój, a także zwiększenie dostępu i podniesienie atrakcyjności oferty kulturalnej. Strategicznym celem priorytetu jest zatem stworzenie optymalnych warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej, poprzez modernizację i rozbudowę infrastruktury instytucji kultury, a także innych podmiotów działających w tym obszarze. Katalog działań priorytetu, obejmujący prace budowlane, zakup wyposażenia niezbędnego dla realizacji celów statutowych, czy sporządzanie dokumentacji technicznej, daje możliwość finansowania zadań generujących istotne zmiany jakościowe, w zakresie sprawności i efektywności funkcjonowania zaplecza materialno-technicznego, podmiotów objętych priorytetem.

Ze względu na zróżnicowany stan infrastruktury w tym sektorze założenia priorytetu dopuszczają finansowanie różnorodnych zadań. Szczególnie istotne są: poprawa stanu infrastruktury kultury zwiększająca dostęp do oferty kulturalnej i podnosząca jej atrakcyjność, działania przyczyniające się do faktycznego zwiększenia potencjału instytucji kultury, dostosowanie do standardów europejskich, wzrost konkurencyjności podmiotu, wzmocnienie działalności o charakterze ponadregionalnym. Konieczne jest także wspieranie zadań o charakterze interwencyjnym, likwidujących skutki zdarzeń losowych, klęsk żywiołowych lub związanych z prowadzeniem wieloletnich inwestycji, wdrażaniem działań zapewniających niezbędne warunki do prowadzenia działalności kulturalnej.

Biorąc pod uwagę fakt, że istotnym czynnikiem umożliwiającym skuteczną realizację projektów, o wyżej nakreślonym profilu, jest stabilność finansowa i organizacyjna, zostaje wprowadzona w ramach priorytetu możliwość finansowania zadań w trybie wieloletnim, a suma dofinansowań udzielanych w tym trybie może wynieść do 40% budżetu priorytetu w danym roku budżetowym. Wsparcie finansowe kierowane będzie do podmiotów, których zadania powstaną w oparciu o stabilne źródła finansowania, przy założeniu, że autorzy projektów gwarantują konsekwentną realizację podjętych działań, a inwestycje wpiszą się w ich kompleksowe plany rozwoju. Istotnym kryterium oceny projektów będą zarówno korzyści, wynikające z realizacji zadania na tle potrzeb podobnej grupy wnioskodawców, jak i zdolność do prowadzenia działań inwestycyjnych oraz dotychczasowa działalność kulturalna w okresie 2 ostatnich lat.

Inwestycje w zakresie poprawy infrastruktury, poprzez tworzenie przyjaznej i nowoczesnej bazy technicznej, powinny przyczynić się do zwiększenia efektywności działalności instytucji kultury oraz wzrostu uczestnictwa w kulturze.

1. W ramach priorytetu można ubiegać się o dofinansowanie następujących zadań inwestycyjnych służących prowadzeniu działalności kulturalnej:

- 1) budowa, roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych i wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej;
- 2) zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych;
- 3) przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji, w tym projektów architektonicznych, studiów wykonalności, analizy oddziaływania na środowisko;
- 4) zadania dotyczące budowy, rozbudowy i przebudowy obiektów budowlanych wraz z zakupem niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich.

O dofinansowanie w ramach priorytetu ubiegać mogą się następujące podmioty prawa polskiego:

- 1) samorządowe instytucje kultury – z wyjątkiem domów kultury, centrów kultury oraz ośrodków kultury;
- 2) państwowe instytucje kultury;
- 3) jednostki samorządu terytorialnego – z wyjątkiem sytuacji, gdy występują o dofinansowanie jako organy prowadzące domy kultury, centra kultury oraz ośrodki kultury;
- 4) organizacje pozarządowe;
- 5) kościoły i związki wyznaniowe oraz ich osoby prawne.

1. Minimalna kwota wnioskowanego dofinansowania wynosi:

- 1) 50 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 2 i pkt. 3;
- 2) 300 000 zł – w przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1 i pkt. 4.

2. W szczególnych przypadkach minister może przyznać dofinansowanie w kwocie niższej od minimalnej kwoty wnioskowanej.

3. Wnioskowane dofinansowanie nie może przekraczać:

- 1) 75% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania nie wyższej niż 3 000 000 zł;
- 2) 50% budżetu przedstawionego we wniosku w przypadku zadań o kwocie wnioskowanego dofinansowania wyższej niż 3 000 000 zł.

Koszty kwalifikowane:

Budowa, roboty budowlane, przebudowa i remont obiektu budowlanego na cele działalności kulturalnej i edukacyjnej w zakresie kultury – koszty prac wykonywanych w obiektach lub koszty adaptacji obiektów, służących poprawie warunków ich funkcjonowania, tj. • budowa – wykonanie obiektu budowlanego w określonym miejscu, a także odbudowa, rozbudowa, nadbudowa obiektu budowlanego;

- roboty budowlane – prowadzenie prac polegających na budowie, przebudowie, montażu, remoncie lub rozbiórce obiektu budowlanego;

- przebudowa (modernizacja) – wykonanie robót budowlanych, w wyniku których następuje zmiana parametrów użytkowych lub technicznych istniejącego obiektu budowlanego;

- remont – wykonywanie w istniejącym obiekcie budowlanym robót budowlanych polegających na odtworzeniu stanu pierwotnego, przy czym możliwe jest stosowanie wyrobów budowlanych innych, niż użyto w stanie pierwotnym. Dopuszcza się prace remontowe polegające na bieżącej konserwacji i wykończeniu obiektu (malowanie ścian, cyklinowanie podłóg);

- urządzenia budowlane – wyposażenie obiektu budowlanego w urządzenia techniczne zapewniające możliwość użytkowania obiektu, jak: przyłącza, urządzenia instalacyjne, w tym służące oczyszczaniu lub gromadzeniu ścieków, a także place postojowe, ogrodzenia;

- przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do realizacji planowanych prac – koszty opracowań/projektów dokumentacji branżowej, w tym także projekty aranżacji wnętrz;

- nadzór inwestorski/autorski – kontrola obiektów i procesów budowlanych;

- koszty związane z przeprowadzeniem postępowania przetargowego;

- koszty transportu.

Zakup wyposażenia na potrzeby działalności kulturalnej, w tym zakup instrumentów muzycznych – koszty zakupu środków trwałych służących wielokrotnemu wykorzystaniu takich jak:

- instrumenty i akcesoria muzyczne;
- sprzęt komputerowy i oprogramowanie;
- urządzenia biurowe;
- meble;
- systemy zabezpieczające przed kradzieżą/włamaniem;
- sprzęt/system nagłośnieniowy, oświetleniowy, multimedialny;

- wyposażenie pracowni specjalistycznych, np. pracowni plastycznych (sztalugi, antyramy, piece ceramiczne, koła garncarskie itp.), muzycznych, baletowych, krawieckich, scenograficznych, fotograficznych (aparaty fotograficzne, obiektywy, lampy, statywy, akcesoria ciemniowe itp.), filmowych, multimedialnych (tablice interaktywne, sprzęt audio-video, komputerowy, czytniki, tablety, oprogramowanie itp.), sal wystawowych (gabloty, systemy ekspozycyjne, manekiny itp.); sal teatralnych i kinowych (fotele teatralno-kinowe, kurtyny, żaluzje, rolety, wyposażenie audio-video, rampy oświetleniowe, zaplecze techniczne itp.);

- środki transportu służące działalności kulturalnej;
- specjalistyczny sprzęt umożliwiający osobom niepełnosprawnym dostęp do oferty kulturalnej;
- montaż zakupionego sprzętu lub wyposażenia;
- transport zakupionego wyposażenia.

Przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji – koszty wykonania projektów architektonicznych, studium wykonalności, analiz oddziaływań na środowisko.

Budowa, rozbudowa i przebudowa obiektów budowlanych, wraz z zakupami niezbędnych urządzeń budowlanych, współfinansowanych w ramach programów europejskich – współfinansowanie kosztów niekwalifikowanych projektów budowy i przebudowy obiektów służących działalności kulturalnej ze środków europejskich, mających podpisane umowy na dofinansowanie projektu, które są kosztami objętymi niniejszym programem jak przypadku zadań określonych w §1 ust. 1 pkt. 1.

PROMESA MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

Szczególnym rodzajem ministerialnego programu operacyjnego jest Promesa Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem programu jest zwiększenie efektywności wykorzystania środków europejskich na rzecz rozwoju kultury w tym ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Program polega na dofinansowaniu przez Ministra Kultury wkładu własnego do wybranych projektów kulturalnych, realizowanych ze środków europejskich, w tym na zadania z zakresu ochrony i zachowania dziedzictwa kulturowego. Dofinansowanie dotyczy projektów realizowanych w ramach: Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2007-2013, 16 Regionalnych Programów Operacyjnych 2007-2013, Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Programu Rozwój Obszarów Wiejskich 2007-2013, Programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej, Programu Kultura 2007-2013. Uprawnionymi do pozyskania dotacji są jednostki samorządu terytorialnego oraz państwowe i samorządowe instytucje kultury i filmowe, kościoły lub związki wyznaniowe, archiwa państwowe, organizacje pozarządowe ze sfery kultury, organizacje pozarządowe i niepubliczne szkoły artystyczne I i II stopnia oraz uczelnie artystyczne. Promesa MKiDN może pokrywać maksymalnie 85 % wkładu krajowego (własnego) wnioskodawcy. W szczególnych przypadkach Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego może zdecydować o pokryciu więcej niż 85 % wkładu krajowego lub nawet odstąpić od wymogu posiadania tego wkładu.

Warto wspomnieć także o innych programach realizowanych przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, a mianowicie:

„Zabytek Zadbany” - jest corocznym konkursem ogłaszanym przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Nadzór nad konkursem sprawuje Generalny Konserwator Zabytków. Od 2011 roku podmiotem realizującym procedurę konkursową jest Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Konkurs skierowany jest do właścicieli, posiadaczy i zarządców zabytkowych obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Jego celem jest promocja opieki nad zabytkami i upowszechnianie najlepszych wzorów właściwego utrzymania i zagospodarowania obiektów. Charakter edukacyjny konkursu polega na popularyzacji wiedzy dotyczącej właściwego postępowania z zabytkami architektury podczas ich użytkowania oraz w trakcie przeprowadzanych remontów.

Ocenie Jury konkursowego podlegać będą jakość i zakres prac konserwatorskich, restauratorskich lub budowlanych, a także wykonane rewitalizacje zabytków architektury. Konkurs promuje właściwe użytkowanie zabytkowych obiektów, ochronę „substancji zabytkowej” podczas wykonywanych remontów, utrzymanie estetycznego wyglądu budowli oraz ich otoczenia, które nierzadko również wpisane jest do rejestru zabytków.

Program Wieloletni KULTURA+ - Celem realizowanego w latach 2011-2015 Programu jest poprawa dostępu do kultury oraz uczestnictwa w życiu kulturalnym na terenach wiejskich i wiejsko-miejskich, poprzez modernizację i budowę infrastruktury bibliotecznej oraz digitalizację zasobów polskich muzeów, bibliotek i archiwów.

DOTACJE NA DOFINANSOWANIE PRAC KONSERWATORSKICH, RESTAURATORSKICH LUB ROBÓT BUDOWLANYCH UDZIELANE PRZEZ WOJEWÓDZKIEGO KONSERWATORA ZABYTEKÓW

1. Cel rozdziału środków:

Poprawa stanu zachowania zabytków poprzez:

- a) ochronę i zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego;
- b) konserwację i rewaloryzację zabytków;
- c) udostępnianie zabytków na cele publiczne.

2. Rodzaje kwalifikujących się zadań: prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków (projekty realizowane bez udziału środków europejskich):

- a) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, niewymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- b) planowane do przeprowadzenia w roku udzielenia dotacji, wymagające wyłonienia wykonawcy na podstawie przepisów o zamówieniach publicznych;
- c) przeprowadzone w okresie trzech lat poprzedzających rok złożenia wniosku (tzw. refundacja).

3. Uprawnieni wnioskodawcy:

- a) osoby fizyczne, jednostki samorządu terytorialnego lub inne jednostki organizacyjne posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego;
- b) z wnioskiem o udzielenie dofinansowania, o którym mowa w pkt. 2 lit. c, może wystąpić wnioskodawca, którego działalność nie jest finansowana ze środków publicznych, po wykonaniu wszystkich prac lub robót określonych w pozwoleniu wydanym przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Wnioskodawcami nie mogą być: państwowe instytucje kultury nadzorowane przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego lub współprowadzone przez jednostki samorządu terytorialnego i Ministra Edukacji Narodowej, państwowe szkoły i uczelnie wyższe, a także podmioty określone w art. 72 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

4. Koszty kwalifikujące się do dofinansowania:

- a) dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych może obejmować nakłady konieczne na prace lub roboty określone w art. 77 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. nr 162, poz. 1568 ze zm.);
- b) dofinansowanie może być udzielone w wysokości do 50% nakładów koniecznych;
- c) dofinansowanie w wysokości do 100 % może być udzielone jedynie w przypadkach gdy:
 - zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową, albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac lub robót,
 - stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac lub robót.

Wnioskodawca ubiegający się o kwotę wyższą niż 50% nakładów koniecznych jest zobowiązany do uzasadnienia swojego wniosku. Uzasadnienie winno być poparte dokumentem potwierdzającym spełnienie przez wnioskodawcę przesłanek o których mowa w art. 78 ust. 2 i 3 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (np. kserem karty białej, szczegółowy opis stanu zachowania obiektu sporządzony przez autora programu prac konserwatorskich, ekspertyza techniczna itp.).

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Szczecinie corocznie przyznaje dotację z budżetu na realizację zadań publicznych związanych z obiektami zabytkowymi. Wśród nich znajdują się działania z zakresu popularyzacji zabytków, edukacji oraz promocji obiektów zabytkowych. W celu zapoznania się z wytycznymi na poszczególne lata, należy zapoznać się z odpowiednimi dokumentami, dostępnymi do wglądu na stronach internetowych WUOZ:

<http://www.wkz.szczecin.pl>

DOTACJE WOJEWÓDZKIE

Przeznaczenie środków:

Zarząd Województwa Zachodniopomorskiego udziela dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków, położonym na obszarze województwa zachodniopomorskiego.

Dotacja może obejmować nakłady konieczne na:

- 1) sporządzenie ekspertyz technicznych i konserwatorskich;
- 2) przeprowadzanie badań konserwatorskich, architektonicznych lub archeologicznych;
- 3) wykonanie dokumentacji konserwatorskiej;
- 4) opracowanie programu prac konserwatorskich i restauratorskich;
- 5) wykonanie projektu budowlanego zgodnie z przepisami Prawa budowlanego;
- 6) sporządzenie projektu odtworzenia kompozycji wnętrz;
- 7) zabezpieczenie, zachowanie i utrwalenie substancji zabytku;
- 8) stabilizację konstrukcyjną części składowych zabytku lub ich odtworzenie w zakresie niezbędnym dla zachowania tego zabytku;
- 9) odnowienie lub uzupełnienie tynków i okładzin architektonicznych albo ich całkowite odtworzenie, z uwzględnieniem charakterystycznej dla tego zabytku kolorystyki;
- 10) odtworzenie zniszczonej przynależności zabytku, jeżeli odtworzenie to nie przekracza 50 % oryginalnej substancji tej przynależności;
- 11) odnowienie lub całkowite odtworzenie okien, w tym ościeżnic i okiennic, zewnętrznych odrzwi i drzwi, więźby dachowej, pokrycia dachowego, rynien i rur spustowych;
- 12) modernizację instalacji elektrycznej w zabytkach drewnianych lub w zabytkach, które posiadają oryginalne, wykonane z drewna części składowe i przynależności;
- 13) wykonanie izolacji przeciwwilgociowej;
- 14) uzupełnianie narysów ziemnych dzieł architektury obronnej oraz zabytków archeologicznych nieruchomych o własnych formach krajobrazowych;
- 15) działania zmierzające do wyeksponowania istniejących, oryginalnych elementów zabytkowego układu parku lub ogrodu;
- 16) zakup materiałów konserwatorskich i budowlanych, niezbędnych do wykonania prac i robót przy zabytku wpisanym do rejestru, o których mowa w pkt. 7-15;
- 17) zakup i montaż instalacji przeciwwłamaniowej oraz przeciwpożarowej i odgromowej.

Wysokość dotacji:

Dotacja może być udzielona w wysokości do 50 % nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Jeżeli zabytek posiada wyjątkową wartość historyczną, artystyczną lub naukową albo wymaga przeprowadzenia złożonych pod względem technologicznym prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych, dotacja może być udzielona w wysokości do 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

W przypadku jeżeli stan zachowania zabytku wymaga niezwłocznego podjęcia prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, dotacja może być udzielona do wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

Jeśli przyznana kwota dotacji jest niższa od wnioskowanej i wnioskodawca podejmuje się realizacji zadania, jest on zobowiązany do aktualizacji zakresu oraz kosztorysu prac lub robót budowlanych.

Uprawnione podmioty:

W konkursie może uczestniczyć każdy podmiot, z wyłączeniem jednostek samorządu terytorialnego, posiadający tytuł prawny do zabytku wynikający z prawa własności, użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego.

Kryteria wyboru wniosków:

- merytoryczna wartość wniosku,

- wartość historyczna, artystyczna lub naukowa zabytku,
 - stan zachowania i zagrożenia zabytku,
 - znaczenie zabytku dla społeczności lokalnej i zasięg zadania,
 - zakres finansowania zadania z innych źródeł niż budżet Województwa Zachodniopomorskiego.
- Przeznaczenie udzielonego wsparcia:

DOTACJE POWIATOWE

W myśl art. 81. ust. 1. i 2. ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami dotacja na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru może być udzielona przez organ stanowiący powiatu, na zasadach określonych w podjętej przez ten organ uchwale. Dotacja, w zakresie określonym w art. 77, może być udzielona w wysokości do 100 % nakładów koniecznych na wykonanie przez wnioskodawcę prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Art.82. 1. Precyzuje, iż łączna kwota dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru udzielonych przez ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, wojewódzkiego konserwatora zabytków bądź organ stanowiący gminy lub powiatu nie może przekraczać wysokości 100% nakładów koniecznych na wykonanie tych prac lub robót.

DOTACJE GMINNE

Zgodnie z art. 81 w/w ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 1990 r. nr 16, poz. 95 ze zm.) finansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy zabytkach jest również obowiązkiem jednostki samorządu terytorialnego szczebla gminnego. Dla jednostki samorządu terytorialnego, posiadającej tytuł prawny do obiektu, opieka nad zabytkiem jest ponadto jej zadaniem własnym.

Zasady i tryb postępowania o udzielenie dotacji z budżetu Gminy na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków określa odpowiednia uchwała, podjęta przez Radę Miasta lub Gminy.

11.2 ŹRÓDŁA ZAGRANICZNE

MECHANIZM NORWESKI

a. 2.4.1 Konserwacja i rewitalizacja dziedzictwa kulturowego

Cele i obszary wsparcia

Celem programu jest ochrona, zachowanie i udostępnianie dziedzictwa kulturowego dla przyszłych pokoleń. Program przyczyni się do osiągnięcia tego celu poprzez wsparcie nakierowane na projekty inwestycyjne z zakresu konserwacji i rewitalizacji dziedzictwa kulturowego (nieruchomego oraz ruchomego), dokumentowania historii kultury poprzez digitalizację zbiorów, jak również budowy i rozbudowy infrastruktury kultury o znacznym potencjale wpływu na rozwój społeczno-ekonomiczny.

Inwestycje w kulturę i dziedzictwo kulturowe stanowią czynnik rozwoju miast i regionów, przyczyniając się do wzrostu ich atrakcyjności turystycznej oraz inwestycyjnej. Aż 70% światowej turystyki stanowi turystyka kulturowa, inwestycje w kulturę stymulują również rozwój sektora usług (w tym przemysłów kultury i kreatywnych) i nowych miejsc pracy. Polska kultura przyczynia się do kreowania pozytywnego wizerunku kraju w Europie i na świecie stając się rozpoznawalną marką. Jednocześnie wpływa pozytywnie na rozwój współpracy międzynarodowej i tworzenie wspólnej europejskiej tożsamości. Ze względu na swój potencjał dziedzictwo kulturowe powinno być przedmiotem ochrony i finansowego wsparcia.

W ramach programu współfinansowane będą następujące typy działań:

- rewitalizacja, konserwacja, renowacja i adaptacja na cele kulturalne historycznych obiektów i zespołów zabytkowych wraz z otoczeniem (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu),
- budowa, rozbudowa, remonty i przebudowa instytucji kultury (zakup wyposażenia może stanowić integralną część projektu),
- konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audiowizualnych, w tym filmowych,

- rozwój zasobów cyfrowych w dziedzinie kultury, w tym: digitalizacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych księgozbiorów, zbiorów piśmienniczych, archiwaliów i zbiorów audio, audiowizualnych i filmowych oraz tworzenie wirtualnych instytucji kultury.

5% alokacji zostanie przeznaczone na realizację projektów z zakresu dokumentacji historii kultury, w tym mniejszości etnicznych i narodowych. W programie będą realizowane projekty wybrane w ramach otwartego naboru wniosków.

Nabór wniosków

Przewiduje się jeden nabór wniosków w ramach programu. W przypadku niewykorzystania wszystkich środków w ramach pierwszego naboru, operator uruchomi drugi nabór wniosków.

Uprawnieni beneficjenci

- państwowe i samorządowe instytucje kultury, instytucje filmowe,
- publiczne szkoły artystyczne i uczelnie artystyczne,
- archiwa państwowe,
- jednostki samorządu terytorialnego i ich związki,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- organizacje pozarządowe ze sfery kultury.

Wartość i poziom dofinansowania projektu

Minimalna wartość dofinansowania projektu wynosić będzie 1 000 000 euro (maksymalna nie została określona).

Poziom dofinansowania projektu wynosi do 85% całkowitych kosztów kwalifikowanych.

Partnerstwo na poziomie projektu z instytucjami z państw-darczyńców

Partnerstwo w projektach zgłaszanych w konkursie nie jest wymagane.

FUNDUSZ WSPÓŁPRACY DWUSTRONNEJ EOG

Operator Programu rezerwuje część kwoty z budżetu Programu (w wysokości 1,5% całkowitych kosztów kwalifikowanych Programu) na potrzeby Funduszu Współpracy Dwustronnej na poziomie Programu podczas jego wdrażania. W ramach całkowitego budżetu Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- ok. 83% będzie przeznaczane na poszukiwanie partnerów projektów z krajów Państw – Darczyńców przed lub w trakcie przygotowania wniosku aplikacyjnego dla projektu, rozwój takich partnerstw oraz przygotowywanie wniosków aplikacyjnych dla projektów partnerskich z Darczyńcami (wskaźnik „a”);
- ok. 17% będzie przeznaczane na tworzenie sieci, wymianę, dzielenie się i przekazywanie wiedzy, technologii, doświadczeń i najlepszych praktyk między Beneficjentami a podmiotami w Państwach-Darczyńcach (wskaźnik „b”).
- ok. 40 000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej zostanie przeznaczone na realizację działań podejmowanych przez Operatora Programu, mających na celu osiągnięcie obydwu wskaźników („a” i „b”)
- Pozostała część środków w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej, tj. ok. 126000 euro z całkowitej alokacji na Fundusz Współpracy Dwustronnej, będzie przeznaczona wyłącznie dla wnioskodawców, którzy otrzymają dofinansowanie w ramach Programu, na zasadzie refundacji wydatków poniesionych zarówno przez wnioskodawcę oraz partnerów w celu nawiązania partnerstw dla realizacji projektu (wskaźnik „a”).

Jeśli wnioskodawca wnioskuję o środki z Funduszu Współpracy Dwustronnej, jest zobowiązany do wypełnienia ostatniej części wniosku aplikacyjnego dotyczącej zwrotu wydatków poniesionych przez wnioskodawcę i partnera/ów na nawiązanie partnerstwa (wnioskodawcy będą przedstawiać we wniosku aplikacyjnym przedkładanym do Operatora Programu finansowe zestawienie należycie udokumentowanych wydatków, które zgodne są z zasadami Funduszu).

W ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej wnioskodawcy mogą ubiegać się o refundację 90% kwalifikowanych kosztów. Pozostała kwota będzie musiała zostać zapewniona przez wnioskodawcę*. Wysokość refundacji będzie uzależniona od ilości dostępnych środków, nie powinna jednak przekroczyć 6 300 EUR.

W przypadku jeśli wnioskodawca jest instytucją prowadzoną i finansowaną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego, wnioskowana kwota może wynosić 100%. Wkład własny finansowy w ramach FWD może zostać zapewniony także przez partnera/ów.

Następujące kategorie wydatków są kwalifikowane w ramach Funduszu Współpracy Dwustronnej:

- opłaty i koszty podróży za udział w konferencjach, seminariach, kursach, spotkaniach i warsztatach;
- koszty podróży w ramach wizyt studyjnych (zawierające diety);
- koszty podróży i wynagrodzenia za wizyty ekspertów;
- koszty konferencji, seminariów, kursów, spotkań i warsztatów;
- działania informacyjno-promocyjne;
- opłaty za doradztwo zewnętrzne;
- zakup danych niezbędnych do przygotowania wniosku.

Wydatki ponoszone z tego Funduszu będą kwalifikowane od 9 maja 2012 r. do dnia złożenia dokumentacji aplikacyjnej u Operatora Programu.

Kryteria wyboru projektów

Ocena projektów jest dwuetapowa i składa się z oceny formalnej i merytorycznej. Wyłącznie projekty, które spełnią wszystkie kryteria formalne będą podlegały ocenie merytorycznej.

Ocena formalna jest dokonywana przez ekspertów polskich. W trakcie oceny formalnej jest przewidziany tryb uzupełnień trwający 3 dni robocze. Wykaz błędów podlegających uzupełnieniom znajduje się w Karcie oceny formalnej oraz Podręczniku Wnioskodawcy, które stanowią załącznik do ogłoszenia.

Ocena merytoryczna dokonywana jest przez ekspertów polskich i norweskich. Każdy wniosek oceniany jest przez dwóch ekspertów, a ostateczna punktacja wniosku jest średnią punktów przyznanych przez obu ekspertów.

Ostatecznej rekomendacji projektów do dofinansowania dokonuje Zespół ds. Wyboru Projektów. Decyzje o dofinansowaniu projektów podpisuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

System dofinansowania

Łączne dofinansowanie przekazane beneficjentowi w formie zaliczek nie może przekroczyć 80% przyznanej kwoty grantu. Każda kolejna transza zostanie wypłacona pod warunkiem stwierdzenia przez Operatora prawidłowego wydatkowania zarówno pod względem merytorycznym, jak i finansowym co najmniej 70% kwoty przekazanych wcześniej transz.

Termin, miejsce i sposób składania wniosków o dofinansowanie projektów

Nabór projektów odbywa się w okresie od dnia 15 kwietnia 2013 r. do dnia 16 sierpnia 2013 r., do godz. 15.00. Termin końcowy odnosi się zarówno do dokumentacji aplikacyjnej składanej w wersji papierowej jak i elektronicznej składanej poprzez generator wniosków w systemie EBOI. Wniosek składa się z dwóch wersji językowych: polskiej i angielskiej. Wniosek musi zostać obowiązkowo złożony poprzez generator wniosków znajdujący się na stronie www.eog.mkidn.gov.pl

Następnie, wydrukowane 2 oryginały wniosku wraz z 2 egzemplarzami załączników (wszystkie dokumenty muszą być podpisane i parafowane na każdej stronie oraz poświadczone za zgodność z oryginałem – jeśli dot.) oraz skanami wszystkich dokumentów na płycie CD/DVD muszą być dostarczone w kopercie lub paczce, drogą pocztową, przesyłką kurierską (w tych przypadkach decyduje data stempla pocztowego) lub osobiście do Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Uwaga! Wskazane powyżej możliwości wsparcia finansowego mają charakter informacyjny. W celu znalezienia dokładnych szczegółów oraz odpowiedniej formy dofinansowania na określone zadania należy dotrzeć do dokumentów programowych oraz kryteriów przyznawania dotacji, ponieważ co roku mogą one ulegać zmianom.